

FELVIDÉKI MAGYAROK

JELLEN – LÉT

2013/I. Elektronikus folyóirat

Készítette a Szövetség a Közös Célokért a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

2 – 12. oldal

Esterházyra emlékeztünk 13–16. oldal

A Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja

48 – 51. oldal

Kassa - Európa kulturális fővárosa

52–54. oldal

DURAY MIKLÓS:

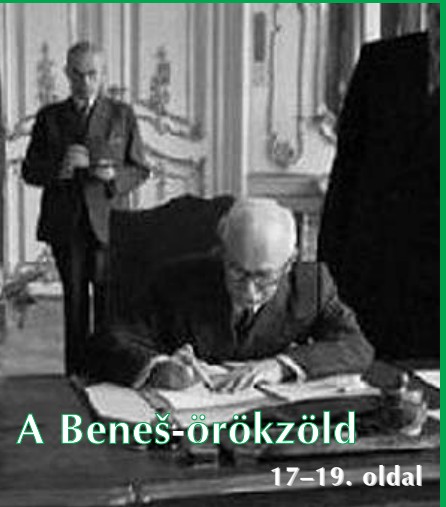
A tömeges magány, vagy új kapcsolatok új távlatai? 55. oldal

II. Rákóczi Ferenc szobrának hányatott sorsa 44–47. oldal

A „KASSAI KORMÁNYPROGRAM” NÉVEN ISMERT MOSZKVAI DEKLARÁCIÓ GENOCÍDIUM-JELLEGE

20-43. oldal

A Beneš-örökzöld

17–19. oldal

Fontos vagy! – fontosak vagytok...

„A Fontos vagy! mozgalom egy civil regionális kezdeményezés, mely szülőföldünk őshonos jellegének megmaradásáért, közösségi jogaink betartásáért és azok európai szintű bővítéséért küzd, az öntudatos polgári cselekvés eszközeivel.”

Ezzel a tömör, lényegre törő bemutatkozó mondattal fogadja az internetes oldalára látogató érdeklődőt az a civil mozgalom, amelynek neve – túlzás nélkül mondható – az utóbbi hónapokban megtestesíti azt, amiről már-már azt hittük, azt hittük, semmivé vált az elmúlt évtizedek léleknyomorító, keserves lét-küzdemeiben: a felvidéki magyar közösség élni akarását, lelkiismeretét és végül a becsületét. S azt, amit korábban legfeljebb csak az eleven húsba maró iróniával és gúnyal írhatott le a saját fajtáját féltve-ostorozó tollforgató: a felvidéki magyar virtust!

A Fontos vagy! mozgalom nem csak ragyogó fényt, színt, lüktető életet hozott a már-már atomjaira szakadt és a pártos sárdagonyázásba fulladt közösségünk nyomasztó mindennapjaiba, de a maga intelligens, szerény, ugyanakkor az általa felvállalt ügy mellett a vadászkapó szívósságával kitartó stílusával egy egészen új utat kínál és mutat be számunkra.

Amit ugyanis eddig a politikai párttá szerveződött érdekképviseleteinktől vártunk – sokszor hiába – azt e mozgalommá szerveződött civil erő szép lassan, de egyre (maga)biztosabban elérni lát-szik. Mert amit a „nesze semmi, fogd meg jól” szellemiségű politikai paktumok s az ezek nyomán konként odavetett jogszabályok – amilyen például a nyelvhasználati jogainkat „biztosító” törvény is – természetüknél fogva képtelenek garantálni közösségünk számára, azt a kitartó, soha meg nem alkuvó civil összefogás, a civil kurázi az „új nyilvánosság” mo-

dern és hagyományos eszközeivel úgy tűnik, egyre hatékonyabban tudja elérni.

A Fontos vagy! mozgalom eddigi sikertörténete – mert az elmúlt mondjuk két év ide vágó eseményeit egyértelműen ekként tudom értékelni – alátámasztja ezeket az elsöre talán túlságosan nagynak ható jelzőket. Ám minden csillogó jelzőnél többet árulnak el a tettek – s a mozgalomról, a civil kezdeményezés eddigi munkájáról készített összeállításunk éppen ezeket kívánja röviden felmutatni.

Célunk ezzel nem kevesebb, mint annak az üzenetnek a továb-

CSELEKEDJ A JÖVŐNKÉRT!

HASZNÁLD AZ ANYANYELVÜNKET MINDEN HELYZETBEN!

Üzletben, hivatalokban, orvosnál, utcán, rendezvényeken ...

RAGASZKODJ A MAGYAR FELIRATOKHOZ!

Ott költsd el a pénzed, ahol tisztelik a nyelvünket is!

A NEVEDET MINDIG HASZNÁLD MAGYAR ALAKBAN!

Az irataidban is, pl. : Vojtech Kováč → Kovács Béla ...

HELYSÉGNEVEINKET HASZNÁLD AZ EREDETI ALAKBAN!

Hivatalos érintkezésnél is, pl. : Hurbanovo → Ógyalla!

GYERMEKEIDET ÍRASD MAGYAR ISKOLÁKBA!

óvoda → alapiskola → középiskola → egyetem ...

bítása, amelyet a mozgalom minden egyes tette hordoz: hittel, reménnyel, szívós kitartással és – amiből napjainkban oly nagy hiány van – rendíthetetlen optimizmussal és pozitív szemlélettel, hozzáállással, valamint szoros összefogással képesek lehetünk közösségünk sorsán jobbitani.

Az előzmények, avagy: néha a kórház is ápolásra szorul

Kettőezer-tizenegy tavaszán járuk, midőn több évtizedes hű szolgálat után az egykor szebb napokat is látott komáromi kórház bejáratánál lévő táblát az üzemeltető leszerelteti s helyébe egy újat állít. Mindkettő azt kívánja tudatni az arra járó emberfiával, hogy a kapuk mögötti intézmény az bizony nem más, mint a helyi fekvőbeteg-ellátó egészségügyi intézmény, vagy ahogy mindenki ismeri: kórház. A különbség

csupán az, hogy a korábbi tábla mindezt az állam, valamint a helyi többséget alkotó közösség nyelvén is közölte, évekig békésen megfért hát egymás mellett a „nemocnica” és a „kórház”. Az új névtábla azonban már csak előbit tüntette fel öles betűkkel.

Így kezdődött minden...

A kórházat üzemeltető Forlife nonprofit szervezet nem éppen barátságos húzása azonnal felháborodást váltott ki a komáromiak körében, de ahogy modern világunkban már csak lenni szokott: a helyi érdekeltségű felzúdulásból a világhálós közösségi felületek jóvoltából hamar össznépi szemlődök-összevonás lett. Az addig görcsösen becsukott szemek aztán akkor kezdtek szépen kinyílni, amikor a Boldoghy Olivér névvel fémjelzett Egy Jobb Komáromért Polgári Kezdeményezés kezébe vette és végül sikerrel vitte az ügyet. „Az intézmény vezetője egy napon úgy gondolta, hogy az eredeti tábla már nem

elég korszerű, ezért lecserélte erre, és mivel lemaradt róla a magyar felirat, átmenetileg saját eszközökkel igyekeztünk javítani a helyzeten, majd a jogorvoslatért aláírásgyűjtésbe kezdtünk, amit végül siker koronázott” – mondta akkor a civilek fellépéséről Boldoghy. Az átmeneti „saját eszköz” aztán később is igen hasznosnak és hatásosnak bizonyult. Akkor, 2011. tavaszán egy molinó került a komáromi kórház kerítésére, rajta a bűvös szó: KÓRHÁZ. Az intézményt üzemeltető Forlife eleinte nem sok hajlandóságot mutatott a probléma orvoslására – dacára annak, hogy két évvel korábban a Rákóczi Szövetség által indított „Nekedmagyar” kampányban meghirdetett versenypályázaton a Forlife is támogatást nyert. Mégpedig pontosan arra, hogy a kórház területén kétnyelvű táblákat helyezzenek el... A magyar feliratú molinó kerek egy órát maradhatott a helyén, míg nem a kórház biztonsági szolgálata

ta eltávolította onnan. Az üzemeltető lépése(i) által gerjesztett felháborodás addig szinte soha nem látott összefogást hívott életre. Boldoghyék polgári kezdeményezése neves közéleti személyiségek által is aláírt tiltakozó levéllel fordult az üzemeltetőhöz, mely levelet az akkori kisebbségért felelős kormányalelnöknek (Rudolf Chmel) is elküldtek. A két politikai párt, az MKP és a Most-Híd is szinte egyként tiltakozott a Forlife – fogalmazzunk jóindulatúan – érzéketlensége ellen. És ami talán a legfontosabb – lévén, hogy a későbbiek során e felület lett minden további kezdeményezés bázisa – a legnépszerűbb közösségi portálon, a Facebookon erőteljes kampányt szerveztek a komáromi kórház magyar felirataival mellett. Ez megint nagyon fontos: mindvégig hangsúlyos volt, hogy itt valami *mellett* és nem valami, pláne valakik *ellen* történik a megmozdulás.

Az üzemeltető végül beadta a derekát, 2011. májusának közepére már ismét kétnyelvű tábla díszelgett teljes pompájában a komáromi kórház bejáratánál – mindannyiunk legnagyobb megelégedésére.

És ezzel valóban elkezdődött valami. Valami, ami azóta is megállíthatatlan, valami, ami sok mindent megváltoztatott körülöttünk, amit sokan talán – már csak a megszokás okán is – megváltoztathatatlannak hittek. A komáromi eset sikerén felbuzdulva határozták el az aktivisták, hogy a városban „díszelgő” többi, kizárólag államnyelvű feliratot is megpróbálják összhangba hozni a város nemzetiségi összetételéből fakadó igényekkel.

Így született meg a Fontos vagy! projekt, amiből aztán egy civil mozgalom sarjadt a következő, Boldoghy Olivér által adott „útravalóval”: „*Természetesen egyáltalán nem arról van szó, hogy nem*

PIACOT A BELVÁROSBA!

www.facebook.com/fontosvagy • www.fontosvagy.sk

értünk, vagy nem akarunk érteni az állam hivatalos nyelvén. Távol álljon tőlünk! Egyszerűen mindenkinek el kell fogadnia, hogy mi is élünk, ezt a tényt pedig következetesen szeretnénk viszontlátni közös „házunk” homlokzatán, a „csengőn” és a „postaládán” is, mégpedig abban a természetes alakban, melyet az őseink hagytak ránk, akik fáradtságos munkával építették meg számunkra ezt a csodálatos házat-házat. Ezért született ez a kezdeményezés”.

A küldetés: tervek, célok, eszközök

A mozgalom céljait a bevezetőben is idézett „önmeghatározás” nagyon pontosan és világosan leírja: egy olyan, pártokon felül álló, hangsúlyozottan polgári kezdeményezésről van szó, mely tevékenységét a Felvidék magyarok által lakott területeire fókuszálva fejti ki. Habár regionális kezdeményezésként határozza meg önmagát, a megvalósítandó célok alapjául fekvő elvek vitathatatlanul egyetemes értékeken nyugszanak. Mégpedig azokon a – számos nemzetközi egyezmény, dek-

laráció által is rögzített – alapvető emberi és polgári jogokon, melyek biztosítják az egyén és a közösség számára önmaga identitásának kialakítását, vállalását s az ehhez fűződő (pl. nyelvi) jogok háborítatlan gyakorlását. A mozgalom célkitűzéseinek megfogalmazásában ez a szülőföld őshonos jellegének megőrzése, a felvidéki magyarság közösségi jogainak tiszteletben tartása, valamint azok európai szintű bővítése formájában szerepel.

A gyakorlatban – a mozgalomra egyébként is jellemző praktikus szemléletet tükröző megfogalmazás szerint – mindez annyit tesz, hogy a civil kezdeményezés nem kevesebbet, mint a felvidéki magyar városok kétnyelvűsítését kívánja megvalósítani. Eszköze a pozitív diszkrimináció, amivel pedig megint csak egy új, üdítő szemléletet hoz be a felvidéki magyar „nemzetmentő” gondolkodásba: a lövészárk-harc helyett inkább azon az úton kíván járni, ami a pozitív példa felmutatásán és támogatásán keresztül erősíti meg az egészséges nemzeti gondolkodást. Vagyis olyan példákat állít – egészen konkrétan: olyan helyeket, vállalkozásokat, szemé-

lyeket mutat be, akik/amelyek számára valóban „fontos vagy”, mert tisztelik benned azt, aki vagy: felvidéki, és egyben, attól örökre elválaszthatatlanul: magyar.

A mozgalom tevékenysége több, egymással szorosan összefüggő területen nyilvánul meg. Már csak a terjedelmi korlátok miatt sem lehetséges itt és most ennek kimerítő taglalása, ezért inkább csak a legfontosabb (értsd: e sorok írója által annak tartott) pontokat emeljük ki.

Nem elég magyarnak lenni – annak is kell látszani

A Fontos vagy! mozgalom tevékenységének talán legfontosabb – s egyben „leglátványosabb” – eleme a vizuális nyelvhasználat programként aposztrofált kampány, amelynek fókuszában az anyanyelvhasználat támogatása, népszerűsítése áll. Ezzel összefüggésben az alábbi főbb pontokra hívják fel a nyilvánosság figyelmét a mozgalom aktivistái:

1. Mindannyiunk törvény adta joga, hogy személyneveinket az eredeti – tehát esetünkben magyar – formájukban viseljük, személyazonosító okmányainkban ekként szerepeltessük és a hivatalos érintkezések során is ezt használhassuk. Fontos tehát, hogy éljünk ezen jogunkkal és gyermekeinknek eleve magyar nevet adjunk illetve a korábban „elszlávósított” személyneveket a magyar megfelelőjükre változtassuk vissza. Ezen túlmenően Szlovákiában a nem szlovák nemzetiségű nők kérhetik családnevük „-ová” toldalékának törlését is. Az illetékes hatóságoknak ilyen esetekben nincs mérlegelési jogkörük, vagyis nem kegyet gyakorolnak (engedélyt adnak), hanem a törvény értelmében

tudomásul veszik a kérelmet, majd eleget tesznek annak.

2. Nem csak a közösség, de az egyén szempontjából is kardinális kérdés, hogy milyen tanítási nyelvű iskolában végzi tanulmányait – az óvodától kezdve egészen az egyetemig. A felvidéki magyar közösség akut bajai közé tartozik az asszimiláció egyik motorjának számító azon gyakorlat, hogy a magyar szülők a jövőbeli könnyebb boldogulás teljesen alaptalan és téves reményében gyermeküket szlovák oktatási intézményekbe adják. A Fontos vagy! mozgalom így természetesen a magyar tanítási nyelvű iskolák pártolását is zászlajára tűzte.

3. Anyanyelvhasználat a leg-

szélesebb körben – azaz közeledés ahhoz az Európa több országában már évtizedek óta bevett gyakorlathoz, hogy a szülőföldjén élő, őshonos nemzeti közösség fenntartások és korlátozások nélkül használhassa saját anyanyelvét úgy a magánjellegű, mint a kereskedelmi és a hivatalos érintkezések során is. Mert nem mondhatja magát civilizált európai államnak az az ország, melyben a szülőföldjét soha el nem hagyó, ám élete során mégis több állam állampolgárává váló személy nem használhatja korlátozások nélkül szabadon az anyanyelvét bármilyen szinten és bármilyen helyzetben.

4. A vizuális nyelvhasználati

FONTOS VAGY!© mozgalom
a magyar nyelv vizuális megmaradásáért

V.p.
prednosta železničnej stanice Komárno
Železničná 12, 94501 Komárno

V Komárne, 16.04.2012

Vážený pán prednosta!

V mene občianskej iniciatívy za vizuálne zachovanie jazyka národnostných menšín, sa na Vás úctivo obraciame s nasledovnou prosbou:

V zmysle Zákona 204, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, sa označenie obce v jazyku menšiny môže uvádzať aj pri označení železničnej stanice, autobusovej stanice, letiska a prístavu. (§4 ods. 3)

Odvolávajúc sa na tento zákonom daný právny stav Vás týmto úctivo žiadame o umiestnenie názvu mesta na budove železničnej stanice Komárno aj v maďarskom jazyku, a to v oficiálnej podobe: „KOMÁROM”, najmä vzhľadom na skutočnosť, že maďarská národnosť predstavuje viac ako 60% obyvateľstva tohto mesta.

Pri realizácii nápisov, a umiestnení tabúl Vám týmto zároveň ponúkame aj pomocnú ruku a prípadnú možnosť spolupráce s našou občianskou iniciatívou. O zachovanie vizuálnej prítomnosti jazyka národnostných menšín na tabuliach, nápisoch, výkladoch a verejných plochách sa organizovane snažíme už od mája roku 2011, úspešne sme dosiahli napr. umiestnenie nápisu „KÓRHÁZ” pri vchode do všeobecnej nemocnice v Komárne. Úprimne dúfame, že spolupráca s Vami bude nápodobne úspešná.

S úctivým pozdravom:

Mgr. Boldoghy Olivér – hovorca
www.fontosvagy.sk
info@fontosvagy.sk

17.04.2012

Na vedomie: Kancelária generálneho riaditeľa ŽSR, Ing. Anton Kukučka, Klemensova 8, Bratislava
Príloha: Zákon 204, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín

program tulajdonképpen elemei pedig a sajtóhíradásokból is jól ismert megmozdulások, különösen a magyar feliratok használatára buzdító kampány („Itt fontos vagy” – feliratú matricák), vagy éppen a magyar helységnevek használatának propagálása. Ennek jellemző példáiból ragadunk ki néhányat az alábbiakban.

Jó helynek sem árt a (magyar) cégér...

„A vizuális nyelvhasználat programja mozgalmunk kiemelt jelentőségű tevékenységei közé tartozik, mely az általunk lakott városok, falvak és települések teljes kétnyelvűsítését tűzte zászlajára, a pozitív megkülönböztetés eszközeivel. A magyarság szülőföldünkön őshonos nemzetiség, ezért megkérdőjelezhetetlen jogunk van nemzeti jellemzőink, kultúránk és anyanyelvünk vizuális megjelenítésére a közéletben és a hétköznapi életben is. Az utóbbi évtizedekben azonban nyelvünk vizuális jelenléte egyre jobban szorul vissza még olyan helyeken is, ahol a magyarság számarányát tekintve döntő többséget képvisel. Ez ellen pedig valamit tenni kell, mielőtt etnikai lenyomatunk végleg eltűnne a köztudatból”. E sorokkal írja le a vizuális nyelvhasználatot kapcsolatos kezdeményezésének alapvetéseit a Fontos vagy! mozgalom honlapja. A problémára adott válasz pedig pontosan a legérzékenyebb pontra üt: a pénztárcára, aminek vastagsága manapság oly meghatározó (lét)kérdéssé vált... Ha tehát kereskedőink (legyen szó akár multiról, akár kisvállalkozásról) számára annyira fontos a pénztárcánk – illetőleg az, hogy annak tartalma az ő zsebükbe vándoroljon – akkor legyen legalább ilyen fontos a vásárló személye is. Aki – bármilyen furcsán is hangozzék –

nem csak egy arctalan, személyiség nélküli zombi, egy fogyasztó-automata, hanem olyan valaki, akinek kijár legalább a minimális tisztelet. Tehát, hogy megtiszteljük azzal, hogy (egyelőre) legalább azokon a helyeken, ahol a vele egy nemzeti közösséget alkotók többségben élnek, a világ legtermészetesebb gyakorlatának számítson az anyanyelvének szabad használata. A magyarok által lakott területeken tehát igenis magyar nyelvű feliratok, tájékoztatók és reklámok fogadják az ott élőket – függetlenül attól, hogy egyébként bírják-e az államnyelvet vagy sem.

E fontos cél – tehát a feliratok magyarítása – érdekében igen fontos lépést tett a mozgalom akkor, amikor bejelentette, hogy honlapján egybegyűjti és bemutatja azokat a szolgáltatókat és intézményeket, amelyek – akár üzleti, akár ezen túlmenően erkölcsi megfontolásból is – magyar nyelven is tájékoztatják ügyfeleiket, vásárlóikat úgy írásban, mint szó-

ban. Ezzel egy folyamatosan bővülő katalógus jön létre, afféle „magyar szaknévsor”, amely hasznos segítséget nyújt a felelősen gondolkodó felvidéki magyarok számára, amikor egy üzletet, szolgáltatót vagy éppen egy jó éttermet keresnek. Egyáltalán nem mindegy ugyanis, hogy kinél hagyjuk ott a pénzünket. A mozgalom nyíltan arra biztatja a névsor böngészőjét, hogy vásárlásnál vagy ügyintézésnél ezeket a helyeket részesítse előnyben, mert ezzel is a magyar nyelvhasználatot ügyét támogatja.

A listára való felkerülés feltételei igen egyszerűek: a „jelöltnek” vállalnia kell azt, hogy az államnyelv mellett egységében kihelyezi azok magyar nyelvű megfelelőjét is, különösen az adott egység jellegének megnevezését (tehát pl. orvosi rendelő, étterem, vegyesbolt stb), a nyitvatartási időt és az egyéb tájékoztató feliratokat. No és persze elengedhetetlen feltétel az is, hogy az ott dolgozók be-

„§ 4

Označenia v jazyku menšiny

(1) V obci podľa § 2 ods. 1 sa popri názve obce v štátnom jazyku uvádza aj označenie obce v jazyku menšiny, a to na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, budovách orgánov verejnej správy alebo rozhodnutiach vydaných v jazyku menšiny, ak je takéto označenie uvedené v nariadení vlády podľa § 2 ods. 2.

(2) Dopravné značky s označením obce v jazyku menšiny sa umiestňujú v obci podľa § 2 ods. 1 pod dopravnými značkami s názvom obce, ktorý sa uvádza vždy v štátnom jazyku. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ustanoví všeobecne záväzným právnym predpisom dopravnú značku na účely informatívneho označovania obcí v jazykoch menšín, ktorá sa bude odlišovať od dopravnej značky s názvom obce.

(3) Označenie obce v jazyku menšiny sa v obci podľa § 2 ods. 1 môže uvádzať aj pri označení železničnej stanice, autobusovej stanice, letiska a prístavu. Označe-

széljenek magyarul... A listára való felkerülés mellett a boltban kihelyezik a mozgalom által készített matricát, amely a mozgalom jelképét, az „Itt fontos vagy” feliratot, valamint a mozgalom weboldalának címét tartalmazza.

E sorok írásakor – április 26-án – a következőképpen alakult a kezdeményezéshez csatlakozó egységek megszólása:

- üzletek – 36 db
- vendéglátók – 13
- szolgáltatások – 22
- intézmények – 3
- pénzintézetek – 0

A csatlakozók kétségkívül megérdemlik, hogy név szerint is említsük őket, olvasóinkat arra biztatván, hogy ne habozzanak az alábbi szolgáltatókhoz és üzletekhez fordulni.

Üzletek

ReBoot - számítástechnikai szaküzlet, Thaly K. u. 14, É-Komárom

Hortex - Koscher élelmiszer bolt, Építők utcája 42., É-Komárom

Cressi - búvárbolt és úszófelszerelések, Gútai sor 3., É-Komárom

Helen bútörüzet és lakás-kiegészítők, Petőfi utca 28., É-Komárom

Blinker centrum, Építők utcája 1. (Árkád), É-Komárom

Trafik - újságok, ajándék, Építők utcája, É-Komárom

BVTV Pro Elektro - Beke Vince, Határőr utca 21., É-Komárom

Krisztián virágbolt, Ferencesek utcája 19., É-Komárom

Mona játékbolt, Megye utca, É-Komárom

Háztáji sajtók - Rácz Georgina, Megye u. 10., É-Komárom

Tímea Florist szalon, Gútai sor 10., É-Komárom

Unifix szőnyeges, Nádor utca 12., É-Komárom

Evelin virágüzlet, Petőfi utca 11., É-Komárom

Esterházy Emlékplakettet kapott Boldoghy Olivér

A Rákóczi Szövetség és az Esterházy János Emlékbizottság 1991 óta rendezi meg az Esterházy János Emlékünnepségét. Gróf Esterházy János halálának 56. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán Esterházy Emlékplakettet és elismerő oklevelet kapott Boldoghy Olivér.

Az elismerésben olyan személyek vagy intézmények részesülhetnek, akik vagy amelyek a felvidéki magyar közösség szolgálatában kiemelkedő tevékenységet fejtettek ki, illetve gróf Esterházy János mártír sorsú politikai szellemi örökségének megőrzéséért és megismertetéséért kiemelkedő munkát végeztek.

Ekont optika, Petőfi utca 11., É-Komárom

Babits Slovakia - Madách könyvesbolt, Klapka tér 9., É-Komárom

Claudia - Marta galantéria, Nádor utca 21., É-Komárom

Profi Hair fodrász-szaküzlet, Rozmaring utca 13., É-Komárom

Ferro Park vaskereskedés, Béke utca - Autoparking, É-Komárom

Happy Dog - Mayer Emőke, Eötvös utca 9., É-Komárom

Lex Trade s.r.o. - Borok Háza, E.B Lukáč utca 25., É-Komárom

Figura Vin - Balaton vinotéka, Felsőjányok 157, 93039 Jányok

Blinker - horgászüzlet, Eötvös utca 17., É-Komárom

Piko Bike - kerékpárok, Polgár utca 3018., É-Komárom

Bíborka fleur, Rozmaring utca 11., É-Komárom

Toner Depo s.r.o., Eötvös utca 23. (Hajós - emelet), É-Komárom

Mamboo divatárú, Nádor utca 15., É-Komárom

Duo bútorkiegészítők, Eötvös utca 23. É-Komárom

Möbelfabrik s.r.o. - bútorszerelvények, Pozsonyi út 35/85, Somorja

ONYX - BIBI s.r.o. - kisállatkereskedés, Jókai u. 38., É-Komárom

Ribiz méteráru, Éneklő tenger utca 10. (EUdvar), É-Komárom

ON-X kerékpárszaküzlet, Megye utca 8., É-Komárom

Schanti péksütemény, Megye utca 7., É-Komárom

DOMA gázfogyasztók, Kossuth tér 8., É-Komárom

Jakab Igor Élelmiszer - Vegyesáru, Kertalja u. 10A, Perbete

Csicsói alma s.r.o., Felső utca 1/2, 946 19, Csicsó

Koito tavak webáruház, Csendes utca 580/90, Nagyudvarnok

Vendéglátók

Saga kávézó, Nádor utca 14., É-Komárom

Viking Pub, Nádor utca 14., É-Komárom

Borozó - Bognár Zsuzsanna, Európa udv, Német ház, É-Komárom

Melindabüfé - Toma Melinda, Európália 59., É-Komárom

Penita Restaurant - Pension, Jókai utca 9., É-Komárom

Manna étterem, M. R. Štefánik tér 11., É-Komárom

Duna panzió, Duna utca 2., É-Komárom

Döner gyorsbüfé, Lúdpiac tér, É-Komárom

Apetit Fast Food gyorsétterem, M. R. Štefánik tér 16., É-Komárom

Mokka Cafe & Bar, Megye utca 11., É-Komárom

Black Cat Irish Pub, Európa udvar, Ír ház, É-Komárom

Hubert Varga Restaurant Pension, Jókai utca 19., É-Komárom

Klapka Vigadó, Klapka György tér 9., É-Komárom

Szolgáltatások

Králik TV - webtv és reklámstúdió, Munka utca 33., É-Komárom

SoXRa röntgenológia, Vársor utca 2. (Tiszti pavilon), É-Komárom

Limes Galéria, Ferencsek u. 31. (Katona templom), É-Komárom

City Sun szolárium, Kertész u. 10. / Eötvös u. 21., É-Komárom

Aesthetic kozmetika - Jobbágy Réka, Építők u. 27., É-Komárom

Mátyus koszorú-kötészet, Thaly Kálmán u. 52/13, É-Komárom

Autobank - autóhitelek, Ferencsek u. 64/24, É-Komárom

Foto+ műterem - Kasza József, Csapó u. 13., É-Komárom

Reni Fashion, Európa udvar, Német ház, É-Komárom

L-Z 2004 - Pénzváltó, M.R. Štefánik tér 16., É-Komárom

Viola Salon, Király püspök utca 8., É-Komárom

Fodrászat - Gacsal Tímea, Petőfi utca 30., É-Komárom

Silvester Kft. - nyomda, Kisér sor 14., É-Komárom

Czibor Zoltán s.r.o. - üvegezés, Eötvös utca 4., É-Komárom

Anna Salon - fodrászat, Eötvös utca 41., É-Komárom

Kusala szabóság, Európa udvar, É-Komárom

Andrea Massage Studio, Eötvös utca 41. (uszoda), É-Komárom

Memo servis - Mészáros Tibor, Nyár utca 2., É-Komárom

Bedecs Fitness Center, Eötvös utca, Wigwam épülete, É-Komárom

Dormio Speedfitness, Duna rakpart (Central office) É-Komárom

Dénes Galéria - PhDr. Dénes Éva, Európa udvar 36., É-Komárom

Szivanyó Ferenc cipészet, Kosuth tér 146. (Csarnok), É-Komárom

Intézmények

Református lelkészi hivatal és gimnázium, Sz. Mihály u. 38, Léva

Komáromi Jókai Színház, Petőfi u. 1, É-Komárom

Községi Hivatal - Izsa, Hereföld u. 674, Izsa

Ha elindul a vonat...

....a szívem majdnem megszakad – szól Demjén Ferenc örökzöldje '77-ből. Azóta bár nagyot fordult a világ, néhány dolog mégsem változott. Vonat-ügyben talán annyi, hogy el sem kell már indulnia a vas-szörnyetegnek ahhoz, hogy az ember szíve megszakadjon: elég csak kisétálni valamelyik felvidéki magyar település vasúti állomásának épülete elé és feltekinteni a homlokzatára. Ha egyáltalán van rajta valami, akkor az nagy valószínűséggel nem magyar nyelvű vasúti tábla lesz. Így

jártak a Fontos vagy! mozgalom aktivistái is Komáromban 2012. áprilisában, amikor a helyi vasútállomáson szemlét tartva azzal szembesültek, hogy hiába a város lakosságának közel 70 százaléka magyar, hiába érvényes ugyanez a vasúton közlekedőkre is – egyetlen nyomorult táblát nem találtak, mely magyar nyelven is tájékoztatta volna az utazóközönséget. Ellenben a Duna túlszárnyán lévő vasútállomáson egészen más a helyzet: a MÁV-nak ugyanis egyáltalán nem derogál a szlovák, német, vagy akár az eszperantó felirat.

A mozgalom levélben kereste meg a Szlovák Államvasutak vezetőjét, valamint az illetékes állomásfőnököt. Kérték, hogy helyezték el az állomáson magyarul is a város nevét, egyben felajánlották segítségüket is a felirat elkészítésében és elhelyezésében. A válasz azonban borítékolható volt, így nem érhetett senkit túl nagy csalódás, amikor a vasúttársaság alig egy hónap múlva kerek perccel elutasította a mozgalom kérését. A Fontos vagy! Facebook-oldalán tette közzé a vasúttársaság elutasító határozatához fűzött indokolásának „érveit”:

1. a vasúti törvény értelmében egy megálló nevének megváltoztatását az „Úrad pre reguláciu železničnej dopravy” nevű hivatal végezheti el, ők azonban nem

rendelkeznek olyan jogkörrel, mely lehetővé tenné az adott település magyar megnevezésének kihelyezését.

2. A vasúti pályaudvarok és megállóknak megjelölését egy műszaki szabvány írja elő (TNŽ), mely azonban nem ismeri az ország területén élő többi nemzetiiség nyelvét.

3. A vasúti pályaudvarok és megállóknak nevei nem egyenlők az adott város vagy település megnevezésével, sok esetben el is térnek azoktól. Ezen kívül a vasúti épületeken/épületekben elhelyezett utastájékoztatókért (a menetrendet kivéve) az üzemeltetők felelősek, úgy mint a „Železničná spoločnosť Slovensko” nevű társaság, vagy egyéb vasúti magántársaságok (pl. Regiojet).

A mozgalom természetesen nem hagyta annyiban a dolgot, 2012. május 24-én saját kezükbe vették a helyzet rendezését. Először is egy tisztességes kétnyelvű állomásfeliratot helyeztek el a komáromi vasútállomás épületének falára, majd egy molinót feszítettek ki, melyen a nemzeti kisebbségek védelméről szóló, 1995-ös strasbourgi keretegyezmény (Európa Tanács) szövegéből vett idézet szerepelt. Csak úgy emlékeztetésképpen, hiszen a keretegyezményt Szlovákia is ratifikálta, vagyis a maga számára is kötelező érvényűnek ismerte el. Hogy mit is? Hát – a szöveg értelmében – egyebek mellett azt is, hogy „olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentős számban lakottak, a Felek törekedni fognak arra, hogy a hagyományos helységneveket és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják”.

Nem Szlovákiának hívnák ezt az országot, ha éppen ennek a nemzetközi egyezményben foglalt, általuk is aláírással szentesít-

tett kötelezettségnek maradéktalanul (vagy egyáltalán akárhogy) eleget tettek volna.

A táblák elhelyezésén túl az aktivisták bemutatták azt is a vasútársaság dolgozóinak, hogy miként kell egy civilizált európai jogállamban utastájékoztatót végezni: egy megafon segítségével a Regiojet induló és érkező járataival kapcsolatos információkról magyar nyelven is tájékoztatták az utazókat.

A „vasúti kétnyelvűség” ügyét természetesen nem egyedül a Fontos vagy! mozgalom képviseli, szerencsére számos nagyszerű kezdeményezés, magán és pártakció került végrehajtásra az elmúlt hónapok során, melyek fejleményeiről, az ügy aktuális állásáról a Felvidék Ma hírportálon rendszeresen beszámolunk.

Élelmiszerláncaink: a jó arc, az arcpirító és az orcátlan

Noha alapvetően a Fontos vagy! mozgalom a pozitív példák bemutatására „szakosodott”, az élet úgy hozta – amint az várható is volt – hogy egyre gyakrabban kellett elővillantania a karmait is. A leglátványosabban ez az „élelmiszerlánc-fronton” mutatkozott

meg. Kezdjük talán mégis a pozitív példával, a „jó arc” multival, amely talán sokak meglepetésére a Tesco áruház volt. A multi a révkomáromi Hypernova üzletét vette át, de még mielőtt megnyithatta volna kapuit a vásárlók előtt, a Fontos vagy! mozgalom elébe ment a dolgoknak: levélben hívták fel a Tesco figyelmét a kétnyelvűség fontosságára. A Tesco pedig semmiféle akadályt nem gördített ez elé, minden egyes tájékoztató feliratot két nyelven – szlovákul és magyarul – tüntettek fel. S mindezt a mozgalom tagjainak már a bolt megnyitása előtt egy héttel megmutatták...

Az „orcátlan” kategóriát – szintén sokak akkori meglepetésére az elvileg magyar CBA üzletlánc képviseli, mégpedig konkrétan a párkányi egysége képében. Hiába lakják többségében magyarok Párkányt, a helyi CBA-ban tavaly júniusban még egyetlen megveszekedett tábla sem üdvözölte vagy tájékoztatta magyarul a pénzüket ott hagyni kívánó vásárlókat. A mozgalom természetesen „lecsapott” rájuk, ami már csak azért is természetes, mert az ember azt hinné, legfeljebb figyelmetlenségről, netán hanyagságról lehet szó. Hiszen egy magyar cégről beszélünk. Csakhogy ami ez után következett, az valóban rá-

szolgált az arcátlan jelzőre: a mozgalom üzeneteire melyekben a párkányi üzlet gyakorlatát kifogásolják, a magyarországi üzletlánc honlapjának adminisztrátorai egy csontvelőig tapló tahó módjára válaszoltak és a további megjegyzések (illetve a felhasználó) törlését helyezték kilátásba. Később pedig – vajon honnan is ismerős a módszer – az egész poszt-csörtét törölték a CBA honlapjáról. Az egyetlen érdemi mondanivalójuk az volt – ha ezt lehet annak nevezni – hogy a CBA mivel franchise-rendszerben működik, így ők Magyarországról nem tudnak odahatni a kétnyelvű táblák ügyében.

Pedig dehogyisnem. 2012. júliusában maga Fodor Attila kommunikációs igazgató üzent meg Boldoghy Olivéréknek, hogy felvették a kapcsolatot a szlovákiai partnerekkel az ügy rendezése érdekében. S láss csodát, a következő hónapban már ott is díszelgett a kétnyelvű felirat a párkányi CBA falán. Öröm az örömben, hogy a külső táblával a dolog a CBA-sok számára kifújtt, odabent tovább „tombolt” az egynyelvűség. Pedig István király óta tudjuk, hogy az egynyelvűség mihez vezet...

A CBA történetéhez feltétlenül hozzátartozik, hogy a bunkóság nem feltétlenül általános és kötelező érvényű a cégen belül. A pilisszentkereszti egységben például minden gond nélkül ott vannak a szlovák feliratok is a magyar mellett. Azért, mert szlovákok és magyarok együtt lakják azt a települést. Ennyire egyszerű ez.

A harmadik típus az **arcpirító**, bár a tipizálás ebben az esetben már kissé erőltetett és csak igen nehezen különböztethető meg az előző kategóriától. Ha egyáltalán. Az alapállás ugyanaz: adott egy többségében magyarok által lakott város Szlovákiában, meg egy nemzetközi üzletlánc, amely te-

kintet nélkül vásárlói nemzetiségi és nyelvi hovatarozására kizárólag az állam nyelvén hajlandó tájékoztatni őket. S amikor erre felhívják a figyelmét, majdhogynem ő van megsértődve. A Kaufland azonban még erre is rátett egy lapáttal akkor, amikor márciusban kiadta hivatalos állásfoglalását – válaszul a Fontos vagy! által még januárban elküldött levelére, melyben a fent ismertetett gyakorlatot kifogásolták. A Kaufland állásfoglalásának legütősebb „érveit” a mozgalom Facebook-oldalán tette közzé, tehát:

- az egynyelvűség nem sérti a szlovák törvényeket
- régebben már használtak kétnyelvű megjelöléseket, ezt azonban néhány évvel ezelőtt beszüntették
- a kétnyelvűség drága
- a Kaufland azért olyan olcsó, mert csak egynyelvű
- nem érdekli őket, mit csinál a konkurencia, ők maradnak az egynyelvűségnél
- a vásárlóikat egyébként nem is érdekli a kétnyelvűség, csak az alacsony árak
- azzal, hogy kizárólag szlovákul szólítják meg a vevőket, nem sértenek egyetlen Szlovákiában élő nemzetiséget sem.

A kulcsmondat mindenképpen ez: a Kaufland azért olyan olcsó, mert csak egynyelvű. S valóban. Az „olcsó” jelzőnek ugyanis van egy másik jelentése is, melyet olykor a sarkon posztoló tündérekre szokás aggatni...

Ami ez után következett, az minden „píáros” szakember rémálma (a szlovák kauflandosokat leszámítva természetesen): az internetes közösségi felületeken kíméletlen kampány indult a Kaufland ellen, az eszközök igen széles skáláját bevetve. Kezdve a bojkottra való felhívástól a petíción keresztül egészen az internetes zsargonban csak „floodolásként” ismert megnyilvánulásokig. Utób-

bi annyit tesz, hogy a Kaufland „rajongói” oldalain rajongónak éppen nem nevezhető, elégedetlen polgárok fogalmazták meg tucatjával nemtetszésüket, elárastva az ilyen hozzászólásokkal az adott oldalt. A „típuszöveg” – szigorúan kétnyelvűen – ez: „Tisztelt Kaufland Slovenská republika! Ezúton szeretném tudatni Önökkel, hogy döntésüket miszerint Szlovákiában csak és kizárólag államnyelven hajlandóak kommunikálni ügyfeleikkel tudomásul vettem és tiszteletben tartom. Bár sokra tartom cégüket, ezentúl azokat az üzleteket és vállalatokat részesítem előnyben ahol megtisztelnak és megbecsülnek annyira hogy az anyanyelvemen szólítanak meg. Köszönöm és sok sikert kívánok!”

Maga az érintett láthatóan nem tud, de nem is akar mit kezdeni a dologgal, a szlovák hozzászólók pedig többnyire elküldik melegebb éghajlatra (illetve Magyarországra) a felvidéki magyar vásárlókat. Az ötlet természetesen nem rossz, bár nem kell messzire menni: a komáromi Kaufland szomszédságában található ugyanis az a Tesco, amelyről a „jó arc” kategóriában fentebb már beszámoltam. Már persze ha mindenáron multinál akarunk vásárolni... A Kaufland gyakorlata – amely egyébként mondhatni szlovák jellegzetesség, hiszen romániai üzleteikben jól megférnek a magyar feliratok a román mellett – széles összefogást kovácsolt, még Berényi József MKP és Bugár Béle Most-Híd elnök nevét is egy lapra írta – a tiltakozó petíció formájában. A komáromi önkormányzat szintén levélben fordult az áruházhoz a magyar nyelvű feliratok kihelyezése érdekében. A Fontos vagy! pedig, hogy kérésükkel mégse sodorják a csőd szélére a Kauflandot, gyűjtést indított a jövőben kihelyezendő magyar feliratok költségeinek fedezésére. Akármi történjen is a jövőben, a

Kaufland erkölcsileg totálisan megsemmisült.

Végszó helyett: válasszuk a hazait!

„Ne füvesíts, termelj!” – hirdeti egyik legújabb, találó képpel illusztrált felhívásában a mozgalom. A fentiekben röviden vázolt megnyilvánulások után persze mondhatni szükségszerű volt, hogy a Fontos vagy! az őstermelők felé forduljon s a multik helyett a megbízható őstermelők termékeit népszerűsítse. Így írnak minderről a mozgalom honlapján: „Az általunk lakott régiók mindig is az ország leggazdagabb térségei közé tartoztak, pl. a Csalóköz nem hiába érdemelte ki magának a sokatmondó „Aranykert” megnevezést. Bőséges termőföldek, páratlanul gazdag édesvízkészlet, természeti kincsek, kedvező éghajlat és az őshonos lakosság szorgalma, tudása, messze földön tették híressé az innen származó terményeket, fogyasztási cikkekét, jószágokat, kézműves tárgyakat, dísz tárgyakat és különféle használati eszközöket. Ezek mindig is minőségi fogalommal bírtak! Az utóbbi évtizedek elhibázott döntései, vagy szándékosan ártó központi stratégiája miatt azonban a fogalom egykori ereje halványulni látszik. A térség piacain egyre több a külföldi áru, a veteményeseket felváltja a gypszöngy, asztalainkon pedig egyre több a kétes eredetű, silány minőségű termék. A hagyományos gazdálkodást, és a természetes önellátást biztosító évszázados tudást egyre inkább felváltja a fogyasztói igénytelenség. Mozgalomunk tagjaival ezért úgy döntöttünk, hogy felkeressük a térségben még működő őstermelőket, és a honlapunkon, valamint az elérhető internetes és közösségi felületeken (egyfajta eredetiség-kezesé-

get is vállalva) bemutatjuk munkájukat és termékeiket. A közeljövőben egy elárusítóhely megnyitását is tervezzük, ahol kiváló minőségű, garantáltan hazai őstermelőktől származó, ellenőrzött házas termékeket fogunk kínálni megvételre”.

A honlapon azonban jelen pillanatban egyetlen őstermelő neve szerepel a csatlakozók között, mégpedig az ímelyi Kovács András.

Boldoghy Olivér még tavaly nyáron számolt be az ezzel kapcsolatos keserű tapasztalatokról a Pátria Rádióban. Kezdetben ugyanis úgy gondolták, hogy tömegével fognak majd jelentkezni. Meglepő módon nagyon kevesen

reagáltak a felhívásra, mert nagy részük már feladta ezt a termelési formát. Már nem értékesítenek a piacokon, mivel a nagyon olcsó, kétes minőségű külföldi dömpingáru kiszorítja a hazai termelőket. Ezért is gondolták úgy, hogy ezeket az őstermelőket fel kellene karolni, és kiderült, hogy lassan alig van kit felkarolni. Az a kevés, aki még állja a sarat, az bátortalan és fél – hangzott el a riportban Boldoghy Olivér tapasztalata. Pedig ahhoz, hogy megfordítsuk ezt a folyamatot, éppen az ellenkezőjére lenne szükség. Arra, hogy vállalják a nyilvánosságot, hogy használják ki az ingyenes reklámot.

Szűcs Dániel

MIÉRT INKÁBB A HAZAIT?

A külföldi áru több ezer kilométeres távolságból, vegyileg tartósítva érkezik hozzánk, a szállítással folyamatos környezetszennyezést okozva.

A hazai csak néhány kilométeres körzetből érkezik, frissen, csupán órákkal előtte szedve, ezért sokkal finomabb, egészségesebb, és környezetkímélőbb a külföldinél!

A külföldi áruért kiadott pénz elhagyja a régiót, helyi keringése megszűnik.

A hazai termelőnél elköltött pénz a régióban marad, folyamatos körforgást biztosít, ez pedig élénkíti a helyi gazdaságot, növeli a vásárlóerőt és serkenti a termelést!

A külföldi dömpingáru kiszorítja a hazai termést, ezért az őstermelők fokozatosan felhagynak tevékenységükkel, ez pedig kiszolgáltatottá, sérülékenyvé teszi a régiót, és függőségbe kényszeríti lakosságát.

Az őstermelés, hazai gyártás és önellátás ezzel szemben függetlenné, magabiztosabbá és gazdagabbá teszi a régiót és annak lakosait!

TÁMOGASD A HAZAIT, HOGY A HAZAI IS TÁMOGATHASSON TÉGED!

facebook.com/fontosvagy • www.fontosvagy.sk

Elhunyt Boldoghy Kató színésznő, rendező

Életének 70. évében elhunyt Boldoghy Katalin színésznő, rendező. Hosszas betegség után április 21-én távozott, s mint ahogy fia, Boldoghy Olivér írta, „már odafent mondja be a rádió esti krónikája, hogy rendezte Boldoghy Kató. Aki be tudja fogni a jelet, hallgassa meg“.

Tudtuk, hogy évek óta beteg. Hősiesen küzdött a betegségével. Amikor egy évvel ezelőtt utoljára találkoztunk a komáromi Ferencesek utcájában, még viccelődött velünk. Igen, sajátos és megnyerő humora volt. Elment a színész- és rádiókolléga, az édesanya, a nagymama, a barát. Életének 70. évében visszaadta lelkét a Teremtőjének Boldoghy Katalin színésznő, rádiórendező. Február 22-én töltötte be 70. életévét. Komáromi születésű volt, iskoláit is itt végezte, később hivatalnokként dolgozott. Élete utolsó éveit is szülővárosában töltötte.

1965-től 1972-ig a komáromi Magyar területi Színház színésznője volt. Emlékezetes marad számunkra, mint Veronika Mikszáth Kálmán Szent Péter esernyőjében, Rozika Móricz Zsigmond Úri murijában, Abigail Arthur Miller A salemi boszorkányok című darabjában, Irina Viktor Rozov Érettségi találkozók című művében, Martirio García Lorca Bernarda Alba háza című darabjában.

1972-től 1994-ig a pozsonyi rádió magyar adásának rendezője volt, ahol számos rádiójátékot rendezett hivatásos magyar művészek közreműködésével. Több mint két évtizedes rádió tevékenység után a kilencvenes években visszatért a teátrumba, és a Komáromi Jókai Színház segédrendezője, majd irodalmi tit-

kára lett. Megvált ugyanis a rádiótól, s az útja visszakanyarodott szülővárosába, Komáromba, mégpedig a színházba, ahová

Beke Sándor hívta lektornak. Ha kellett, újságokba írt, riportokat készített a rádió részére a színház előadásairól, az intézmény archívumát gondozta lelkiismeretesen, dramaturgként tevékenykedett és rendezett. 1994-ben Kocsis István Jászai Mari című monodrámáját, Cs. Tóth Erzsébettel a címszerepben.

Előadóművészként is működött, de több műsor konferansziéja is volt. Emlékezetes marad például számunkra, amikor az „Isten, áldd meg a magyart!“ című Himnusz-esten – amelyet 2003. január 23-án a Himnusz születésének 180. évfordulója tiszteletére rendeztünk a komáromi Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma dísztermében – az ő tolmácsolásában hallhatuk magyar nemzeti imánkat.

Rádiós éveiben is hű maradt a színházhoz, a színésztársakhoz, hiszen az ő általa rendezett rádiójátékokban, hangjátékokban rendszeresen szerepeltette őket.

A komáromi magyar színház 55. évfordulóján, 2007-ben a következőképpen nyilatkozott erről, és a színház kezdeti éveiről: „Hogy milyen is volt? Erre a kérdésre válaszolni csak úgy tudok, ha lelkemben felidézem a régi színészkollégáim emlékét. A már eltávozottakét és élőkét egyaránt. Mert annak ellenére, hogy én a színház – rádió-színház vargabetűit pingáltam, eltávolodni tőlük sosem távolodtam el, hiszen ők szerepeltek az általam rendezett rádiójátékokban is. Ők, akik nélkül nem lenne ez a színház, hiszen ringatták bölcsőjét, tanítgatták jární, együtt csetlettek-botlottak. Mert életük negyven-ötven évét ajándékozták ennek a színháznak, majd hátraléptek, csendben, elfeledve. Hallom a hangjukat, nevetésüket, kacagásukat, dörmögésüket. Érzem a színpad illatát, amely megcsapta az orromat, amikor ötvenöt évvel ezelőtt felgördült a függöny. Mert ott voltam a bemutatón: az elsőt! Együtt jártuk az országot. Vannak, akik a mai napig ezt teszik. Akkor minden nap autóbusz – hideg öltöző – még hidegebb színpad. De jobbnál jobb szerepek.

Csendben nézegetem az alapító tagok nem létező emléktábláját. Fejet hajtok a lelkemben felállított szobraik előtt, és csak így, most tudok válaszolni a feltett kérdésre, hogy milyen volt: hát persze, hogy gyönyörű.“

Azóta már nemcsak Boldoghy Kató lelkében van emléktáblája az egykori szeretett színészkollégáknak, hanem a Komáromi Jókai Színház előcsarnokában is. Most már megnyugodott a lelke – végleg. Emlékét, tehetségét, barátságát örökké megőrizzük.

Tarics Péter

Idén is megemlékeztünk Esterházy Jánosról

Születésének 112. és halálának 56. évfordulója alkalmából március közepén ismét a mártír sorsú grófra, Felvidék legnagyobb formátumú politikusára emlékezett a szellemi örökségét őrző és továbbvivő magyarság – nem csak a Felvidéken. Összeállításunkban ezek közül mutatunk be néhányat.

Megemlékezés Kassán – a magyar főkonzullal

Kassához Esterházyt szoros szálak fűzték, hiszen az itteni választókerületben választották őt meg képviselőnek a csehszlovák parlamentbe 1935-ben, az Országos Keresztény Szocialista Párt színeiben. De 1938-ban, a Felvidék visszatérésekor is ő – mint Kassa város képviselője – üdvözölte a Kormányzót, vitéz nagybányai Horthy Miklóst.

Ennek megfelelően Kassán minden évben méltó módon emlékeznek a cseh börtönben mártírhalt felvidéki politikusra. A Csáky-Dessewffy-palota udvarán álló Esterházy-mellszobornál március 17-én Czibalmosné

Molnár Éva, Magyarország kassai főkonzulja emlékezett meg a gróf életútjáról, majd hívta fel a figyelmet szellemi öröksége ápolásának fontosságára.

Az Országgyűlés is tiszteleg Esterházy emléke előtt

Budapesten, az Országház Fsz. 1. termében március 11-én leleplezték Esterházy János felvidéki mártír politikus, Kassa országgyűlési képviselője, a Felsőház tagja emléktábláját s felavatták az Országház Esterházy János termét. Ez a terem szolgál az Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottsága üléseinek helyszínéül. Az ünnepségen beszédet mondott: Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Berényi József, a Magyar Közösség Pártja elnöke, Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke és Potápi Árpád János, az Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottsága elnöke.

Az Országgyűlés elnöke szerint a felvidéki mártírsorsú politikus, Esterházy János nemcsak a magyarokat ért jogfosztottság jelképe, hanem a magyar nemzeti ösz-

szertartozást célzó, másokat sohasem sértő, öntudatos magyar jogvédő politika példaképe is. Berényi József, a Magyar Közösség Pártjának elnöke Esterházy rehabilitálásáról beszélt: rehabilitálni kell nemcsak Esterházy Jánost, hanem a felvidéki magyarságot is, hiszen a mintegy félmilliós felvidéki magyarság ma is a kollektív bűnösség terhe alatt él. Hozzátette: nagy dolog az emléktábla avatása, de nemcsak itt kellene emléktáblának lennie, hanem a szlovák törvényhozásban is. Esterházy János ülhetett volna a magyar parlamentben is, de nem ezt választotta, hanem Csehszlovákiát, majd a szlovák államot, még ha ez volt a keményebb, a nehezebb út is. Nagyon fontos ugyanakkor, hogy Magyarországon az elismerés, a rehabilitáció újabb fokára tudnak lépni, és az Országházban lesz emlékszobája és emléktáblája Esterházy Jánosnak. Megjegyezte: a rehabilitáció ugyan várat magára Szlovákiában, de ez nem azt jelenti, hogy feladnák azt, vagy elfelednék. Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke rámutatott: Esterházy János mindig a magyar és a szlovák nép kiegyezésének szószólója volt. Kiemelte a felvidéki magyar politikus magyar közösség érdekében tett szolgálatát és a magyar iskolák működése érdekében kifejtett tevékeny-

Budapesten, az Országház épületében Esterházy János emléktáblájának leleplezése előtt Berényi József MKP-elnök is ünnepi beszédet mondott.

ségét. Az elnök reményének adott hangot, hogy Esterházy János szellemisége minél többeknek követendő példa Magyarországon és Szlovákiában egyaránt.

Prágában és Varsóban is megemlékeztek Esterházyról

Esterházy 1957. március 8-án a csehországi Mírov börtönében hunyt el súlyos betegsége következtében. Holttestét Olmützben hamvasztották el, de a hamvakat nem adták ki a családnak. Az urna később Prágába került, ahol a múlt század hatvanas éveiben a Motol köztemető egyik névtelen közös sírjában lett elhantolva. E

helyen alakították ki 1989 után a csehországi kommunizmus áldozatainak központi kegyhelyét. A csehországi magyar szervezetek, illetve a prágai magyar nagykövetség képviselői virágcsokrokat helyeztek el az itt található Esterházy-emléktáblára. A megemlékezést az Együttélés politikai mozgalom magyar nemzeti tagozata, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének prágai alapszervezete, a Prágai Református Missziói Gyülekezet, a Görgey Artúr Társaság és a Csehországi Magyar Orvosok Társulata közösen szervezte. A felszólalók méltatták Esterházy János életművét, mához szóló üzenetét, s

hangsúlyozták, hogy a törvénysértéseknek és jogtalanságoknak semmiképpen sem szabad megismétlődniük. Kiemelték, hogy a csehországi magyaroknak kötelességük megőrizni és ápolni a mártír politikus emlékét. Buczkó István nagykövetségi tanácsos kijelentette, nagyon jó lenne, ha a prágai kegyhely megkoszorúzása hagyománnyá válna a csehországi magyarok körében.

A lengyel fővárosban az Esterházy-szobornál a Lengyelországi Magyarok Egyesülete a varsói magyar nagykövetséggel közösen szervezett koszorúzást március 10-én. A koszorúzást követően emlék-istentiszteletre és irodalmi estre került sor a március 15-i nemzeti ünnep alkalmából. A szobrot 2011 nyarán leplezték le. Akkor Kövér László, a magyar Országház elnöke beszédében kiemelte, hogy Esterházy ünneplése Lengyelországban különleges helyet foglal el a számtalan kapcsolódás, a tényleges és lelki rokonság, a megélt barátság és a közös európai jövőnek szóló üzenet miatt. Mint mondta, Esterházy a kelet-közép-európai együttélést, az egymásra utaltságot történelmi szükségszerűségnek tekintette, és mélységesen hitte, hogy ez a befogadás és elfogadás hagyománya. Emlékeztetett, hogy Ester-

Esterházy-szobrot avatnak Budapesten

Budapesten (XII. kerület, Gesztenyés kert, a MOM Kulturális Központ közelében) május 15-én, 16 órai kezdettel avatják fel gróf Esterházy János szobrát. A felvidéki mártír politikusnak a Gróf Esterházy János-szoborért Egyesület, a Hegyvidéki Önkormányzat és Magyarország kormánya szervezésében avatnak emlékművet, Nagy János alkotását. Köszöntő beszédet mondanak: Pokorni Zoltán polgármester és Áder János köztársasági elnök.

vézó pinchelységében.

A koszorúzási ünnepségen a szervezőkön kívül részt vettek Martényi Árpád, az Esterházy János Emlékbizottság elnöke és a Rákóczi Szövetség alelnöke, továbbá Sinkovits-Vitay András színművész, a Történelmi Vitézi Rend Komárom-Esztergom Vármegyék Székkapitányságának tagjai, valamint dr. Práznovszky Miklós, a magyar nemesi családok Nobilitas Carpathiae felvidéki civil szervezetének országos elnöke. Közreműködött a révkomáromi Klapka György Férfi Dalkör. Az ünnepség után a résztvevők kötetlen beszélgetést tartottak aktuális kérdésekről – Esterházy szellemi örökségének tükrében.

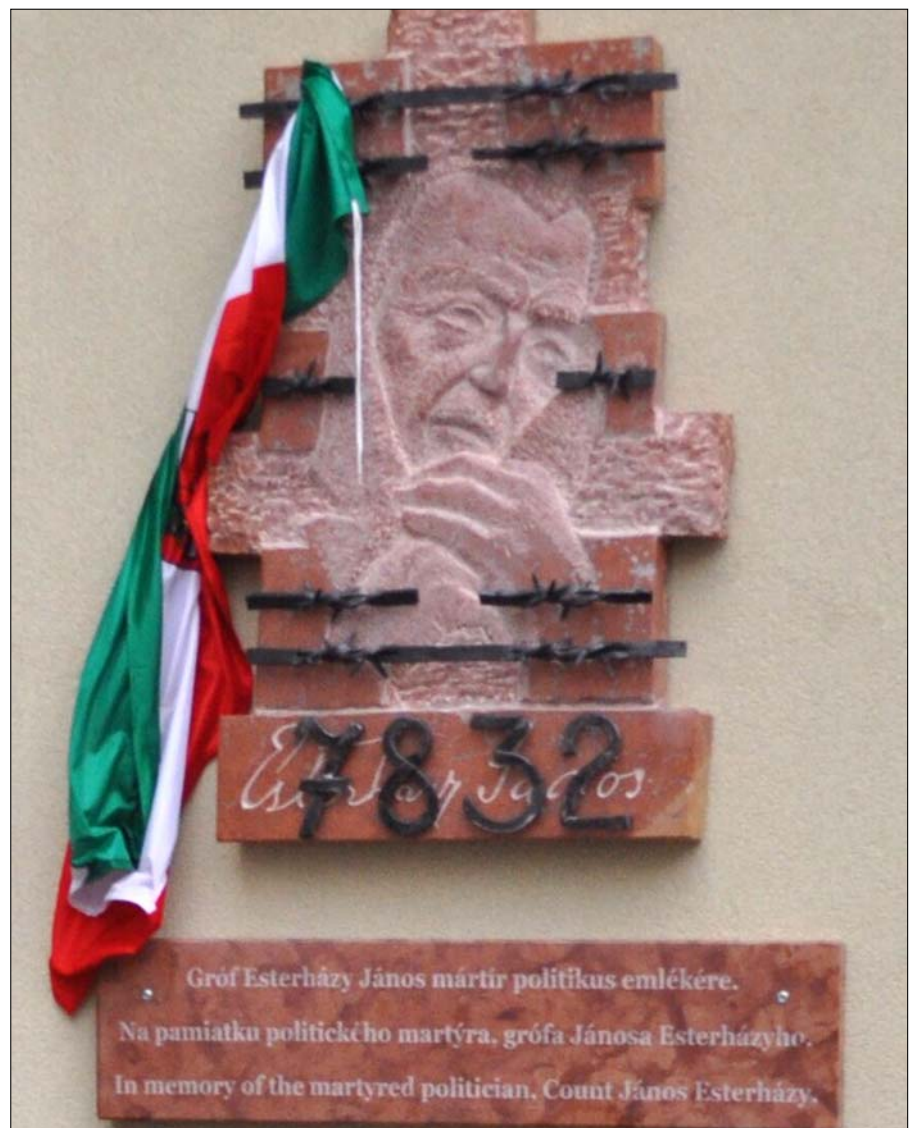
házy tömegsírban nyugszik, és szülőföldjén, a mai Szlovákiában máig háborús bűnösként tartják nyilván. De nem a tömegsír méltatlan, hiszen ott és azok között van, akikért harcolt. „Ami valójában méltatlan, az az a politika, amely a 21. században sem akarja megérteni Esterházy János hitvallását, amely azt üzeni minden európai nemzet számára: senki sem érvényesülhet tartósan a másik megnyomorítása árán” - emelte ki az Országgyűlés elnöke 2011-ben. Szavai két év múltával is aktuálisak.

Révkomárom – ünnepélyes megemlékezés és kötetlen beszélgetés

2013. március 8-án pénteken 18-órai kezdettel az Egy Jobb Komáromért polgári társulás, a Tükör polgári társulás, az Endresz csoport és a Csemadok járási és városi szervezete rendezett koszorúzási ünnepséget gróf Esterházy János halálának 56-ik évfordulója alkalmából.

A rendezvényre a révkomáromi Nádor utca 14. sz. alatt lévő Viking Pub és Saga kávézó falán 2011. november 17-én felavatott Esterházy-domborműnél került sor. A koszo-

rúzást követően kultúrműsorral egybekötött előadást tartottak a ká-

Esterházy János komáromi emlékműve

A fasiszta érzelmű gróf, akiből zsidómentőt faragtak

Először valami nagyon csúnya gorombaságot akartam lejegyezni azzal kapcsolatban, amibe alább a tisztelt olvasót is beavatom. Ám egyrészt lapunk szerkesztői elvei nem engedik a gorombáskodást, másrészt pedig az elmeháborodotakat már tulajdonképpen az emberi társadalmak hajnalától kezdve úgymond “tisztelték”, de legalábbis nem bántották őket - nagyon. Akit az Isten ilyen súlyos büntetéssel sújtott már e világon is, annak nincs szüksége újabb csapásokra. Így hát a továbbiakban igyekszem a pusztá tények ismertetésére szorítkozni és lehetőség szerint minél jobban eltekinteni a történet főszereplőjének minősítésétől. Nem lesz könnyű, már csak az erős elfogultság okán sem.

Nem tudom, mennyire ismerős a tisztelt felvidéki olvasó számára Lázár György neve. Na nem azért, mintha kellene. Egészséges és tisztességes ember, hacsak munkaköri kötelességeiből más nem következik, az ilyen névvel működő, magát újságírónak nevező véglényről még csak nem is hallott. Az illető ugyanis az Egyesült Államokban működő - ha lehet egyáltalán ilyet mondani a világhálóról - Amerikai Népszava nevezetű szennylapban szokta szerteszét fröcskölni keserű epével és varangy mérgével kevert szellemi váladékait. Talán tetszenek emlékezni: ebbe a lapba publikált az a Kertész Ákos is, aki a magyarokat genetikailag alávalónak nevezte - egyebek mellett. Csak hogy tudjuk, hányadán is állunk a színvonallal.

Nos, ez a Lázár György most éppen Esterházy Jánosba látta jónak beletörölni mocskos saruját. Amikor írásának címét megláttam - “Gróf Esterházy János háborús bűnös szobrát avatják Budapesten” - bevallom, egészen másra számítottam. Gondoltam, valami

irónia-szerű lesz e nem túlságosan fantáziadús cím mögött. Végére is a legmagasabb szlovák állami szinten is háborús bűnösnek tartják a mártír grófot - hátha erre akar utalni a szerző. De nem..

A szerző Kövér László országgyűlési elnök gondolataival indít, aki egy márciusi ünnepség alkalmával (amikor természet neveztek el az Országgyűlésben Esterházyról) Esterházy Jánost a magyarokat ért jogfosztás jelképének s a magyar nemzeti összetartozást célzó, másokat soha nem sértő, öntudatos magyar jogvédő politikai jelképének nevezte. Ez még csak rendjén is volna. Hanem amitől Lázár - és a hozzá hasonlók - nyálelválasztása beindul, az a bizonyos 1947-es ítélet, amely Esterházyt háborús bűnösnek mondta ki s amelyet - nyilvánvaló politikai okokból - a mai napig nem változtattak meg. Lázár György interpretációjában ez így hangzik: “Gróf Esterházy (sic!) János a szlovák és a nemzetközi jog szerint a mai napig jogerősen elítélt háborús bűnös. Háborús bűnös Szlovákiában, háborús bűnös az Egyesült Államokban, háborús bűnös a világ minden jogtisztelő államában, csupán az Orbán-rezsim és néhány jobboldali lengyel csoport nem tartja annak. Esterházy ítélete érvényben van, nem tárgyalják újra, soha nem rehabilitálták. A grófot elítélő bíróság működését a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elismerte, tagjai az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió voltak. (...) Esterházy János esetében sem Szlovákia, sem a nemzetközi közvélemény nem lát nyomós okot arra, hogy újratárgyalják az ügyét. Esterházy lánya sok évtizede Olaszországban él, de ott hivatalos politikai támogatást nem tudott szerezni háborús bűnös édesapja rehabilitálásához”.

Ne feledjék: csupán “az Orbán rezsim és néhány jobboldali lengyel csoport” nem tartja Esterházyt háborús bűnösnek. El lehet dönteni, hogy orbánistának, vagy lengyelnek tetszenek lenni. Agyrém.

No de van ez még tovább is: “a mostani magyar kormányt nem érdekli a nemzetközi jog, így a XII. kerületi Gesztenyés kertben május 15-én avatják Esterházy János szobrát. Kerényi Imre miniszterelnöki megbízott az ügy mellé állt, és a szoborállítás költségeit a kormány fedezi a Nemzeti Könyvtár keretéből. Igen, a jogerősen elítélt háborús bűnös szobrát adófizetői pénzből fedezi a kormány”.

És a java még csak ezután jön: “A fasiszta érzelmű Esterházy grófból Budapesten még „zsidómentőt” is faragtak, és egy amerikai szervezet, az ADL (Anti-Defamation League) díjat is adott neki. A szlovák zsidó közösség (UZZNO) az amerikai szervezethez fordult, hogy vonják vissza a díjat. Csalásra gyanakszanak, úgy vélik, Budapesten fabrikálták azokat a dokumentumokat amelyek alapján odaítélték az elismerést, ugyanis őket senki sem kérdezte meg. Esterházy János lesz Wass Albert után a második olyan jogerősen elítélt háborús bűnös, akinek Fidesz-támogatással szobrot emelnek Magyarországon”.

Azt hiszem, mindez nem is nagyon igényel további kommentárt. Minden nemzet kitermel magából egy bizonyos mennyiségű salakot, ez ellen nem lehet mit tenni. Szolgáljon ez afféle pozitív megerősítésként: ha a saját fajtád legalja a legocsmányabb módon elkezd köpködni azokat az értékeket, amelyeket tisztelsz s amelyek szerint élsz, akkor megnyugodhatsz: jó úton jársz...

A Beneš-örökzöld

A Beneš-dekrétumok kérdése egy, a felvidéki magyar közélettel foglalkozó lap számára sajnos állandó, mondhatni örökzöld téma. És ez már évtizedek óta így van és egészen addig így is marad, míg a felvidéki magyarság kollektív bűnösségét „megalapozó” elnöki dekrétumok – és az azokat később megerősítő jogszabály – a szlovák jogrend részét képezik. Legutóbbi lapszámunkat (Felvidéki Magyarok, 2012/4) ugyan teljes egészében a dekrétumoknak szenteltük, mégsem tehetjük meg, hogy e kiadásunkban ne foglalkozzunk velük legalább egy rövid összeállítás erejéig. Az elmúlt negyed év fejleményei indokolják mindezt...

Brüsszel: továbbra is terítéken a dekrétumok

Az Európai Parlament Petíciós Bizottsága továbbra is napirenden tartja a Beneš-dekrétumok kérdését, egészen pontosan az azok sérthetlenségét kimondó 2007-es szlovák parlamenti határozat ügyét. Mint ismeretes, magánszemélyek még tavaly januárban kezdeményeztek petíciót az uniós alapértékekkel ellentétes Beneš-dekrétumokat megerősítő parlamenti határozat ellen. Önmagában az a tény, hogy a szlovák parlament egy jogi aktussal próbálja körbebástyázni Beneš elnök rendeleteit, bizonyítja, hogy a dekrétumok esetében szó nincs „jogtörténetről” – nagyonis hatályos és velünk élő jog az, amit az elnöki rendeletek tartalmaznak. A Szlovákia 2004-es EU-csatlakozása után elfogadott parlamenti megerősítő határozat pedig már formailag is az Európai Unión belül keletkezett, így érthetetlen az Európai Bizottság képviselőjének a Petíciós Bizottság előtt képviselt álláspontja, miszerint az EU nem foglalkozhat a megalakulása előtti (1957) jogi aktusokkal, így a dekrétumokkal sem.

Az EP magyar képviselői – pártállástól függetlenül – elutasították ezt az érvelést és az elmúlt hónapokban következetesen kiálltak a petíció ügye mellett.

Bagó Zoltán fideszes EP-

képviselő – aki korábban is számtalanszor fellépett már a Beneš-dekrétumok ügyében uniós fórumok és a nyilvánosság előtt – az év elején egy szlovákiai tényfeltáró misszió kezdeményezésére tett javaslatot, miután számos szlovák politikus – köztük Robert Fico kormányfő több ízben is – úgy nyilatkozott, hogy a Beneš-dekrétumok kikezdehetetlenek és érinthetetlenek, mivel azok a második világháborút követő rendezés részét képezik. Aki tehát a dekrétumokat megkérdőjelezi, az a világháború utáni békeszerződések eredményeit kérdőjelezi meg.

Bagó azt követően indítványozta egy Szlovákiában vizsgálódó tényfeltáró misszió létrehozását, hogy a szlovák fél a Beneš-petíció

kapcsán a petíciós bizottság megkeresésére sem reagált érdemben. A fideszes EP-képviselő szerint csakis a dereguláció, vagyis a Beneš-dekrétumoknak a szlovák jogrendből való kiiktatása az egyedüli elfogadható megoldás, ezt követelik meg az Európai Unió szabályai is, melyek az uniós jog primátusán és azon az alapelven nyugszanak, hogy az EU megalakulása előtt hozott, de a Közösség jogával ellentétes nemzeti jogszabályokat hozzá kell igazítani a közösségi joghoz.

További fejlemény, hogy az Európai Néppárt várhatóan a következő hónapokban közmeghallgatást fog tartani, hogy a politikusokon kívül szakértők is kifejthessék álláspontjukat az ügygel kapcsolatban.

KMKF, külügyi bizottságok

Mind a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumának (KMKF), mind pedig a szlovák-magyar parlamenti vegyesbizottság ülésén megkerülhetetlen téma volt a Beneš-dekrétumok kérdése, amely a két ország kapcsolataira a mai napig árnyékként vetül.

A KMKF február 15-én ülésezett Budapesten, az Országházban. Felvidéket a Berényi József vezette MKP-delegáció képviselte. Az ülésen megvitatták a legfontosabb nemzetpolitikai kérdéseket s az idei évben előttünk álló feladatokat. A résztvevők az ülés végén záronyilatkozatot fogadtak el, melybe a Jobbik indítványára került bele a Beneš-dekrétumokkal kapcsolatos állásfoglalás. E szerint a KMKF „felkéri a magyar kormányt, hogy a magyar-szlovák találkozón kiemelt naprendi pontokként kezelje a magyar állampolgársággal kapcsolatos vitás kérdéseket és a Beneš-dekrétumok ügyét”.

Szintén februárban ülésezett – két és fél év szünet után – a szlovák és a magyar parlament külügyi bizottsága Budapesten. A szlovák delegáció tagja, a Most-Híd képviselője, Frantisek Sebej úgy nyilatkozott, hogy a dekrétumok már elvesztették jogi hatályukat, bár a két ország kapcsolatait még mindig zavarják. Sebej szerint az lenne a jó megoldás, ha kölcsönös gesztusok történnének az ügyben s „a felek mindazokat a sérelmeket, amelyeket az előző generációk követtek el a másik féllel szemben, lezárnák, bezárulna a történelem ezen ajtaja”. A dekrétumok jogi következményeinek megoldását azonban kizártnak tartja.

A cseh elnöki szék ára

A cseh elnöki székért folytatott Zeman-Schwarzenberg párharc

minden bizonnyal legtöbbet emlegetett momentuma az volt, amikor Karel Schwarzenberg külügyminiszter, elnökjelölt egy televíziós vitában nyíltan és őszintén beszélt a csehek második világháborút követő felelősségéről. Mint utóbb kiderült, túlságosan is nyíltan és őszintén.

Schwarzenberg a januári TV-vitában úgy nyilatkozott, hogy „amit 1945-ben tettünk, ma az emberi jogok durva megsértéseként ítélnék el. Az akkori kormány – beleértve Edvard Beneš államfőt is – valószínűleg Hágában találná magát”.

Ez a mondat pillanatok alatt bejárta a sajtót, kijelentője pedig kíméletlenül megkapta érte a magáét. Hideget, meleget egyaránt – de inkább az előbbi.

Berényi József, az MKP elnöke szerint Schwarzenberg szavai komoly előrelépést jelentenek a Beneš-dekrétumok kérdésében. A magyar párt elnöke szerint olyan álláspontonról van szó, melyhez foghatót cseh politikus eddig még nem mutatott: „szavai igazolják, hogy nem szabad lemondanunk a Beneš-dekrétumok szerinti kollektív bűnösség eltörléséről”. Hasonlóképpen foglalt állást a párt Országos Tanácsa is nyilatkozatában, amely a saját, Beneš-dekrétumokkal kapcsolatos politikájának visszaigazolásként, egyfajta elégtételként értékelte a cseh elnökjelölt szavait.

Nem úgy az akkori elnök, Václav Klaus, aki élesen bírálta a székére pályázó Schwarzenberget: „Azt, hogy Schwarzenberg úr valami ilyesmit gondol, már régen tudom. Azt azonban, hogy megengedi magának, hogy véleményével a cseh elnökválasztási kampányban is fellépjen, nem vártam. Valószínűleg megszokta, hogy mindent megbocsátanak neki, de én ezt a kijelentését sosem fogom megbocsátani”.

De a választók sem tudták megbocsátani, legalábbis az eredményből ez tűnik ki: Schwar-

zenberg alulmaradt Zemannal szemben a cseh köztársaságielnök-választásokon. Aki egyébként övön alul válaszolt ellenfele kijelentéseire: „Ön úgy beszél, mint egy szudétanémet, nem pedig egy cseh államfő”.

Természetesen a nyilatkozat-áradatból a szlovák fél is kivette a részét, a kormány egyenesen destabilizációs tényezőnek értékelte a dekrétumokat megkérdőjelező megnyilvánulást „Beismerem, hogy a nyilatkozat nyugtalanságot váltott ki bennünk, mert a dekrétumok a jogrend részét képezik a Szlovák Köztársaságban ugyanúgy, ahogy a Cseh Köztársaságban” – nyilatkozta Robert Fico kormányfő egy cseh napilapnak.

A nagy „előrelépés”: Lajčák elhintett porszeméi

A cseh elnökjelölt kijelentését követő lelkesedéshez hasonló valami övezte Miroslav Lajčák szlovák külügyminiszter megnyilatkozását is, miszerint ma már elképzelhetőnek tartja, hogy Szlovákia és Magyarország kiegyezzen egymással a dekrétumok kérdésében. A szlovák diplomácia vezetője egészen odáig ment, hogy a szlovák bocsánatkérést firtató kérdésre is igennel válaszolt, tehát még ezt is el tudná képzelni. A rendkívüli képzelőerővel megáldott tárcavezető ugyanakkor a Beneš-dekrétumok megkérdőjelezésében a revizionizmus csíráit véli felfedezni, hiszen az elnöki rendeletek – mint oly sokszor elmondták már – a világháborút követő rendezés megkérdőjelezhetetlen részei.

Annak ellenére, hogy Lajčák semmi konkrétat nem mondott, sőt, amit az egyik zsebből előrántott, azt rögtön vissza is tette a másikba, sokan mégis komoly eredményként könyvelték el a szlovák külügyminiszteri kijelentést.

A kijelentés súlyát az is csökkenteni valamelyest, hogy nem a szlovák kormány álláspontjáról van szó, még csak nem is egy, a kormánypárthoz tartozó politikus részéről hangzott el. Miroslav Lajcák ugyanis párton kívüli karrierdiplomataként vezeti a külügyi tárcát.

szd

Felporzott a cseh simaliszt

A laposan simuló szőrzetet is felborzoló évkezdést köszöntött a cseh közéletre és közgondolkodásra.

Csehország külügyminisztere, Karl von Schwarzenberg, aki jelenleg Miloš Zeman, a zseniális hóhányó, a most leköszönő Václav Klaus elnök valamikori szoknyavadász vetélytársa mellett a másik esélyes államfőjelölt, 2013. január 17-én beledurrantott a simalisztbe.

Az ausztrorszláv (vagy deutschböhmi?) főnemesi család sarja, a cseh politika leginkább tabunak tekinthető témájával, a németeket és a magyarokat kollektíve bűnösnek minősítő Beneš-dekrétumokkal kapcsolatban, a cseh televízióban úgy nyilatkozott „Mindig azt mondtam, és emellett most is kitartok, hogy azt, amit 1945-ben tettünk, ma az emberi jogok durva megsértéseként ítélnék el. Az akkori kormány – beleértve Edvard Beneš államfőt is – valószínűleg Hágában találná magát“. Ezzel nem mondott kevesebbet, mint azt, hogy amit akkor tettek, háborús bűnnek lenne minősíthető a mai felfogás szerint.

Karl, azaz Karel, a nagy vadász hírében álló szuverén, valamikori főnemes, aki 1990 után visszakarta a tőle elkobzott birtokokat, ezzel a biztonságérzettel a háta mögött nyugodtan mondhat mást, mint a hivatalos cseh politika. Ő valóban független ember – egyesek kissé

hütyörnek is tartják. Zeman, hozzá képest csak pocsolóában hempergő lurkó, még ha rettentően nagy-képű is. Egy azonban biztos: mindketten más oldalon állnak, mint a mostani államfő, még ha Zeman Beneš vonatkozásában vele azonos álláspontot is képvisel.

Schwarzenberg azt állítja, hogy a jogfosztó dekrétumokat az emberi jogokról szóló alkotmányelvvel (ami részét alkotja a cseh és a szlovák jogrendnek is) elfogadásával a jogrenden kívülre helyezték. Ez elméletileg és szukcessziós jogfelfogás szerint igaz, de mivel ezt – szó szerint – nem nyilatkozta ki semmilyen jogszabály, ezért szövetségserűen mégis a cseh alkotmánybírósnak van igaza (és a szlovák álláspontnak is), miszerint része a jogrendnek, csak nem hatályos. Ezért a cseh politika és a söröző emberek serege is Miloš Zemannak fog igazat adni, aki szerint a cseh alkotmánybírósnak világosan megállapította, hogy a csehszlovák Nemzetgyűlés 1946-os határozatai, amelyek a Beneš-dekrétumokat alkotmányos szintre helyezték, továbbra is a cseh (és a szlovák) jogrend részét képezik. Kérdés, milyen véleményen lesz a cseh népnek a kevesebb sört és több száraz szalámit fogyasztó része (utalván az 1945. május 5-i prágai felkelés „legsörnyűbb” tapasztalatára: három napig száraz szalámin élünk, sör nélkül).

Ne legyenek rózsaszínű álma-

ink. Emlékezzünk az Európai Unióhoz való csatlakozásunk előtti évekre. A lichtensteinek kezdeményezésére vizsgálatot indítottak Csehország csatlakozási szándéka miatt a Beneš dekrétumok kapcsán. Az Európai Bizottság Jogi Szolgálatára ráadásul 2002-ben a Frohwein jelentésben azt a véleményt fogalmazta meg, hogy ez a kérdés az unió jogterületén kívüli, mert 1957 (az első Római Szerződés) előtti időben keletkezett ügyre vonatkozik.

Egyébként is Benešnek, éppen a tisztességéből most leköszönő Klaus állított szobrot Prágában és az ő idején fogadtak el törvényt ennek a náci lelkületű fasisztának a cseh államiság érdekében kifejtett áldásos tevékenységéről. Nem szabad elfelejteni: hivatalosan csak az minősítendő nácinak és fasisztának, ami a hitlerizmussal és a holocausttal függ össze, ami attól független, de azzal azonos, a második világháború utáni megbonthatatlan rend része. Még akkor is, ha a koncentrációs táborokból visszatérő felvidéki magyar zsidókat sújtotta.

Schwarzenbergnek szurkolok, még ha veszíteni is fog. Amit ő ki-mondott a cseh közszolgálati televízióban, azt eddig senki sem tette meg.

Ne felejtsük el a latin közmondást: Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo (a csepp vájja a követ, nem erővel, gyakori eséssel).

Duray Miklós

A Kassai Kormányprogram elfogadásának évfordulójára

1945. április 5-én fogadták el a Kassai Kormányprogramot, amely Edvard Beneš elnöki dekrétumai-val teljes összhangban megpróbálta a felvidéki magyarságot ellehetetleníteni, kitelepíteni az országból, és Csehszlovákiát kizárólag a csehek és szlovákok homogén nemzetállamává alakítani.

Tarics Péter összefoglalója segítségével ebbe a dokumentumba pillanthatunk bele.

A magyarok elleni négy éves jogfosztást (1945-1950) a londoni és a moszkvai emigráció, valamint a hazai ellenállás készítette elő. A teljes jogfosztás – a kormányalakítás után – négy évig tartó tömeges rablássá, deportálásokká, a magyar kultúra felszámolási gépezetévé, illetve bírói embervadászattá, tehát a hatalom közönséges büntetteivé fajult. Az új csehszlovák kormány 1945. március 25-én alakult meg Moszkvában, majd március 28-ig Moszkvában, később Kassán egészítették ki további szlovák tagokkal. Ilyen környezetben született meg a kormányprogram.

A kormányprogram azért lett „kassai”, mert Prága 1945 áprilisában még német kézen volt, Pozsony környékén pedig harcok dúltak. A „Kassai Kormányprogramot” – elnevezése ellenére – nem Kassán szerkesztették, hanem Moszkvában. Szerzője pedig nem az 1945-ös koalíciós kormány volt, hanem Klement Gottwald. A szerző eredeti szövegét a londoni koalíciós kormány 1945 márciusában, Moszkvában, jóváhagyta,

majd Kassán a londoni és a moszkvai emigrációból, valamint a hazai ellenállókból alakult új kormány 1945. április 5-én elfogadta és kihirdette. Ezt követően a program elnevezése is megváltozott, hiszen úgy határozták meg, mint „a köztársaság első hazai kormányának, a csehek és szlovák nemzeti frontjának programját”. A programot huszonöt – miniszterek és államtitkárok – írták alá. Eduard Beneš az aláírást megtagadta, hiszen tisztában volt elkerülhetetlen végzetével, nevezetesen: a kommunista párt diktatúráját már nem tudja megakadályozni.

A kormányprogram radikális nemzetiségi diszkriminációt indított el, kizárva a németeket és a magyarokat a polgári és emberi jogokból. Félrevezetésképpen azonban elismerte a kivételes esetek lehetőségét, ami azonban – magyar vonatkozásban – a lakosság egy százalékát sem érintette. A német- és magyarellenes csehszlovák politika nem a Kassai Kormányprogrammal kezdődött, de ez a program volt az első „törvé-

nyesítő” lépés, amit később Beneš dekrétumai fejelettek meg. A kormányprogram 1945 áprilisában kimondta a magyar kisebbségre vonatkozólag a kollektív jogfosztás határozatát, semmibe véve a nyugati szövetségesek tartózkodó álláspontját, napirendre tűzve a magyar kisebbségnek a diplomáciai eszközök bevetésével elérendő elűzését. A sztálini „rövid úton való elintézés”, a „befejezett ügyek” módszerének alkalmazása ugyanis 1944 októberében kudarcot vallott. Gottwald kommunista pártprogramja – mármint a „Kassai Kormányprogram” – átvette Hitler tételét a nemzetállamról.

A kormányprogram tizenhat fejezetből állt, ezek közül főleg a VIII., a XI. és a XV. tárgyalta a magyarok jövőendő „jogállását”. A VIII. fejezet, amelyet Gottwald még Moszkvában fogalmazott meg, megvonta a németektől és a magyaroktól állampolgárságukat, a XI. fejezet kimondta a magyar földbirtokok elkobzását, a XV. fejezet pedig a nemzetiségi iskolák bezárását. A kormányprogram értelmében valamennyi Csehszlovákiában élő magyar elvesztette állampolgárságát, kivéve azokat, akik részt vettek az ellenállási mozgalomban, vagy üldözték őket a köztársasághoz való hűségük miatt. Mindemellert a kormányprogram kifejtette a tiszta szláv állam megteremtését: „...legfőbb nemzeti programunk a homogén szláv nemzeti állam megteremtése. A mi államunk a csehek és a szlovákok közös állama lesz és senki másé...”

Újabb mézes madzag a felvidéki magyarok előtt?

Kíváncsi érdeklődéssel olvastam, hogy Miroslav Lajčák külügyminiszter szerint ma már elképzelhető, hogy Szlovákia és Magyarország kiegyezzen a Beneš-dekrétumok ügyében. Lajčák a Mladá Fronta Dnes cseh napilap újságírójának azon kérdésre mondta ezt, hogy elképzelhető-e Pozsony részéről egy olyan bocsánatkérés a szlovákiai magyaroktól, mint amelyet 1990-ben a kárpáti németek irányában fogalmazott meg a szlovák kormány, kifejtette: – Igen, ám Magyarországgal kapcsolatban lényegesen összetettebb ügyről van szó – jelentette ki a szlovák külügyminiszter. Hozzátette: az ilyesmihez két félre van szükség. Mint mondta, ahhoz, hogy ilyen érzékeny dolgok megoldódjanak, ki kell alakítani a megfelelő légkört. Szerinte két éve ez még elképzelhetetlen volt, ma már elképzelhető. Pozsonynak érdeke – fejtette ki Lajčák –, hogy a cseh-német kiegyezéshez hasonlóan szintén rendezze a dekrétumok ügyét Budapesttel.

Ilyen politikusi gesztus ritkán adódik, de attól tartók, hogy ez újabb mézes madzag a felvidéki magyarság előtt. Ezt azért is joggal feltételezem, mert Lajčák történésekre akarja bízni a kérdés, az „ügy” elrendezését. Történések-

re a Beneš-dekrétumok ügyében már régen nincs szükség, hiszen az írásos kordokumentumok, a számos hiteles, történelemkönyv és a résztvevők nyilatkozatai egyértelműen azt bizonyítják, hogy a Beneš-dekrétumok, a Moszkvában megfogalmazott Kassai kormányprogram, a reszlovakizáció, a felvidéki magyarságnak a „kollektív bűnösség” való megbélyegzése a kitelepítések, a deportálások, az internálások egyértelműen **nemzet(iség)gyilkossági kísérlet** volt a felvidéki magyarság ellen. Itt tehát nem történészi véleménynyilvánításra meg ad hoc vegyes bizottságokra van most szükség, hanem egyértelmű politikai gesztusra. Például arra, hogy Prágában ne avassanak ember nagyságú szobrot Benešnek, ne iktassák törvénybe „érdemeit”, kérjenek bocsánatot, mossák le a kollektív bűnösség bélyegét a felvidéki magyarságról, és kárpótolják a hontalanság éveinek kárvallottjait – anyagilag és erkölcsileg egyaránt. Miért is? Az alábbiakban kifejtem a történelmi tényeket.

EDDIG KÉSZ

POLITIKAI ELŐZMÉNYEK

A Kedves Olvasó számára talán első olvasatra erősnek tűnhet a fő-

címben megfogalmazott „nemzet(iség)gyilkossági kísérlet” szókapcsolat, ám a történelmi tények ismeretében egyértelművé válik, hogy ennek a kifejezésnek komoly igazságalapja és igazságtartalma van. Sőt: megkockáztatnám a rokon értelmű *genocídium* kifejezést is. Hogy miért? A csehszlovákiai magyarság az 1945-1948 közötti időszakot a teljes jogfosztottság állapotában élte át. Nem kapott állampolgársági státuszt. A kitelepítések, a deportálások, a lakosságcsere következtében több mint százezer magyarnak kellett elhagynia szülőföldjét – akarata ellenére. Ezt fejelte meg a reszlovakizáció. 1945-re a felvidéki magyar értelmiséget szinte teljesen lefejezték, a földreform által a magyar parasztságot is tönkretették. A népszámlálási adatok is egyértelműen azt bizonyítják, hogy ezek az intézkedések olyan sebeket ejtettek a csehszlovákiai magyarság testén, melyeket mindmáig nem hevert ki a felvidéki magyarság. Az 1921. évi első népszámlálás szerint 761 823 magyar nemzetiségű állampolgár élt Csehszlovákiában, ami az összlakosság 5,6 %-át tette ki. 1930-ban újból népszámlálást tartottak Csehszlovákiában, mely szerint a magyar nemzetiségűek száma 691 923, ami az összlakosság 4,8 %-át jelentette. 1950 márciusában pedig megtörtént a második világháború utáni első népszámlálás, mely szerint Csehszlovákiában 367 733 magyar nemzetiségű állampolgár élt, ami az összlakosság 3 %-át tette ki. A csehszlovákiai magyarság lélekszáma tehát alig három évtized alatt csaknem a felére csökkent (!) Vajon mi ez, ha nem népiirtási kísérlet? Mindezek ellenére a magyarok kiűzését nem sikerült elérni.

AZ „EGYSÉGES CSEHSZLOVÁK NEMZET” MAGYARELLENESÉGE

A trianoni békediktátum aláírását követően széles körű kisebbségvédelmi szerződéseket szerkesztettek és írtak alá, melyeket hálószerűen kapcsoltak az érintett országok – mindenekelőtt Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia – békeszerződéséhez. A szóban forgó kisebbségvédelmi szerződések alapelvei azonban távolról sem valósultak meg a gyakorlatban. Ha a befogadó államok nem szegték volna meg az általuk (is) aláírt nemzetközi kötelezetvényeket, a magyar nemzeti kisebbségek – így a felvidéki magyarság is – az új határokon túl megőrizheték volna alapvető emberi és kisebbségi jogait. Nem így történt. Ady tragikus látomása a nemzet szétszóródásáról hamarabb bekövetkezett, mint azt bárki gondolhatta volna. A szétszóródás eredményeképpen jött létre a csehszlovákiai magyarság is.

1918 decemberében a magyar és a csehszlovák kormány képviselői Budapesten megállapodást írtak alá az ideiglenes magyar-csehszlovák demarkációs vonalról, amely nagyjából az etnikai határvonalat követte: *Dévény - Bazin - Szered - Érsekújvár - Verebely - Garamkovácsi - Losonc - Szomolnok - Tőketerebes - Homonna - Laborc* vonalán észak felé a lengyel határig.

1920 februárjában a csehszlovák nemzetgyűlés elfogadta az ország alkotmányát, amelynek értelmében Csehszlovákia „*demokratikus köztársaság, amelynek élén a választott köztársasági elnök áll.*” A nemzetgyűlés elfogadta a nyelvtörvényt is, amely a fiktív „csehszlovák nyelvet” államnyelvvé nyilvánította, és a községekben húsz százalékhoz kötötte a kisebbségek nyelvi jogainak érvényesítését.

Ennek ellenére – valamint az általános megfélemlítés miatt – nagyon kevesen mertek tudatosan szembeszegülni a zsarnoki hatalommal. A felvidéki magyarság nem volt biztos sem az alkotmány erejében, sem pedig a meghirdetett alkotmányos jogok gyakorlati érvényesítésében. A magyar kisebbség jogvédelmi, önvédelmi tevékenysége – mindenekelőtt Szlovákia területén – általános nemzeti ellenállásba ütközött. A polgárjogok és az emberi jogok védelme ugyanis sokkal bonyolultabb feladat, ha együtt jár a nemzeti kisebbségek védelmével.

A Csehszlovákiához került területek magyar lakosságát kezdettől fogva számos diszkriminációs intézkedés sújtotta. Sok ezer embertől megtagadták az állampolgárságot, ők állandó létbizonytalanságban éltek. A húszas években végrehajtott úgynevezett *földreform* során a magyar napszámosok és szegényparasztok számarányuknál jóval kisebb mértékben jutottak földhöz, a magyar vidékekre is szlovák telepéseket telepítettek.

Az új csehszlovák állam alkotmányában lefektetett nyelvtörvényt, amely szabályozta a hivatalos nyelvhasználatot és a nemzeti iskolák ügyét, a kormány és a helyi hatóságok minden lehetséges módon szabotálták.

A szlovák többségű területeken minden magyar iskolát felszámoltak. A magyar többségű és a tisztán magyar vidékeken ugyan nem szűnt meg az anyanyelvi iskolahálózat, de egyre zsugorodott. A magyar iskolák kevesebb támogatást kaptak, s a szülőket különböző kedvezményekkel igyekeztek rábírni arra, hogy gyermekeiket az újonnan szervezett szlovák iskolákba írássák be. Az 1921/22-es iskolai évben a mai Szlovákia területén mintegy 720 magyar tanítási nyelvű elemi iskola működött 90 000-nél több tanulóval, pedig ebben a tanévben több mint 120

ezer magyar nemzetiségű tanuló járt iskolába. A következő évben tovább hanyatlott a magyar iskolák látogatottsága. Az 1926/27-es tanévben 695 magyar elemi iskolát találunk 66 260 tanulóval.

Az 1926. évi 55. számú kormányrendelet módosította a szlovákiai bírósági járások határait, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy a magyarlakta területeket a 20 %-os „nemzetiségi minimum” alá sorítsa. Az 1926. évi 152. számú törvény részben rendezte az állampolgárság nélküli magyar nemzetiségűek honosításának kérdését, ez az intézkedés közel 40 ezer embert érintett.

A csehszlovákiai magyarok első köztársaság alatti diszkriminációja további tényekkel igazolható. 1928 folyamán Szlovákiában és a Kárpátalján 2830 szlovák, 115 rutén, 103 német, 703 magyar és 56 vegyes tanítási nyelvű népiskola működött. Az 1918 előtti „magyarosító politika” ellenhatásaként – bosszújaként – a háború előtti 344 szlovák, 22 német, 10 rutén és 3242 népiskola helyén Szlovákiában már 1921-ig 2372 szlovák, 98 német és 48 rutén iskolát nyitottak meg, és 2553 magyar tanítási nyelvű iskolát zártak be.

Gróf Esterházy János,
a felvidéki magyarság
jogvédője és vértanúja

Természetesen a magyar politikai elit több kísérletet tett a sérelmek jogorvoslására. 1920. márciusában Pozsonyban megalakult a Magyar-Német Keresztényszocialista Párt. Három hónap múlva a prágai parlamentben az első kisebbségi magyar felszólalásban *Körmendy-Ékes Lajos* kijelentette, hogy a magyarok akaratukon kívül kerültek a csehszlovák államhoz. 1923. áprilisában az ellenzéki magyar kisebbségi pártok közös beadványt juttattak el a Népszövetséghez a csehszlovákiai magyarság politikai, kulturális és gazdasági sérelmeivel kapcsolatban. Egy évvel később a magyar pártok újabb memorandumot írtak a Népszövetséghez a csehszlovák állampolgárság jogtalan megtagadása tárgyában.

Ami pedig a csehszlovákiai magyarság magatartását illeti az első Csehszlovák Köztársaság felbomlását megelőző időszakban, megállapíthatjuk, hogy a magyar lakosság – szemben a nagy tömegbázissal rendelkező „ludákokkal”, azaz a Szlovák Néppárt híveivel, valamint a szudétanémetekkel – megőrizte nyugalmát. Hogy ez így történhetett, abban jelentős szerepet játszott *gróf Esterházy János*, az Egyesült Magyar Párt ügyvezető elnöke, aki a szlovák bábállamban maradva, a Magyar Párt vezetőjeként mindent elkövetett a magyar kisebbség fizikai megmaradása és szellemi védelme érdekében. „*A magyar kisebbségnek mindenképpen el kell kerülnie, hogy a legcsekélyebb szerepe legyen egy újabb háború kitörésében.*” (1) – jelentette ki Esterházy.

A „FÖLDREFORM”, MINT AZ ETNIKAI ÖSSZETÉTEL MEGVÁLTOZTATÁSÁNAK ESZKÖZE

A magyar kisebbséggel szemben alkalmazott sérelmes és a szláv érdekeket képviselő politika különösképpen megmutatkozott

az úgynevezett *földreform* végrehajtásában. Mi volt a földreform célja? A bosszúállás. „*Elégtételt kell vennünk a fehérhegyi csata után elkövetett gonosztettekért, minden idegen földbirtokost el kell kergetnünk a földekről. Bosszút kell állnunk...*” (2) – írta 1922-ben Eduard Beneš lapja, a *České Slovo*.

Az 1919. évi 215. számú törvény – az úgynevezett *lefoglalási törvény* – alapján több mint négy-millió hektárnyi mezőgazdasági területet – az összes területnek mintegy 29 százalékát – foglaltak le a földreform céljaira. A magyarok a vidékeken mintegy 325 ezer hektár szántó és erdőterület került kisajátításra. Ebből a helybéli magyar szegényparasztság alig kapott többet, mint 20–21 százalékot. Az így kisajátított terület 78-80 százalékát a cseh és szlovák telepéseknek juttatták, azaz a nem titkolt céllal, hogy a magyarok a vidék nemzetiségileg egységes jellegét megváltoztassák. Szlovákiában néhány év alatt 2054 telepés birtokot létesítettek 22 473 hektár területtel.

Az idegen telepítés egyik fontos és meghatározó területe a Csallóköz volt, ami nem véletlen, hiszen ennek a területnek mindig színmagyar jellege volt, s ahol 1880-ban még nem éltek szlovákok. Ötven évvel később a csehszlovák néprajzi térképen már láthatók ezen a területen azok a szlovák nemzetiségi szigetek, amelyek az állami telepítési akció eredményeképpen jöttek létre.

A Csallóközben húsz év alatt huszonnégy falunagyságú és több kisebb telepét létesítettek, melynek egyértelmű célja a vidék szlovák jellegének kialakítása volt. A telepék – kolóniák – területe 119 hektártól 982 hektárig, az egyes birtokok száma pedig öttől hetvenhétig terjedt.

Mindemellett a cseh és szlovák telepéseket katonai alakulatokba

sorozták. *Selská Jizda* – Parasztlovasság – nevű szervezetük működése kiterjedt az egész ország területére. A telepéseket – azaz a „parasztlovasság” tagjait – katonai vagy csendőri szolgálatra bármikor behívhatták. A telepés falvakat katonai és védelmi szempontok figyelembe vételével építették meg.

SZLOVÁK ÖNÁLLÓSODÁSI KÍSÉRLETEK

A csehszlovák államalapítás két alapvetően egyenlőtlen fél társulásának erőviszonyait tükrözte. 1918. október 30-án Túróc-szentmártonban megalakult a *Szlovák Nemzeti Tanács*, ezzel egyidejűleg elfogadták azt a deklarációt, amely Szlovákia Csehszlovák Köztársasághoz való csatlakozása mellett foglalt állást. Ennek a deklarációnak számos belső ellentmondása volt, amely később kedvezőtlen hatással volt a szlovákságra, hiszen a szlovákok mindig ellenezték az *egységes csehszlovák nemzet* létrehozását. Szlovákia Csehszlovákiába való betagozódásának ellentmondásával tehát a szlovák politikusoknak rövid időn belül szembesülniük kellett. Nem véletlen, hogy az autonomista túlsúlyú szlovák politikai táborban az *Andrej Hlinka* féle néppárti radikalizmus hamarosan élesebb hangot ütött meg. Hlinka szerint *Masaryk* Csehszlovákiája a *szlovák nemzet élve eltemetését* jelentette. Az autonomista szlovák politikusok mindent megtettek annak érdekében, hogy Szlovákia nagyfokú államjogi önállóságának tervét valóra váltsák. Megkísérelték befolyásolni a párizsi békekonferenciát, a prágai parlamentben egymás után nyújtották be a szlovák autonómiára vonatkozó törvénytervezeteket, sőt: komolyan mérlegelték a magyar kormánnyal való együttműködést ez ügyben. Köz-

Kánya Kálmán magyar királyi külügyminiszter a komáromi tárgyaláson, 1938. októberében

ben a központi – az 1918. október 30-án megalakult – Szlovák Nemzeti Tanács 1919. január 23-án megszűnt.

1938. október 6-án Zsolnán kikiáltották Szlovákia autonómiáját, pár nappal később pedig Bródy András vezetésével Huszton megalakult az autonóm kárpátaljai kormány, amelyet a prágai kormány két nappal később hivatalosan elismert. Létrejött a *Második Cseh-Szlovák Köztársaság*.

1938 júniusában Milan Hodža miniszterelnök az Egyesült Magyar Párt vezetőivel tárgyalt, akik az autonóm Szlovákián belül a magyar autonómia megvalósítását sürgették. Fontos tudni, hogy az 1938. október 9-13. közötti komáromi tárgyalásokon üléselő csehszlovák küldöttség lényegében már nem is képviselt csehszlovák érdekeket, hanem az önálló, független Szlovákia formálásán fáradozott, s annak déli határait igyekezett biztosítani a Magyarország által képviselt etnikai területrendezési elvekkel szemben.

A Hlinka-féle Néppárt radikális

szárnyának képviselői 1939 februárjában Hitlernél folytattak tárgyalásokat az önálló szlovák állam megteremtéséről. A szlovák elszakadás megakadályozására a prágai kormány 1939. március 10-én katonai diktatúra bevezetését rendelte el, és visszahívta a Tiso-kormányt. A lépés azonban Hitler prágai bevonulása előtt pár nappal már semmit sem oldhatott meg, sőt: felgyorsította a szlovák állam létrehozását. Jozef Tiso berlini tárgyalásairól 1939. március 14-én érkezett vissza Pozsonyba. Még Berlinben utasítást adott a szlovák parlament összehívására. Ezen Tiso közölte a semmit sem sejtő szlovák képviselőkkel Hitler döntését, miszerint Szlovákia – Csehország német megszállásával egy időben – nyilvánítsa magát önálló államnak. 1939. március 14-én a képviselők felállással szavaztak – egyhangúlag – az önálló szlovák köztársaság kikiáltása mellett, majd Tiso vezetésével megalakult az önálló Szlovákia első kormánya. Három hónap múlva a parlament elfogadta a szlovák állam alkotmányát, amely

mindenekelőtt az olasz fasizmus példája nyomán született.

A MAGYAR REVÍZIÓS TÖREKVÉSEK HÁTTERE

A trianoni békediktátum aláírását és Magyarország feldarabolását követően erős határrevíziós politika uralkodott Magyarországon. A trianoni békediktátum aláírásának pillanatától a magyar politika meghatározó sajátossága volt a revízió igénye. Csekély eredményként könyvelhetjük el a soproni népszavazást, amely 1921. december 14-16-án zajlott le, ahol és amikor a lakosság többsége a Magyarországhoz való tartozás mellett döntött. A revízió történetében azonban ez volt az egyetlen pont, ahol a népszavazási elvet érvényesítették. Sopron a *hűség városa* lett.

A magyar külpolitika revíziós céljait és esélyeit azonban végső soron nem a magyarországi belpolitikai vagy közéleti viták határozták meg, hanem a két világháború közötti korszak európai nemzetközi erőviszonyai. A nagyhatalmi konstellációt a versailles-i *status quo* fennmaradásában, illetve felszámolásában érdekelt államok közötti ellentétek kiegyezés alakította. Ebben a politikai helyzetben a magyar külpolitika igyekezett a maga revíziós céljainak minden nagyhatalom támogatását megszerezni, és lehetőség szerint háborús konfliktus nélküli, diplomáciai megoldásokat találni.

A magyar revíziós törekvéseket kizárólag Németország és Olaszország tudta szavatolni, ugyanis Franciaország és az Egyesült Királyság tudatosan visszavonult a kérdéstől. Kevésbé ismert az a történelmi tény, hogy Csehszlovákia felszámolása során Hitler az 1938. augusztusi kielői tárgyalásokon egész Szlovákiát felkínálta Magyarországnak a Csehszlovákia elleni támadásban kért magyar kezdeményező szerepért cseré-

ben. Ezt az ajánlatot Horthy Miklós, Magyarország kormányzója – Kánya Kálmán magyar külügyminiszter és a magyar vezérkari főnök tanácsára – egyértelműen és határozottan visszautasította. Ezt követően Hitler fokozta a nyomást Csehszlovákiára. Ebben a helyzetben az Egyesült Királyság és Franciaország is Csehszlovákia nemzetiségi területeinek leválasztásában látta a megoldást az 1938. májusa óta tartó válság rendezésére.

AZ ELSŐ BÉCSI DÖNTÉS

1938. szeptember 29-én került sor a négy nagyhatalom: Németország, Olaszország, Franciaország és az Egyesült Királyság müncheni konferenciájára, ahol Hitler, Mussolini, valamint Chamberlain angol és Daladier francia miniszterelnök olyan egyezményt kötöttek, amely szerint Németország bekebelezte a Szudéta-vidéket. E szerződés értelmében Csehszlovákia elvesztette a szudétanémet területeit, a varsói ulti-

mátum nyomán a lengyel többségű sziléziai és árvai településeket. A magyar és lengyel követelésekről csak az egyezmény függelékében esett szó, Lengyelországnak és Magyarországnak kétoldalú tárgyalások útján kellett megkísérelnie a területi problémák megoldását, s amennyiben három hónapon belül nem születik megállapodás, akkor az ügy a négyhatalmi konferencia résztvevői elé kerül.

Magyarország a müncheni egyezmény szellemében járt el, és kellő diplomáciai előkészítés után 1938. október 9-én magyar-csehszlovák tárgyalások kezdődtek Komáromban a szlovákiai magyarok által lakott területek sorsáról. A magyarok a szóban forgó terület egészének a visszacsatolását követelték, amit a részleges, engedményekre hajlandó csehszlovák fél visszautasított. 1938 őszén a csehszlovákiai magyarság vezetői is nyíltan megfogalmazták azt a célt, hogy a magyar többségű területeket vissza kell csatolni Magyarországhoz.

A komáromi tárgyalások 1938. október 9. és 13. között folytak a *Teleki Pál* miniszterelnök és *Kánya Kálmán* vezette magyar, valamint a *Jozef Tiso* vezette csehszlovák küldöttség között. A két fél nem tudott megegyezni. Ezért 1938. november 2-án a bécsi Belvedere palotában közzétették a német-olasz döntőbírósi határozatot, amely a magyar-csehszlovák területi vitában hozott döntést. Az *első bécsi döntés* néven ismert dokumentum – az 1910. évi népszámlálási adatokat tekintve kiindulópontjának – Magyarországnak juttatott 11 927 négyzetkilométernyi területet és 869 299 lakost. A népesség 86,5%-a magyar nemzetiségű volt. A nagyobb városok közül Kassa, Ungvár és Munkács került Magyarországhoz. *Vitéz Nagybányai Horthy Miklós*, Magyaror-

Ötvenkilencedik évfolyam 45. szám Vasárnap, 1938. november 6.

KOMÁROMI LAPOK

Alapítója: néhai TUBA JÁNOS. POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP Főszerkesztő: GAAL GYULA Dr.

Előfizetés: egész évre 50 Kt, fél-évre 25 Kt, negyedévre 12,50 Kt. Kiszámlázás egy évre 75 Kt. Egyszeri ár 1 Kt.

Felkötés szerkesztő KALLAY ENDRE DR. Szerkesztő BARANYAY JÓZSEF DR. Szerkesztőség és kiadóhivatal Magyarok uccs 29. Megjelenik minden szombaton. Kéziratokat nem adunk vissza.

Főszerkesztő: FÜLÖP ZSIGMOND és SZOMBATHY VIKTOR

Komárom lakosságához!

Testvérek!

Nemzetünk ezeréves történelmében új korszakhoz érkeztünk el. A hársz évvel ezelőtti rajtunk elkövetett igazságtalanság gyötrelmes következményei után végre beteljesedett lelkünk forró vágya: a magyar Felvidéket s vele együtt szeretett városunkat visszacsatolták édes hazánkhoz, Magyarországhoz.

Ennek a nagyjelentőségű aktusnak ünnepélyes végrehajtása november 8-án, vasárnap fog megtörténni, amikor a vitéz magyar hadsereg felszabadító csapatai

honfoglalásunk vitéz Nagybányai Horthy Miklós úrnak, Magyarország kormányzójának személyes vezetése mellett fognak bevonulni.

Fogadjuk Kormányzó Urunkat tiszteletteljes hódolattal, magyar szívünk teljes szeretetével és kövessünk el mindent, hogy magas vendégünknek városunkban való tartózkodása minden tekintetben lélekelelő, örömteljes ünnepnap legyen.

Szeretettel kérem fel Komárom lakosságát, hogy az ünnepélyon minél nagyobb számban vegyen részt, kérem a háztulajdonosokat, hogy házaikat nemzeti zászlókkal fellobogózzon, kérem az ültetülajdonosokat, hogy kirakataikat nemzeti színekkel feldíszítsék szíveskedjenek.

A felszabadító csapatok vasárnap délután 2 órakor vonulnak be s a fogadó ünnepély a Klapka téren fog lefolyni. Este a várost kivilágítjuk, kérem a lakosságot, hogy ebben is résztvenni s ünnepségünk fényét ezzel fokozni szíveskedjék.

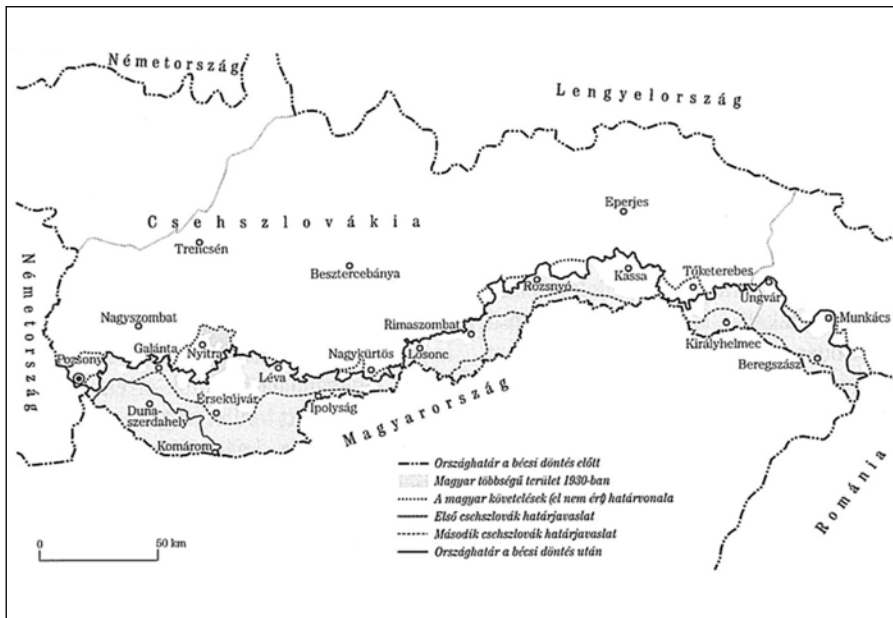
Hétfőn, nov. 7-én d. e. 9 órakor az összes vallásfelekezetek templomaiban hálaadó Istentiszteletet tartunk.

Legyen ez az ünnep a magyar lélek felemelően lelkes megnyilatkozása és lefolyása legyen méltó magas vendégünkhez s a nagy nap történelmi jelentőségéhez!

Isten áldd meg a magyart!

Komárom, 1938. november 6.

Fülöp Zsigmond
városbíró.

Az első bécsi döntés háttere – térképen (Felvidék, Kárpátalja, 1938)

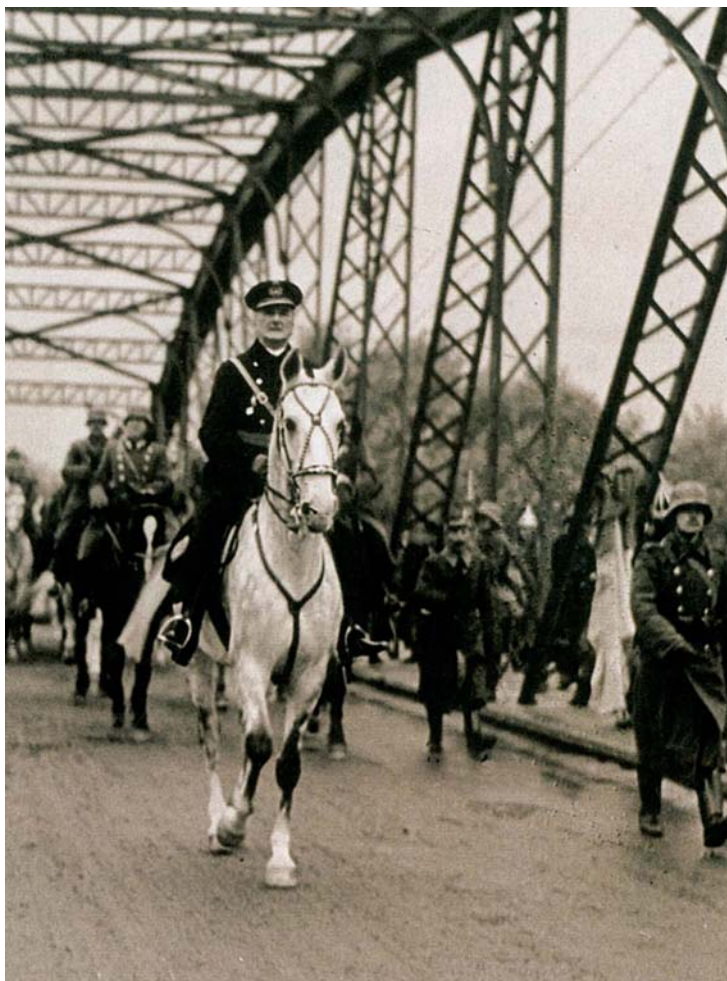
szág kormányzója 1938. november 6-án bevonult Komáromba, és ezzel kezdetét vette a Felvidék egy részének visszafoglalása. A

húsz évig tartó csehszlovák korszak végét a felvidéki magyarok többsége eufórikus örömmel fogadta, s abban a történelmi igaz-

ságtételt látta.

„Komárom piros-fehér-zöld zászlóerdő. A Szlovákiai Magyar Kultúr Egylet főtitkársága előtt álló Jókai-szobor piros-fehér-zölddel van bevonva. S a Szent András-templom hatalmas tornyairól messzire ellátszik a magyar trikolór.

A kirakatokban Magyarország kormányzójának, miniszterelnökének és vezérkari főnökének a képei, virággal borítva. Az utcákon hömpölygő embersokaság, – állandóan tüntető tömeggé verődik össze. Az emberek már nem tudják kivárni a felszabadulást. Szavalókórusok harsogják mindenfelé: *Vissza-vissza! Horthy-Horthy!*” (3) – így írta le Komárom városának második bécsi döntés utáni hangulatát gróf Esterházy Lujza, gróf Esterházy János nővére.

Őfőméltósága vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó a komáromi Erzsébet-hídon és a révkomáromi Klapka-téren, 1938. november 6-án

A kormányzói pár a kassai bevonulási ünnepségen, 1938. november 11-én

Bevonulás Fülekre 1938. november 10-én

A magyar katonatisztek átveszik a cseh tisztektől lpolyságot, 1938. novemberében

KI VOLT EDUARD BENEŠ ÉS HOGYAN GONDOLKODOTT?

A második világháború alatt egyértelműen kirajzolódtak a csehszlovák ellenállási mozgalom céljai, valamint az ország háború befejezése utáni elrendezésének körvonalai. Az 1938-as év és az azt követő időszak tapasztalatai eredményeképpen ugyanis a

csehszlovák politikát – mindenekelőtt azonban Eduard Beneš politikáját – a müncheni egyezmény jóvátételének politikájaként kell értelmeznünk. E politika lényege a müncheni egyezmény megsemmisítése és Csehszlovákia államhatárainak visszaállítása.

A müncheni egyezmény jóvátételi politikájának egyik legfontosabb részét a csehek és szlo-

vákok nemzetállamának megteremtése képezte, amelyet a nemzeti kisebbségek likvidálása, megsemmisítése révén kívántak megvalósítani. A csehszlovák politikusok többsége úgy vélte, hogy ez a leghatékonyabb belpolitikai módszer annak megelőzésére, hogy München megismétlődhesen. Beneš elképzelései szerint az első világháborút követő kisebb-

ségvédelmi rendszer azért mondott csődöt, mert veszélyeztette a „többség” állami szuverenitását. Ezért utasította el a kisebbségvédelmi rendszer felújítását.

Ahhoz, hogy Beneš politikáját világosan lássuk, meg kell ismerünk lelkivilágát, múltját, s azt, hogy miként gondolkodott. Ki is volt Eduard Beneš? A modern Csehszlovákia egyik megalapítója, cseh politikus, aki *Masarykkal* és *Štefanikkal* Franciaországban emigráns cseh és szlovák szervezetet alakított, amelyet 1918. október 14-én az antant ideiglenes csehszlovák kormánynak ismert el. Beneš 1920-tól 1935-ig az első Csehszlovák Köztársaság külügyminisztere volt, majd a párizsi békekonferencián a csehszlovák küldöttség vezetőjeként oroszán-része volt Kelet-Közép-Európában az új államhatárok megállapításában. E határok védelmére szervezte meg Beneš a kisantantot (1920. augusztus 14.: jugoszláv-csehszlovák szerződés; 1921. június 5.: jugoszláv-román szerződés). 1935-ben köztársasági elnökké választották, majd miután 1938-ban Csehszlovákia szétesett, lemondott, száműzetésbe vonult, és Franciaországban létrehozta a csehszlovák nemzeti bizottságot, amelyet 1940-ben Londonba költöztetett. Franciaországot a második hazájának, a magyarokat a legnagyobb ellenségének tartotta. A kelet-közép-európai emigráns kormányok közül Beneš kormánya volt az egyetlen, amely a háború után visszatérhetett hazájába és kormányt alakíthatott. Ezt Beneš 1945. április 4-én meg is tette, majd 1948. februárjában – Gottwald követelésére – kinevezett egy kommunista vezetésű kabinetet, júniusban azonban már nem volt hajlandó aláírni az új – kommunista – alkotmányt és lemondott. Három hónap múlva meghalt.

Nemzetközi tapasztalatait, széles körű összeköttetéseit, jó szervezőképességét, diplomáciai ffordorlatosságát, apró természetéből adódó kisebbségi defektusait, taktikai ügyességét mindvégig ott találjuk Magyarország ellenségeinek sorában. „*A magyar erőszakuralom túlszárnyalja a poroszt.*” (4) – hirdette, és mindent megtett annak érdekében, hogy a magyarság ellen hatékony nemzetközi propagandát fejtsen ki. Magyar földön sohasem járt, de a magyarokról a lehető legrosszabb volt a véleménye. Magatartását, lelkületét, politikai pályafutása valamennyi mozzanatát a magyarok és a németek iránti nemzet- és fajgyűlölete hatotta át. Politikai pályáját jelentős mértékben segítette heves antiklerikalizmusa és kiemelkedő szabadkőműves mivolta, de jellemében és tevékenységében a gátlástalan machiavellizmus is megtalálható. Beneš egyértelműen fogalmazott, amikor ezeket mondta: „*Nem az igazságokra törekszem, én politikát csinálok... tudatosan követek el jogtalanságokat az állam érdekében és személyes érdekemben.*” (5)

Eduard Beneš és felesége a londoni emigrációban, 1940 nyarán

A harmincas évek legvégén és a negyvenes évek legelején a csehszlovák politikai emigráció három csoportja alakult ki: a Milan Hodža vezette párizsi, a Beneš körül csoportosuló – az egységes csehszlovák állam újrateremtését szorgalmazó – londoni emigrációs központ, valamint a Klement Gottwald vezette moszkvai kommunista csehszlovák emigráció. Beneš – aki Csehszlovákia felbomlását követően is köztársasági elnöknek tartotta magát – 1940 júliusában kinevezte a londoni emigráns csehszlovák kormányt és létrehozta a parlamentet pótolni hivatott államtanácsot. Az ideiglenes csehszlovák kormányt a nyugati szövetségesek és a Szovjetunió 1940-ben és 1941-ben hivatalosan is kormányként ismerte el. A londoni emigráns csehszlovák államigazgatásban Beneš a hiányzó törvényhozói hatalmat – a kormánnyal és az államtanácsal egyeztetve – köztársasági elnöki rendeletekkel gyakorolta.

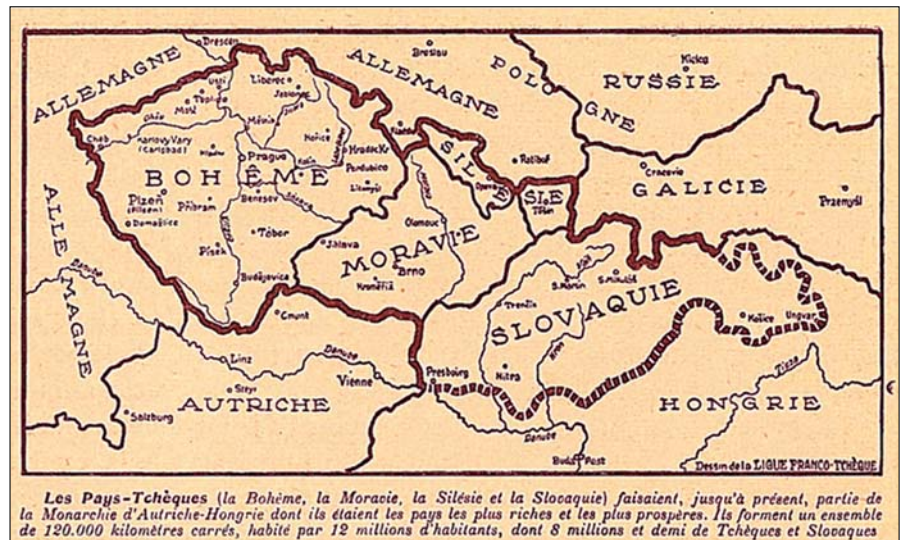
A londoni csehszlovák emigráció vezetőjeként Beneš sokat foglalkozott a világháború utáni csehszlovák állam belső és külső életfeltételeivel, s már 1941-ben arra a következtetésre jutott, hogy a német kisebbség jelentős részétől Csehszlovákiának meg kell szabadulnia. A német – majd 1943-tól kezdődően a magyar kisebbség – felszámolása a londoni csehszlovák kormány háborús céljainak kiemelt fontosságú elemévé vált.

Beneš felismerte, hogy a második világháború utáni rendezés egyik meghatározó tényezője a Szovjetunió lesz, ezért már a háború alatt igyekezett jó kapcsolatokat kiépíteni a szovjet birodalommal. Moszkvai tárgyalásain kedvenc magyarellenes szólamait hangoztatta. „...a magyarokat a németekhez hasonlóan meg kell semmisíteni...Azt hiszem, fontos

lenne, hogy nemcsak az amerikaiak meg az angolok, de Önök is részt vegyenek Magyarország megszállásában.” (6) – jelentette ki Beneš 1943-ban Moszkvában, mire Molotov buzgón helyeselt: „Feltétlenül meg kell büntetni a magyarokat! Ami pedig a megszállást illeti, mi azért közelebb vagyunk Magyarországhoz, mint mások.” (7) Beneš tudomásul vette, hogy a kemény magyarellenes csehszlovákiai szankciókhoz Sztálin beleegyezését kell megszereznie.

Csehszlovákia külpolitikai orientációjának kialakításában kulcsfontosságú esemény volt az 1943. december 12-én megkötött csehszlovák-szovjet barátsági és háború utáni együttműködési szerződés. A Szovjetunió már 1941. júliusában elismerte a Beneš vezette emigráns londoni csehszlovák kormányt. A müncheni egyezményt a Szovjetunió elvetette, és Csehszlovákiát a München előtti hatáiraival ismerte el. Beneš Molotovval és Majszkij követtel még a szerződés megkötése előtt egyeztetette álláspontját a háború utáni európai rendezésről.

A háború alatt a moszkvai csehszlovák emigráció sem tétlenkedett. Klement Gottwald 1943. december 21-én tájékoztatóban hangsúlyozta, hogy a Csehszlovák Köztársaságnak szláv nemzeti állammá kell válnia, területéről a magyar nemzetiséget el kell távolítani, és a magyar kisebbség ügye „befejezett tény”. 1944. május 11-én Gottwald így nyilatkozott a moszkvai rádióban: „...nincs messze a pillanat, amikor megkezdődik hazánk megtisztítása a német és magyar áruló söpredéktől.” (8) A moszkvai emigrációs csehszlovák lap, a Československé Listy, 1944. augusztus 1-jén a magyar kérdést már eldöntöttnek tekintette: „A németeknek el kell hagyniuk a cseh földet, meg kell tisztítani a

Egy cseh folyóirat francia nyelvű propaganda-térképe a második világháború idején

cseh tájakat tőlük tökéletesen és végérvényesen...Ami a németekre érvényes, érvényes a magyarokra is.” (9)

Beneš a háború utáni Európában Magyarországra egy szigorított Trianont irányzott elő, a magyar nemzetet egy Európába nem való, haladni nem tudó, összeférhetetlen, elnyomó, feudális, antidemokratikus népségnek rajzolta meg. Elképzelései „The organisation of postwar Europe” címmel jelentek meg a Foreign Office kiadásában. Beneš – kihasználva a Hitler nevéhez is fűződő határrevíziókkal szembeni angolszász antipátiát – magabiztosan jelentette be, hogy Magyarország természetesen nem tarthatja meg azokat a területeket, amelyeket „Németországtól azért kapott jutalmul, mert megszegve szerződéseit részt vett a bűnös háborúban.” Mint látjuk, Beneš a történelmi tényeket is meghamisította, annak érdekében, hogy a nemzetközi politikai elit és közvélemény előtt rossz színben tüntesse fel Magyarországot. Magyarellenes propagandája sikereit a nemzetgyűlölet kiaknázásának köszönhetette.

Ennek az elvnek megfelelően az „etnikai homogenizációt” szolgáló folyamat már a párizsi béke-

konferencia kihirdetése előtt megkezdődött: mintegy 30 ezer csehszlovákiai magyar polgári személyt deportáltak kényszermunkára a Szovjetunióba, 1945 nyarán pedig több mint 36 ezer magyart toloncoltak ki szülőföldjéről. A kitoloncolás főként az első bécsi döntést követően a Felvidékre költöző hivatalnokokat, tanítókat, valamint a pozsonyi és kassai magyarokat érintette. Több ezer magyart pedig szlovákiai munkatáborokban és koncentrációs táborokban tartottak fogva.

A „KASSAI KORMÁNYPROGRAM” NÉVEN ISMERT MOSZKVAI DEKLARÁCIÓ GENOCÍDIUM-JELLEGE

A magyarok elleni négyéves jogfosztást a londoni és a moszkvai emigráció, valamint a hazai ellenállás készítette elő. A teljes jogfosztás – a kormányalakítás után – négy évig tartó tömeges rablássá, deportálásokká, a magyar kultúra felszámolási gépezetével, illetve bírói embervadászattal, tehát a hatalom közönséges büntetteivé fajult. Az új csehszlovák kormány 1945. március 25-én alakult meg Moszkvában, majd március 28-ig Moszkvában, később Kassán egészítették ki to-

Ebben az épületben (az egykori Abaúj-Torna vármegye-háza) fogadták el 1945. április 5-én a „Kassai Kormányprogramot”

vábbi szlovák tagokkal. Ilyen környezetben született meg a kormányprogram.

A kormányprogram azért lett „kassai”, mert Prága 1945 áprilisában még német kézen volt, Pozsony környékén pedig harcok dúltak. A „Kassai Kormányprogramot” – elnevezése ellenére – nem Kassán szerkesztették, hanem Moszkvában. Szerzője pedig nem az 1945-os koalíciós kormány volt, hanem Klement Gottwald. A szerző eredeti szövegét a londoni koalíciós kormány 1945. márciusában Moszkvában jóváhagyta, majd Kassán a londoni és a moszkvai emigrációból, valamint a hazai ellenállókból alakult új kormány 1945. április 5-én elfogadta és kihirdette. Ezt követően a program elnevezése is megváltozott, hiszen úgy határozták meg, mint „a köztársaság első hazai kormányának, a csehek és szlovák nemzeti frontjának programját”. A programot huszonöten – miniszterek és államtitkárok – írták alá. Eduard Beneš az aláírást megtagadta, hiszen tisztában volt elkerülhetetlen végzetével, nevezete-

sen: a kommunista párt diktatúráját már nem tudja megakadályozni.

A kormányprogram radikális nemzetiségi diszkriminációt indított el, kizárva a németeket és a magyarokat a polgári és emberi jogokból. Félrevezetéképpen azonban elismerte a kivételes esetek lehetőségét, ami azonban – magyar vonatkozásban – a lakosság egy százalékát sem érintette. A német- és magyarellenes csehszlovák politika nem a Kassai Kormányprogrammal kezdődött, de ez a program volt az első „törvényesítő” lépés, amit később Beneš dekrétumai fejtettek meg. A kormányprogram 1945. áprilisában kimondta a magyar kisebbségre vonatkozólag a kollektív jogfosztás határozatát, semmibe véve a nyugati szövetségesek tartózkodó álláspontját, napirendre tűzve a magyar kisebbségnek a diplomáciai eszközök bevetésével elérendő elűzését. A sztálini „rövid úton való elintézés”, a „befejezett ügyek” módszerének alkalmazása ugyanis 1944 októberében kudarcot vallott. Gottwald kommunista pártprogramja – mármint a „Kassai Kormányprogram” – átvette Hitler tételét a nemzetállamról.

A kormányprogram tizenhat fejezetből állt, ezek közül főleg a VIII., a XI. és a XV. tárgyalta a magyarok jövődjét „jogállását”. A VIII. fejezet, amelyet Gottwald még Moszkvában fogalmazott meg, megvonta a németektől és a magyaroktól állampolgárságukat, a XI. fejezet kimondta a magyar földbirtokok elkobzását, a XV. fejezet pedig a nemzetiségi iskolák bezárását.

A kormányprogram értelmében valamennyi Csehszlovákiában élő magyar elvesztette állampolgárságát, kivéve azokat, akik részt vettek az ellenállási mozgalomban, vagy üldözték őket a köztársaság-

hoz való hűségük miatt. Mindemellett a kormányprogram kifejtette a tiszta szláv állam megteremtését: *„...legfőbb nemzeti programunk a homogén szláv nemzeti állam megteremtése. A mi államunk a csehek és a szlovákok közös állama lesz és senki másé...” (10)*

Az alábbiakban tömör ízelítőt adok a homogén szláv nemzeti állam megteremtésének eszközeiből, illetve a csehszlovákiai magyarság megsemmisítésének lényegi elemeiből. Részleteket idézek ugyanis a „Kassai Kormányprogram” magyarokra vonatkozó cikkeleiből.

Részletek a VIII. fejezetből:

„A cseheknek és a szlovákoknak a német és a magyar kisebbséggel szerzett elrettentő tapasztalatai – mivel az említett kisebbségek nagyrészt a köztársaság ellen kívülről indított hódító politika engedelmes eszközévé váltak, s közülük főként a csehszlovákiai németek valósággal eszközül kínálták fel magukat a cseh és a szlovák nemzet ellen folytatott irtóhadjárathoz – a megújított Csehszlovákiát mély és tartós jellegű beavatkozásra kényszeríti. (...)

A Csehszlovák Köztársaság azon német és magyar nemzetiségű polgárai közül, akiknek az 1938-as müncheni döntés előtt csehszlovák állampolgárságuk volt, elismeri az állampolgárságát, illetőleg lehetővé teszi a köztársaságba való visszatérését az antináciknak és antifasisztáknak, akik már a müncheni döntés előtt aktív küzdelmet folytattak Henlein és a magyar irredenta pártok ellen a Csehszlovák Köztársaság érdekében, akiket a müncheni döntés és 1939. március 15-e után a német és a magyar államhatalom ellenálló magatartásuk és az ottani rendszer elleni küzdelmük és a Csehszlovák Köztársaság iránti hűségük miatt üldö-

zött, bebörtönzött, vagy koncentrációs táborba juttatott, vagy akik a német vagy magyar terror elől kénytelenek voltak külföldre menekülni, s ott részt vettek a Csehszlovákia felújításáért folytatott aktív harcban.(...)

A többi német és magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár csehszlovák állampolgársága megszűnik. Ezek a polgárok újra kérhetik a csehszlovák állampolgárságot, ugyanakkor a köztársaság hatóságai fenntartják azt a jogot, hogy minden kérelmet egyéni elbírálásban részesítsenek. Azok a németek és magyarok, akiket bíróság elé állítanak és elítélnék a köztársaság és a cseh és szlovák nemzet ellen elkövetett bűncselekményért, megfosztatnak csehszlovák állampolgárságuktól, és örök időkre kiutasítatnak a köztársaságból, ha nem sújtja őket halálos ítélet.

Azokat a németeket és magyarokat, akik az 1938-as müncheni döntés után költöztek a Csehszlovák Köztársaság területére, azonnal kiutasítjuk a köztársaságból, hacsak nem indul ellenük büntető eljárás. Kivételt csak azok a személyek képeznek, akik Csehszlovákia érdekében tevékenykedtek.” (11)

Részlet a IX. fejezetből:

„A kormány legfelöltségtelegesebb feladatának és a cseh, valamint a szlovák nemzet iránti erkölcsi köteletségének fogja tartani, hogy üldözze, bíróság elé állítsa és megbüntesse valamennyi háborús bűnöst, árulót, a német és magyar elnyomók minden tudatos és aktív támogatóját. Ezt a köteletségét a kormány haladéktalanul, tétovázás nélkül, kíméletet senki iránt nem tanúsítva teljesíti.

Ami a német és a magyar háborús bűnösöket illeti, a kormány gondoskodik azonnali ártalmatlanná tételükről, letartóztatásukról és a rendkívüli népbíróságok-

nak való átadásukról. Ugyanakkor ezeknek a német és magyar bűnösöknek nemcsak a Csehszlovákia nemzetei ellen és a csehszlovák területen elkövetett bűntetteit fogják vizsgálni és megbüntetni, hanem a más nemzetek ellen, elsősorban a szövetséges Szovjetunió ellen elkövetett gaztetteiket is. Az ilyen tetten ért német és magyar háborús bűnösöket átadjuk a szovjet szerveknek. Táborokat létesítünk azoknak a német és magyar személyeknek az internálására, akik valamiféle kapcsolatban álltak náci és fasiszta szervezetekkel, ezek apparátusával és fegyveres megterrorista alakulattal.” (12)

Részlet a X. fejezetből:

„A köztársasági elnök azon dekretuma értelmében, amely a gazdasági életnek az átmeneti időszakban szükséges zavartalan menete biztosítására vonatkozik, lefoglaljuk és azonnal nemzeti gondnokság alá helyezzük mindazt a vagyont, amely ellenséges államok, főként Németország vagy Magyarország állampolgárainak, a Csehszlovák Köztársaság olyan német vagy magyar nemzetiségű állampolgárainak, illetve a Csehszlovák Köztársaság más olyan állampolgárainak birtokában, tulajdonában vagy kezelésében van, akik elárulták a nemzetet és aktívan támogatták a német és a magyar megszállókat; illetve olyan részvénytársaságok vagy más társaságok birtokában, tulajdonában, kezelésében van, amelyek igazgató testületében az említett három csoportba tartozó személyek szerepeltek.” (13)

Részlet a XI. fejezetből:

„Elegyet téve a cseh és a szlovák parasztok és nincstelenek óhajának az új földreform következetes végrehajtása után és attól a szándéktól vezérelve, hogy elsősorban egyszer s mindenkorra kiragadjuk a cseh és a szlovák földet az ide-

gen, német-magyar birtokos nemesség, valamint a nemzetárulók kezéből, s hogy a cseh és a szlovák parasztságnak és földnélkülieknek kezébe adjuk – a kormány örömmel fogadja az ellenség és az árulók földjének elkobzását, amelyet a Szlovák Nemzeti Tanács foganatosít, s e földeknek a mezőgazdaságban dolgozó kisemberek közötti elosztását. A kormány a hasonló intézkedéseket kiterjeszti a köztársaság egész területére, s ennek során az alábbi elvekhez fog ragaszkodni:

Létesül egy nemzeti földalap. A nemzeti földalapba kerülnek mindennemű földbirtokok, épületek, holt és élő leltárak, ha német és magyar birtokos nemesek és nagybirtokosok tulajdonában voltak, tekintet nélkül ezek állampolgárságára, valamint ha ellenséges államok, főként Németország és Magyarország más polgárainak, a Csehszlovák Köztársaság német és magyar nemzetiségű állampolgárainak tulajdonát képezték, akik aktívan elősegítették Csehszlovákia szétzúzását és megszállását, továbbá, ha a Csehszlovák Köztársaság más olyan polgáraié voltak, akik elárulták a nemzetet, és aktívan támogatták a német és magyar megszállókat, illetve ha olyan részvény- vagy egyéb társaságok birtokában voltak, amelyeket az említett csoportokba tartozó személyek vezettek.” (14)

Részlet a XV. fejezetből:

„(...) Végrehajtjuk az iskoláknak és egyéb kulturális intézményeknek (színházaknak, könyvtáraknak stb.) az e téren a megszállókkal aktívan együttműködő személyektől való megtisztítását. Kiselejtjük az elnyomás időszakában kiadott valamennyi tankönyvet. (...) Alapos tisztogatást hajtunk végre a sajtó, a rádió, a film területén. Bezárjuk a cseh és a szlovák városokban az összes német és magyar iskolát (...)” (15)

Csehszlovákiából áttelepített magyarok. Dunacsúny, 1946. november

A kassai kormányprogram kihirdetése pillanatában az egyetértők abban a biztos tudatban írták alá Gottwald „haditervét”, hogy a magyarok ellen irányuló kollektív etnikai jogfosztás és vagyonekobbzás nem ütközhet akadályokba, hiszen a Szovjetunió katonai és diplomáciai hatalma – a tárgyalások keretei között is – teljes sikert biztosít. Nem ismerték fel azonban azt a tényt, hogy a magyaroknak – a németekkel szemben – akkorra már demokratikus államapparátusa épült ki, amellyel szemben már nem alkalmazható a „befejezett tények taktikája”, sőt: Magyarországot – legyőzött mivolta ellenére – a diplomáciai egyezkedésekből sem lehetett kizárni. Ennek ellenére – 1945. április 5-étől augusztus elejéig – mintha mi sem történt volna, a hangvételt a tömeges rablással egybekötött kollektív elűzés programjának általános hirdetése határozta meg.

MIÉRT VOLTAK ÉRTELMETLENEK ÉS VESZÉLYESEK A BENEŠ-DEKRÉTUMOK?

A háború utáni Csehszlovákiában a valóságos politikai konstelláció és a kisebbségellenes jogalkotás között a magyar kérdésben megoldhatatlan ellentmondás ke-

letkezett. Miért is? Mindenekelőtt azért, mert Beneš azon elnöki dekrétumai, amelyek 1945-ben a csehszlovákiai magyarok jogfosztásáról és vagyonekobbzásáról napvilágot láttak, nem a háború utáni helyzetben keletkeztek, hanem 1944 nyarának eufórikus hangulatában. Beneš és környezete ugyanis a teljes optimizmus lendületével dolgozta ki az alkotmánytörvényeket helyettesítő elnöki dekrétumokat, köztük a magyar kisebbség teljes jogfosztásának dekrétumait is, nem számítva arra, hogy ezek a törvények hatálybalépésük idején túlhaladtak, irreálisak – és más nemzetközi egyezményekben ütközők –

lesznek. Ez az értelmetlen ellentmondás okozta többek között azt, hogy a csehszlovákiai magyarság csaknem négy éven át a teljes jogfosztottság állapotában élt.

1945. augusztus 2-án Beneš 33-as számú dekrétuma a *kollektív bűnösség elve alapján* csaknem minden csehszlovákiai magyart megfosztott állampolgárságától. A felvidéki magyarság számára ezek voltak a *Janics Kálmán* által megfogalmazott *hontalanság évei*. A 33. és a 108. számú dekrétum pedig a magyarokról szinte ugyanazt mondta ki, mint a szlovák fasiszta állam 68/1942-es számú alkotmánytörvénye a zsidókról (ez az a törvény, amely ellen csak a szlovák parlament egyetlen magyar képviselője, gróf Esterházy János szavazott 1942. május 15-én, mert a jogszabályt istentelennek és embertelennek tartotta). Mindkét jogszabály tulajdonképpen genocídium-kísérlet volt.

Az 1945-ben kiadott 88. számú elnöki rendelet alapján „*munkatáborozás*” címén Csehországba deportáltak mintegy 44 ezer magyart. A deportálásoknak több halálos áldozata volt, magyar családok százai csonkultak meg. Az 1945/5. számú elnöki dekrétum előbb nemzeti gondnokokat nevezett ki a magyarok tulajdoná-

Csomagolnak a felvidéki magyarok

ban lévő ingatlanokra, az 1945/12. számú dekrétum már mezőgazdasági vagyonuk elkobzásáról és elosztásáról, az 1945/108. számú Szlovák Nemzeti Tanács-rendelet pedig a teljes kártérítés nélküli vagyoneklobzásról rendelkezett. Az 1945/28. számú elnöki rendelet a magyaroktól elkobzott mezőgazdasági vagyon csehek és szlovákok tulajdonába való átadását rendelte el. Mindemellett a 107-es számú Szlovák Nemzeti Tanács-rendeletben kimondták, hogy a magyar nemzetiségű személyek nem jogosultak nyugdíjra vagy más öregségi segélyre.

Eduard Beneš több mint száz-ezer csehszlovákiai magyar és mintegy hárommillió szudétánémet kitelepítésért felelős. 1945. május 14. és 1945. október 28. között száznegyvenhárom elnöki dekrétumot bocsátott ki, melyekből tizenhárom közvetlenül vonatkozott a magyar és a német kisebbség *kollektív bűnös*ként való elmarasztalására. Az „etnikai homogenizáció” nevében 1944-45 telén mintegy harmincezer csehszlovákiai magyar polgári személyt deportáltak kényszermunkára a Szovjetunióba. További rendeletek értelmében több tízezer magyartól kobozták el vagyonát, teljes kártérítés nélkül. Jogfilozófiai szempontból azonnal meg kell jegyezni, hogy Beneš a dekrétumait teljes mértékben a potsdami konferencia szellemével és határozatával ellentétben adta ki, hiszen a konferencia nyilatkozata egyértelműen megkülönbözteti a magyarok és a németek kitelepítésének kérdését. A magyarok kitelepítését ugyanis a potsdami konferencia nem hagyta jóvá, nyilvánvalóan érzékelve, hogy a második világháborúval kapcsolatban különbséget kell tenni a németek és a magyarok között. Magyarország nem volt

Felvidéki magyarok áttelepítése: az asztalnál közepén Nagybacsoni Nagy Béla szállítási parancsnok

háború kirobbantója, s a felvidéki magyarság is erőteljesen náciellenes volt, amit több tüntetés és politikai demonstráció, valamint gróf Esterházy János politikai és közéleti magatartása is bizonyít.

S hogy hat év fél évtized múltán is átérezzük az érintettek lelki állapotát a Beneš-dekrétumok halatán, az alábbiakban néhány fontosabb elnöki dekrétum szövegét, szövegrészletét közlöm.

Beneš 1945. május 19-én kelt 5. számú dekrétuma:

„Az elnyomás idején végrehajtott egyes vagyoni jogi ügyletek érvénytelenségéről, továbbá a németek, a magyarok, az árulók és a kollaboránsok, valamint egyes szervezetek és intézetek vagyoni értékeinek állami kezeléséről

(...) 2. § (1) Az állami szempontból megbízhatatlan személyeknek a Csehszlovák Köztársaság területén lévő vagyonát állami kezelés alá veszik e dekrétum további rendelkezései értelmében (...)

4. § Állami szempontból megbízhatatlanoknak kell tekinteni: a) a német vagy magyar nemzetiségű személyeket (...)

6. § Német vagy magyar nem-

zetiségűeknek tekintendők azok a személyek, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor német vagy magyar nemzetiségűnek vallották magukat, vagy pedig a német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek. (...)” (16)

Beneš 1945. június 21-én kelt 12. számú dekrétuma:

„A németek, a magyarok, valamint a cseh és a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és sürgős elosztásáról

1.§ (1) Azonnali hatállyal és térítés nélkül a földreform céljaira elkobozzuk azt a mezőgazdasági vagyont, amely

a) német és magyar nemzetiségű személyek tulajdonában van, állampolgárságukra való tekintet nélkül (...)” (17)

Beneš 1945. augusztus 2-án kelt 33. számú alkotmánydekrétuma:

„A német és magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről

1. § (1) Azok a német és magyar nemzetiségű csehszlovák állam-

polgárok, akik az idegen megszálló hatalom jogszabályai értelmében német vagy magyar állampolgárságot szereztek, az ilyen állampolgárság megszerzésének napján elveszítették csehszlovák állampolgárságukat.

(2) A többi német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár e dekrétum hatálybalépésének napján elveszti csehszlovák állampolgárságát. (...)” (18)

Beneš 1945. szeptember 19-én kelt 71. számú dekrétuma:

„Azon személyek munkakötelezettségéről, akik elvesztették csehszlovák állampolgárságukat

1. § (1) A háború és légbombázások által okozott károk felszámolása és helyreállítása, valamint a háború által tönkretett gazdasági élet megújítása érdekében bevezetjük azon személyek munkakötelezettségét, akik (...) elvesztették csehszlovák állampolgárságukat.

2. § (1) A munkakötelezettség a 14-60 éves férfiakra és a 15-50 éves nőkre vonatkozik, e kor betöltését véve alapul. (...)

4. § (1) Az a személy, akit munkára osztottak be, köteles eleget tenni a beosztásról szóló utasításnak, még akkor is, ha úgy véli, hogy a munkakötelezettség a 2. § 2. bekezdése szerint nem vonatkozik rá, amíg nem születik hivatalos döntés az erre vonatkozó kérdéséről. (...)” (19)

Beneš 1945. október 27-én kelt 137. számú alkotmányrendelete:

„Azon személyek forradalmi időszakban történő őrizetbe vételéről, akiknek állami szempontból megbízhatatlannak tekintettek

1. § Az államilag megbízhatatlannak tekintett személyeknek a köztársaság hatóságai és szervei által őrizetbe vételét a törvény által engedélyezett eseteken kívül is, vagy ideiglenes őrizetben (fogságban) tartásuk meghosszabbítását a törvényben engedélyezett

időtartamon túlmenően is törvényesnek kell tekinteni. Az ilyen személyeknek őrizetbe vételük, vagy törvény értelmében megengedett időtartamon túlmenően történt ideiglenes őrizetben tartásuk révén nincs kártérítési igényük.

2. § Őrizetbe vételnek (ideiglenes őrizetben tartásnak) e dekrétum és más törvényes rendelkezések értelmében nem lehet tekinteni a külföldi állampolgárok összegyűjtését, amelyet az illetékes hatóságok a kijelölt helyeken későbbi kitoloncolásuk céljából hajtanak végre. Az ilyen összegyűjtés bármilyen korlátozás nélkül végrehajtható.” (20)

„ÉS AKKOR JÖTTEK
A MARHAVAGONOK...!”

A nemzetállam eszméjét valamennyi cseh és szlovák hazai és külföldi ellenállási mozgalom elfogadta. Ez az állameszme képezte az alapját valamennyi háború utáni csehszlovákiai politikai párt és politikai programnyilatkozatának. „A kisebbségi kérdést nemzeti alapon kell rendezni, hiszen a nemzeti kisebbségeket saját nemzetállamukba telepítik át. Tudom, hogy ez komoly problémákat eredményez majd, s hogy az ártatlanok a bűnösökkel együtt fognak szenvedni. De ha a kisebbségek miatt ismét háború törne ki, akkor az ártatlanok nem szenvednének a bűnösökkel együtt?” (21) – így indokolta a kitelepítés szükségességét Beneš, a csehszlovák nemzetállam eszméjének szószólója.

A kitelepítés „szükségességét” a csehszlovák hatóságok számára a nemzeti kisebbségek kollektív bűnösségével indokolták. A náciizmus minden bűnéért a német kisebbséget tették felelőssé. A nyugati nagyhatalmak nem fogadták el teljes egészében a német kisebbség kollektív bűnösségének elvét, s azt politikájukban nem is

alkalmazták. Különösen a magyar kisebbség kollektív bűnösségéről vallott elképzeléseket utasították el.

A potsdami szerződés XIII. része csak a lengyelországi, csehszlovákiai és magyarországi németeknek a Németországot megszálló nagyhatalmak által engedélyezett, rendezett kitelepítésére adott lehetőséget. A németek közül az 1945. májusától augusztusáig tartó úgynevezett vad kiűzés – „wilde Vertreibung” – keretében 750 ezer főt, az 1946-48 közötti transzfer során 2,2 millió németet telepítettek ki.

A potsdami konferencián a nagyhatalmak nem hagyták jóvá a magyarok kitelepítését Csehszlovákiából. Így a csehszlovákiai magyarság felszámolására – a nagyhatalmi beleegyezés hiányában – ötféle „lehetősége” maradt a csehszlovák hatóságoknak:

– az 1938 előtt magyar állampolgársággal rendelkező 36 ezer személy kiűzése;

– a pozsonyi – és kisebb mértékben kassai, komáromi – városi magyar népesség lakásainak elkobzása és polgárainak internálása azzal a céllal, hogy Magyarországra menekülésüket felgyorsítsák;

– belső széttelepítések, ami 1945-46 telén a csehországi deportálások során mintegy 44 ezer magyart érintett;

– az 1946-ban beindított reszlovakizációs folyamat, amely a vagyonek kobzástól és kitelepítéstől való mentesítésnek, valamint az állampolgári jogok megszerzésének a kilátásba helyezésével mintegy 350 ezer főnyi magyar tömeget kényszerített arra, hogy reszlovakizáljon;

– a belső telepítésekkel, a megfélemlített magyarok menekülésével Csehszlovákia 1945. decemberében kétoldalú tárgyalásokra kényszerítette Magyarországot, amely 1946. február 27-án aláírta

a lakosságcsere-egyezményt. Ennek következtében a csehszlovák hatóságok 1947-ben és 1948-ban összesen mintegy 76 ezer felvidéki magyart telepítettek át Magyarországra, és ugyanők csaknem 74 ezer szlovákot toboroztak Magyarországon az áttelepülésre.

A Pénzügyminisztérium kitelepítési javaslata egyértelműen fogalmazott, és hűen tükrözte a kor magyar- és németellenes hangulatát. A javaslatból részleteket közlök az alábbiakban.

„I. Általános alapelvek

1. Minden nagyobb községből ki kell telepíteni a lakosság 70 %-át.

2. Ki kell telepíteni:

- a) a gazdagokat (kereskedő, kocsmáros, gyáros, földbirtokos);
- b) az értelmiségieket (pap, pedagógus, tisztviselő);
- c) a meggazdagodott földműveseket;
- d) a kollaboránsokat és megbízhatatlan elemeket;
- e) a köznemeseket és nemeseket.

3. Meg kell tartani

- a) a munkásokat;
- b) a kisgazdákat;
- c) a 60 éven felülieket és a betegeket.

II. A kiszállítás irányelvei

1. A kitelepített családok megkapják a Szlovákiában hagyott vagyonuk leltárát:

- a) a háziaikról;
- b) a földvagyonról;
- c) az üzletekről;
- d) a műhelyekről.

Ez az igazolás arra szolgál, hogy a kitelepített család az elhagyott vagyonáért kárpótlást kérhessen a magyar államtól.

2. A kiürített településeken meg kell szervezni a szlovák közigazgatást és a szlovák iskolákat.

3. Az elhagyott birtokokat a ko-

Csehszlovákiából kitelepített magyarok. Dunacsúny, 1946. november

lonizálásig szegény polgároknak kell kiutalni, a birtokok ellenőrzésével a települések közigazgatását (nemzeti bizottságokat) kell megbízni. A birtokok védelméért a helyi közigazgatás felel, s köteles megtéríteni a szakszerűtlen kezelésből származó károkat. (...)

IV. Mit vihetnek magukkal

1. Egy hétre való élelmet.
2. Öltönyöket és ruhákat.
3. Könnyű szerszámokat.
4. A kitelepítés végrehajtásához szükséges fogatokat és a lószerszámokat.
5. Egy fejőstehenet, hogy a gyermekek számára legyen tej.

V. Mit nem vihetnek el az ingó és ingatlan vagyonukból

1. A betétkönyveket (korlátozni kell a pénzkivételt).
2. Vetőmagot.
3. Takarmányféléket.
4. Nem adhatják el sem a településen, sem az ezen kívül lévő ingatlanjaikat.
5. Az ingatlanokat még adományozással sem lehet elidegeníteni.
6. Nem lehet kivinni pénzintézeteket.
7. A gyárakat és a műhelyeket nem szabad leszerelni.

VI. A kitoloncolás megszervezése

1. A Szlovák Nemzeti Tanács

mellett megszervezik a

- a) repatriációs
- b) kolonizációs
- c) kitoloncolási bizottságot.

2. A nagyobb határ menti településeken (pl. Kassán, Rozsnyón, Losoncon, Komáromban, Dunaszerdahelyen és Érsekújvárbán) három-öttagú bizottságot kell szervezni (esetleg a járási nemzeti bizottságok mellett).

3. Minden bizottság mellé megfelelő számú katonaságot kell kirendelni, ezek végzik a magyarok kitoloncolását. (...)

VII. Repatriálás

1. A magyarok nekünk hadikárt fizetnek.
2. A konfiskált magyar vagyonnal ez kiegyenlítődik.

VIII. A pénzügyi eredmények

1. A magyarok által lakott területről eltávozik kb. 400 ezer személy, a lakosság 70 %-a.
2. Feltételezzük, hogy ez kb. 80 ezer család, s ha egy család vagyona ötvenezer korona, a konfiskált vagyon értéke négy milliárd korona lesz.

IX. A törvényhozás feladatai

1. A Szlovák Nemzeti Tanács rendeletet vagy hirdetményt ad ki.
2. Az őrszolgálatot, az esetleges tűzvész megelőzésére, a katonaság veszi át.

A felvidéki Gúta község magyar lakosai elbúcsúznak a temetőben nyugvó halottaiktól

3. Az ellenállók részére munkatáborokat kell felállítani.

4. A falusi fogatok kötelessége elszállítani a városi lakosságot.

Indoklás

1. A magyarok mindig a szlávok ellenségei, a németek szövetségesei voltak, s azok is maradnak. Sztálin az egyik beszélgetéskor azt mondta, hogy (...) Most szabaduljanak meg a magyaroktól, ilyen kedvező alkalom többé nem adódik. Szabaduljanak meg tőlük teljesen.(...)

3. A magyar kormány a megszállt területekről, a szlovák falvakból – számukat nem tekintve – elüldözte a szlovák értelmiséget. A magyar kormány csendőrökkel kergette el az összes kolóniát, kifizetett vagyonukat elkobozta (dr. Böhm memoranduma a magyar kormányhoz). A magyar kormány véresen elnyomta a szlovák nép ellenállását. Lásd Komját, Radošina, Nagysurány és a többi esetet, amelyeket csak a magyarok kiűzése után tudtunk meg.

4. Statisztika. Bél Mátyás statisztikája szerint a 18. század végén Magyarország lakosságának 15 %-a volt szlovák. A 19. század végén már nem egészen 10 %-a. Vagyis 130 év alatt 3 millió 800 ezer lelket veszítettünk. Ez a mi vér-

adónk azért, hogy 905-ben Pozsony mellett Arnulf és Árpád szétverték Svätopluk örökségét.

5. A magyarok állandóan veszélyeztetik a köztársaságunkat. 1935-ben a németekkel szövetkeztek, 1,5 millió koronával támogatották a „ludákok“ választási kampányát. Piszkítottak és lenéztek benünket (Tuka). Kémkedés és irredentizmus. Az állam szétesésekor kapcsolatban álltak Henleinnel.

6. Mindörökre meg kell szabadulni ettől az ellenséges, demokráciaellenes, szlávellenes elemtől. Itt az alkalom, ilyen többé nem adódik. Minden szlovák kötelessége, hogy biztosítsa nemzete béke és jövőjét.

Dr. Vavro Šrobár
pénzügyminiszter“ (22)

A következő táblázat a kitelepítettek jegyzékét tartalmazza, ez fontos tényeket árul el számunkra a magyarság számarányát tekintve, illetve az etnikai arányok tudatos és szándékos megváltoztatása tekintetében.

A felvidéki magyarok 1945-ben és 1946-ban történő csehországi deportálásának „jogi alapját“ az 1945. szeptember 19-ei 71. számú elnöki dekrétum teremtette meg, amely az állampolgárságuk-

tól megfosztott személyek munkakötelezettségéről rendelkezett, illetve a 88. számú elnöki rendelet, amely az általános munkakötelezettséget szabályozta.

A csaknem száz napig tartó téli deportálás előkészítése már 1946 augusztusában megindult. A Felvidékről a cseh mezőgazdasági és ipari üzemekbe 44 129 magyar nemzetiségű személyt deportáltak, akikről összesen – 25 ezer kat. holddal, 11 764 gazdasági egységgel rendelkező – 4000 gazdasági épületet koboztak el. A kis méretű mezőgazdasági vagyont is elkobozták. Az ingatlan birtok a hozzá tarozó gazdasági felszereléssel és az állatállománnyal – az eddigi tulajdonosok elszállítása után – „megbízható“ szlovák gondnok kezébe került.

A rendelet szerint a munkakötelezettség legfeljebb egy évre szólt, kivételes esetben hat hónappal volt meghosszabbítható. Mindezelőtt a munkanélküliekre vonatkozott, ám a magyar lakosság tulajdonképpen egységesen ebbe a kategóriába tartozott. Közülük is elsősorban az elbocsátott köz- és magánalkalmazottakat, a magyar iskolák bezárása után a magyar tanítókat és tanárokat, a nemzeti gondnokság alá vont magyar üzletek, műhelyek tulajdonosait, dolgozóit érte elsők között a rendelkezés. Őket – tehát a második világháború után Csehországba kerülő felvidéki magyarok első hullámát – előre elkészített listák alapján gyűjtötték össze a nemzetbiztonsági szervek emberei. A velük szemben tanúsított bánásmód az internálásnak felelt meg: csendőrök és katonák felügyelete mellett szállították őket főleg a cseh-morva iparvidék üzemibe, ahol gyakran együtt éltek és dolgoztak a háború idején fogságba esett német katonákkal. A Csehországba szállítás első hulláma leginkább a felvidéki kisvárosok ér-

telmiségi, polgári rétegeit érintette.

A kitoloncolásra ítélt magyar családok az „Utastás” című röpiratból tájékozódhattak sorsuk alakulásáról. Ebből közlök most részleteket:

„Minden egyes család feltétel nélkül azonnal megkapja az új munkahelyén a megfelelő lakását, az előírt foglalkozást, továbbá élelmezési jegyeit és az összes nap szükségleteinek fedezésére szükséges jegyeket (...)

Amennyiben azon személyek, melyek ezen rendelet szerint az új munkahelyen minden életfeltétel

megkapnak, nagyobb mennyiségű gabonát és lisztet nem vihetnek magukkal. Megvan azonban engedve magukkal vinni a következő dolgokat és élelemcikkeket: személyenként 10 kg kenyér- és főzőlisztet, 3 kg hüvelyest (babot, borsót), 1 kg mákot, 20 kg burgonyát, 5 kg zöldséget, továbbá minden háztartásban elkészített lekvárt és befőttet és saját termésű gyümölcsöt. Magterméseiből azonban egy baromfira csak 15 kg kukoricát, árpát, vagy zabot vihet magával. Zsír és füstölt húst az ölési jegy értelmében. Amennyiben ezen ölési jegy nem áll

rendelkezésre, 1 kg zsír és 2 kg füstölt húst személyenként. Tovább egy család magával vihet akármilyen baromfit, legtöbbit azonban az 1946. december 31-ki állománya szerint. Nem szabad magával vinni vagy elidegeníteni (eladni) sem lovakat, sem semmiféle szarvasmarhát (ökröt, tehenet, borjút) és malacot. Továbbá minden család magával viheti teljes lakásberendezését, minden ruhaneműjét és mindennemű oly dolgot, amely nem képezi a holteltár tárgyát, mint: gazdasági felszerelést, továbbá tűzhelyet, kályhát stb.” (24)

1945. november 15-éig tizenkétezer magyart szállítottak el a Telepítési Hivatal vezényletével a somorjai, dunaszerdahelyi, komáromi, galántai, vágselyei, nyitrai, verebélyi, lévai, zselízi, érsekújvári és ógyallai járásból Csehország Benešov, České Budějovice, Jičín, Kolín, Pardubice, Plzeň, Strakonice, Tábor, Jihlava, Moravská Ostrava, Brno, Zlín, Olomouc, Hradec Králové, Kladno, Mladá Boleslav nevű városába, valamint Prágába.

A rendkívüli hidegben – sokszor mínusz 20-28 fokok fagyban – robogó, emberekkel zsúfolt vagonok nem a Szudéta-vidékre érkeztek (a hatóságok előzőleg azt hirdették, hogy a szudétanémetek kitelepítése következtében kialakult munkaerő-hiány miatt van szükség a magyar munkaerőre a Szudéta-vidéken), hanem Morvaország, valamint Közép- és Dél-Csehország városába, ahol a magyaroknak addig kellett a zárt vagonokban tartózkodniuk, amíg meg nem érkezett és ki nem választotta őket – a munkaerőigény bejelentése alapján – értesített cseh munkaadó. Az állomáson vagy valamelyik főtéren zajló „válogatás” valójában inkább embervásár volt, mint munkavállalás. A leghamarabb a jó erőben lévő

A kitelepítettek jegyzéke járásonként (23)

Járás	A cserelista	Háborús kibűnösök	Háborús főbűnösök	Összesen kijelölve	A magyar lakosság %-ban
Dunaszerdahely	10 514	12	6 336	16 862	43,1
Ersekújvár	1 103	27	3 309	4 439	22,6
Feled	840	85	2 189	3 114	12,4
Galánta	1 067	42	9 262	10 371	25,1
Ipolyság	3 511	229	2 680	6 420	38,4
Kassa	2 036	372	2 632	5 240	34,8
Kékkő	429	27	1 433	1 889	17,1
Királyhelmec	1 255	23	3 078	4 356	14,6
Komárom	15 968	10	12 797	28 775	54,1
Léva	1 388	46	2 514	3 948	32,4
Losonc	2 386	-	3 044	5 430	29,2
Nagykapos	974	99	681	1 754	15,5
Nagy Mihály	1 257	-	-	1 257	43,9
Nyitra	324	4	-	328	3,0
Ogyalla	3 961	96	12 492	16 549	44,5
Párkány	6 141	246	8 010	14 397	36,4
Pozsony	1 329	-	3 677	5 066	21,8
Rimaszombat	413	23	1 341	1 777	28,3
Rozsnyó	2 812	397	1 103	4 312	29,2
Somorja	1 702	29	7 208	8 999	33,1
Szepsi	234	35	3 674	3 943	23,6
Tomajja	3 244	-	2 123	5 367	30,3
Vágselye	1 550	-	8 959	8 509	29,9
Verebély	1 052	25	880	1 957	21,3
Zseliz	3 241	-	6 582	9 823	40,5
Egyéb járások	4 456	100	2 394	5 509	31,9
Összesen	73 187	1 927	106 398	181 512	-

A felvidéki magyarokat szállító egyik marhavagon a „Magyar Kálvária 1945-1948” című kiállításon, 2005-ben, a révkomáromi Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeumában

munkaerő, illetve a kevés gyermekes családok keltek el. A sokgyermekes családok és betegek napokig rostokoltak a vagonokban, míg megkönnyörülve rajtuk, valakik elhelyezték őket.

KIKÉNYSZERÍTETT CSEHSZLOVÁK-MAGYAR LAKOSSÁGCSERE

A csehszlovák kormány 1945 nyarán a potsdami konferencián kérte a magyar nemzetiségű lakosság úgynevezett népcseré útján történő kitelepítését Csehszlovákiából. A Prágában 1945 végén és 1946 elején lezajlott tárgyalások után, 1946. február 27-én, Budapesten, aláírták a lakosságcsere-egyezményt. Az egyezmény valójában nem kölcsönös lakosságcsere-ről szólt, mivel a magyarországi szlovák nemzetiségűek önként jelentkezhetek áttelepülésre, a szlovákiai magyarokat viszont a csehszlovák kormány jelölte ki azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy a határ menti – zömmel magyar többségű – lakosság etnikai arculatát megváltoztassa. Az egyezmény létrejöttének kö-

rülményei, valamint a dokumentum szelleme is kifejezi, hogy az nem két egyenjogú állam, hanem a győztes Csehszlovákia és a leggyőzött Magyarország megállapodása volt.

Az egyezményt a magyar országgyűlés csak heves vita után ratifikálta (1946. évi XV. tc.), hiszen az rendkívül előnytelen volt Magyarország számára, különösen előnytelen pedig az 1945 után újjáalakuló Csehszlovákiában élő felvidéki magyarság számára. Gyöngyösi János magyar külügyminiszter – a Magyarország számára igen kedvezőtlen nemzetközi helyzetre hivatkozva – elfogadta Vladimír Clementis csehszlovák államtitkár feltételeinek döntő többségét.

A tizennégy cikkelyből és a hozzá kapcsolódó függelékéből álló egyezmény a csere csaknem minden lényeges pontját érintette. A Magyarország területén élő szlovák lakosság önkéntes áttelepülési lehetőségéről az I. cikkely rendelkezett, míg az VI. cikkely a Szlovákia területén élő magyarok egy részének Magyarországra történő átköltöztetését szabályozta. Va-

gyis számukra gyakorlatilag kényszerkitelepítést jelentett az egyezmény. Az áttelepítendő kiválasztásának joga ugyanis ez esetben nem az egyént, hanem a csehszlovák kormányt illette. Az I. és V. cikkely szerinti kicserélendő személyek lélekszámát a szerződő felek azonos számban állapították meg. Továbbá vállalnia kellett Magyarországnak az úgynevezett „háborús bűnös” szlovákiai magyarok – VIII. cikkely szerint áttelepülők – egyoldalú befogadását is.

Az egyezmény rendelkezett néhány – a csere gyakorlati lebonyolítását segítő – szerv(ezet) létrehozásáról is (erről szólt a X. fejezet), mint például a magyar-csehszlovák vegyes bizottság. A csehszlovák kormány pedig különbizottságot hozott létre, amely a magyarországi szlovákok figyelmét és érdeklődését volt hivatott felkelteni az áttelepítés iránt (II.-IV. cikkely). Ez a különbizottság 1946. március 4-étől Csehszlovák Áttelepítési Bizottságként (CSÁB) működött.

A lakosságcsere megelőzően a cseh és szlovák politikusok demográfiai bűvészkedésbe kezd-

**Áttelepülsz ?
Visszamaradsz ?**

**Szept. hó 8-án, vasárnap
d.e. 11 órakor a Városháza
előtti tájékoztató gyűlést
tartanak a politikai pártok
békéscsabai szervezetei**

**1. Nem veszik el a visszamaradók vagyonát!
2. Mit kapnak a Szlovákiába települők ?**

Presidliš sa? Tu ostaneš ?

V nedelju predpoludnim o 11. hodino občianské
politické strany usporiadajú informačné shromaždenie pred mestským domom.

1. Nevezemő majeteké tym, kteri tu ostamú! **2. Čo dostanú ti, kteri sa
presidliš do Slovenska?**

A békéscsabai politikai pártok tájékoztató gyűlésének kétnyelvű plakátja, 1946. szeptember 8-án

A Sloboda című lap hirdetőanyagai:

„Szlovák gyerekek Magyarországról” / „Dél-Szlovákia gazdag alföldjén lesz az új otthonunk.”

tek, hiszen Beneš már 1945. október 28-án arról tájékoztatta a nemzetgyűlést, hogy: „Nálunk csak kevéssel van több magyar, mint amennyi a szlovák Magyarországon.” (25) Daniel Okáli, a CSÁB elnöke pedig kijelentette, hogy Magyarországon 477 033 szlovák él. Ez a helytelen adat politikai kalandorság eredménye volt.

A trianoni országterületet kezdetben tizenhat, majd tizennyolc körzetre osztották fel, és a legjelentősebb népességű, kisebb-nagyobb szlovák etnikummal rendelkező városok – Budapest, Békéscsaba – mellett néhány egészen kicsiny falu – Felsőpetény, Forró – is körzetközponttá vált. A Békés és Csanád megyei településeket a szomszédos megyék szlovák szórványaival együtt három körzethez – Szarvas, Békéscsaba, Tótkomlós – kapcsolták. Másfél évig – 1946 márciusától 1947

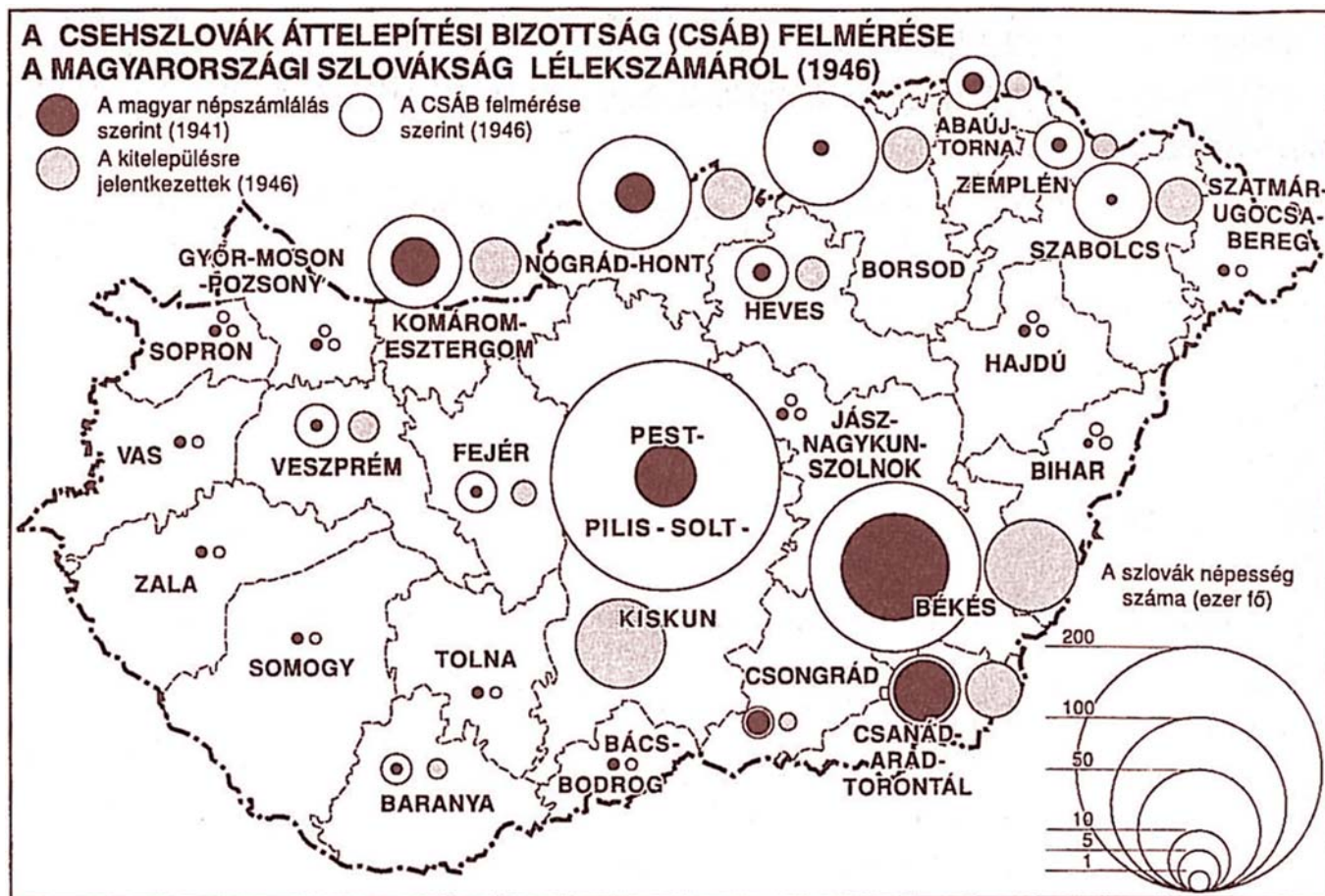
őszéig – toborozták a magyarországi szlovákokat előszóval nagygyűléseken, rádióban, röplapokon és a Sloboda nevű újságon keresztül. Az agitációnak fontos része volt a szlovákságot ért vélt vagy valódi sérelmek állandó hangoztatása.

A lakosságcserében a csehszlovák politikusok a nemzetiségi kérdést vélték megoldani. A kicserélendő népesség aránytalanságáról, a több ezer négyzetkilométeres színmagyar vagy döntő többségében magyar lakosságú felvidéki területek erőszakos elszlovákosítását *jogos történelmi igazságtételnek* tekintették.

A csehszlovák-magyar lakosságcsere eredményeképpen – a hamis demográfiai és politikai propaganda ellenére – a magyarországi szlovákok közül 73 273 fő vállalkozott a Csehszlovákiába való áttelepülésre. Ugyanekkor a csehszlovák hatóságok 1947 és

1948 folyamán mintegy 76 ezer szlovákiai magyart jelöltek ki csereként a magyarországi áttelepítésre.

A párizsi békekonferencia előestéjén, 1946 nyarán különösen feszültté vált a csehszlovák-magyar viszony, ugyanis a békekonferencián a csehszlovák küldöttség követelése, azaz 200 ezer magyar egyoldalú – a lakosságcserén felül történő – kitelepítési kísérlete, kudarcot vallott. Nem valósult meg azonban a magyar kormány elképzelése sem a kisebbségvédelem nemzetközi garanciájára. A békekonferencia – a csehszlovák-magyar viszony rendezését kétoldalú tárgyalások körébe utalva – lényegében nyitva hagyta a felvidéki magyarok kérdését. Ez egyértelműen azt jelentette, hogy nem volt többé nemzetközi szerződéses akadálya a magyar kisebbség erőszakos széttelépítésének, deportálásának.

A Csehszlovák Áttelepítési Bizottság 1946-os felmérése a magyarországi szlovákok lélekszámáról

1947. február 10-én Párizsban aláírták a csehszlovák-magyar békeszerződést, majd 1947. április 12-én megkezdődött a két ország közötti lakosságcsere, amely gyakorlatilag 1949 nyaráig tartott. A lakosságcsere befejeztével a csehszlovákiai magyarság szinte értelmiség nélkül maradt. Az 1938-as müncheni döntés előtti 634 ezer magyarból az 1950. évi népszámlálás adatai szerint kevesebb, mint 368 ezer maradt Csehszlovákiában.

Magyarország és Csehszlovákia 1949. július 25-én a Csorbatón jegyzőkönyvben állapodott meg abban, hogy a Magyarországra kitelepített csehszlovákiai magyarok vagyonának fejében Csehszlovákia elengedi Magyarországnak a békekonferencián megállapított 30 millió dolláros háborús jóvátétel még esedékes részét. A csehszlovákiai magyarok vagyon- és jogfosztással, valamint kitelepí-

tési fenyegetésekkel kikényszerített reszlovakizációs nyilatkozatait csak 1954-ben érvénytelenítették.

RESZLOVAKIZÁCIÓ ÉS MEGTORLÁS

A magyarok kitelepítésének előrehaladtával elégedetlen csehszlovák hatóságok az 1946. június 17-én kiadott kormányrendelet értelmében megkezdtek az úgynevezett *reszlovakizációt*. A felvidéki magyarokat választás elé állították: vagy szlováknak vallják magukat, s akkor megkapják állampolgárságukat, vagy nem, s akkor vállalniuk kell a további bizonytalanságot és üldöztetést. A kitelepítéstől és az üldöztetéstől való félelem, a féktelen magyarellenes kampány hatására mintegy 135 ezer magyar család – azaz 410 820 ember – kérte magyar nemzetisége megváltoztatását. A

kérelmek elbírálását követően 326 679 csehszlovákiai magyart nyilvánítottak szlováknak, 84 141 kérelmet elutasítottak. Több mint 200 ezer magyar ilyen körülmények között is nyíltan vállalta magyar nemzetiségét. Ennek ellenére az erőszakos reszlovakizálás nem váltotta be a hozzá fűzött „csehszlovák reményeket”.

A magyargyűlölet fokozódott Csehszlovákiában. A világháború éveiben antifasisztaként helytálló gróf Esterházy Jánost – az első bécsi döntés után is szlovák területen maradt magyar kisebbség vezetőjét – 1945 nyarán Pozsonyban letartóztatták, majd a titkoszolgálat pincebörtönében kegyetlenül összeverték. A pozsonyi Nemzeti Bíróság szenátusa 1947. szeptember 16-án kötél általi halálra ítélte „a fasizmussal való együttműködése miatt”. A halálos ítélet kimondása idején Esterházy a Szovjetunióban raboskodott,

koholt vádak alapján ugyanis tíz év kényszermunkára ítélték, és elküldték Szibériába. 1949 tavaszán előhalottként hozták vissza Csehszlovákiába, ahol az ország csaknem valamennyi börtönében raboskodott. A halálos ítéletet – kegyelmi kérésre – Klement Gottwald köztársasági elnök 1950. április 7-én életfogytig tartó fegyházbüntetésre változtatta. Esterházy 1957. március 8-án halt meg Morvaországban, Mírov várbörtönében.

1945 és 1947 között a háborús bűnösök ellen lefolytatott szlovákiai perekben 4812 magyart ítélték el, ami az összes elítélt 60 %-át teszi ki. A szlovák nemzetiségű elítéltek száma 2295 fő, ami 28,5 %-ot jelent. A felelősségre vonások során a szlovákiai magyarok

2,5 %-a ellen emeltek vádat.

ALKOTMÁNYOS JOGOK – KÉRDŐJELEKKEL

Az 1918-ban megalakult Csehszlovák Köztársaság kiinduló alapokmánya az a pitsburgi egyezmény volt, amely már *csehszlovák nemzetállamról* beszélt. Két évig tartott a huza-vona a csehszlovák alkotmány jóváhagyása körül, ugyanis a győztes nagyhatalmak nem voltak hajlandók Csehszlovákiát önálló államként elismerni mindaddig, amíg Csehszlovákia saját alkotmányában nem adott biztosítékot arra vonatkozólag, hogy a trianoni békediktátumban előírt kisebbségi jogvédelmet biztosítja. A Csehszlovák Köztársaság tehát két évig

harcolt az ellen, hogy a kisebbségek – így az elszakított magyar nemzetiségű tagjainak – jogait alkotmányban rögzítse, biztosítsa. Az 1921-es alkotmánylevelél 8. fejezete foglalkozott először a kisebbségi jogvédelemmel, amelynek a melléklete a nyelvtörvény volt, ez „biztosította” a kisebbségek – így a felvidéki magyarok – számára a szabad nyelvhasználatot mindenütt, ahol a közigazgatási egységekben húsz százaléknál több magyar nemzetiségű állampolgár él. A szóban forgó alkotmánytörvény 1948. május 9-éig volt érvényben.

Felmerül tehát a kérdés: Ha ilyen jogvédelmet biztosított ez az alkotmánytörvény, akkor hogyan kerülhetett sor mégis a kitelepítésekre, deportálásokra? Úgy, hogy

Szlovákia lakosságának nemzetiségi megoszlása 1910-től 2001-ig *

Év	Összesen	Szlovák	%	Magyar	%	Cseh	%	Német	%	Ukrán és orosz	%	Lengyel	%	Egyéb és ismeretlen	%
1910 (**)	2 919 794	1 688 155	57,8	884 309	30,3	7 489	0,3	198 304	6,8	97 162	3,3	10 069	0,3	34 306	1,2
1921 (***)	3 000 870	1 952 368	65,1	650 597	21,7	72 635	2,4	145 844	4,9	88 970	3,0	6 059	0,2	84 397	2,8
1931 (***)	3 329 793	2 251 358	67,6	592 337	17,8	121 696	3,7	154 821	4,6	95 359	2,9	7 023	0,2	107 199	3,2
1950	3 442 317	2 982 524	86,6	354 532	10,3	40 365	1,2	5 279	0,2	48 231	1,4	1 808	0,1	9 678	0,3
1961	4 147 046	3 560 216	85,3	518 782	12,4	45 721	1,1	6 259	0,1	35 435	0,8	1 012	0,0	6 621	0,2
1970	4 357 290	3 878 904	88,5	552 006	12,2	47 402	1,0	4 760	0,1	42 238	0,9	1 058	0,0	10 922	0,2
1980	4 991 168	4 317 008	86,5	559 490	11,2	57 197	1,1	2 918	0,1	39 260	0,8	2 053	0,0	13 242	0,3
1991 (****)	5 274 335	4 519 328	85,7	567 296	10,8	52 884	1,0	5 414	0,1	30 478	0,6	2 659	0,1	96 276	1,8
2001 (****)	5 379 455	4 614 854	85,8	520 528	9,7	44 620	0,8	5 405	0,1	35 015	0,7	2 602	0,0	156 431	2,9

Magyarázat a táblázathoz:

* A lakosság száma Szlovákia második világháború utáni területére átszámítva. Az 1921-es, 1930-as és 1950-es adatok a jelenlévő népességre, az 1961-es, 1970-es, 1980-as és 1991-es adatok a lakónépességre vonatkoznak.

** 1910-ben a nemzetiségi megoszlás az anyanyelvi hovatartozás alapján van feltüntetve.

*** Az 1921-es és az 1930-as népszámlálás „egyéb” kategóriája tartalmazza a zsidó nemzetiségűeket is. Számuk 1921-ben 73 211 (2,44 %), 1930-ban 72 026 (0,22 %).

**** Az 1991-es népszámlálásban szerepelnek először a morvák, számuk 6 037 fő (0,11 %), a sziléziaiak, számuk 405 fő (0,01 %), a romák, számuk 75 802 fő (1,44 %) és a rutének, számuk 17 197 fő (0,33 %), akik a táblázatban, a rutének kivételével, az „egyéb és ismeretlen” kategóriában vannak feltüntetve. 1991-ben az „ukrán és orosz” kategória az ukrán nemzetiség összesített adatait (az orosz nélkül) tartalmazza.

***** 2001-ben az „ukrán-orosz” kategória az ukrán és rutén nemzetiség összesített adatait (az orosz nélkül) tartalmazza. Az „egyéb és ismeretlen” kategóriában van feltüntetve a 89 920 roma, a 2 348 morva, a 890 horvát, a 434 szerb, az 1 590 orosz, az 1 179 bolgár, a 218 zsidó, valamint az 5 350 egyéb nemzetiségű és az 54 502 ismeretlen.

ezeket a jogokat az alkotmány csak a csehszlovák állampolgároknak biztosította. 1945-ben viszont, a „Kassai Kormányprogramot” követően, a már említett elnöki dekrétum valamennyi csehszlovákiai magyart megfosztott csehszlovák állampolgári jogaitól. A csehszlovákiai magyarok tehát teljesen jogtalaná váltak, következésképpen az alkotmányra sem hivatkozhattak. Csehszlovákia ekkor mutatta ki legdurvábban, hogy nemzetállammá kíván válni, és meg akar szabadulni nemzeti kisebbségeitől. Ekkor jött az 1948. május 9-ei alkotmány, amelyet megelőzött Gottwaldék úgynevezett *jégtörő februárja*, amely azt próbálta jelezni, hogy megtört a jég a magyar és németek kitelepítése, deportálása tekintetében.

FEDŐNEVE: „JÉGTÖRŐ FEBRUÁR”

A szovjet vezetők a második világháború idején a „virágzó szláv szolidaritás” jegyében helyeselték ugyan Csehszlovákia megtisztítását a magyaroktól, de csak addig, amíg ez megfelelt a háború utáni hódító politikájuk céljainak. Amikor 1948 februárjában Csehszlo-

vákia – a kelet-közép-európai szovjet érdekövezet utolsó államaként – kommunista egyeduralom alá került, a magyarok likvidálását illetően a Szovjetunió támogatása megszűnt. Már „nem volt szükség” a magyarok drasztikus eszközökkel történő kiűzésére Csehszlovákiából. Ezért kitalálták a „jégtörő február” szókapcsolatot, hogy ezzel (is) jelezzék: a kommunista hatalomátvétel után vége lett a kisebbségek nyilvános és erőteljes megsemmisítésének. Felmerül azonban a kérdés: Milyen jégtörő február volt az, amely után még több mint fél évig folytak a kitelepítések? Milyen jégtörő február volt az, amely után másfél évnek kellett eltelnie, hogy a magyar iskolák újra megnyílhassanak? Milyen jégtörő február volt az, amely után olyan alkotmányt hozott az csehszlovák nemzetgyűlés, melynek egyes cikkelyeiben a nemzetiségekről még csak szó sem esik? Esik szó viszont az alaptörvény preambulumban a következő megfogalmazásban: *„...idegen telepesek hálátlan unokái hátba támadtak bennünket, ezért most egyszer és mindenkorra leszámolunk velük, és nemzetállammá alakítjuk át Csehszlová-*

kiát.” (26) Ilyen jégtörő politikára ébredtek a felvidéki magyarok 1948 tavaszán.

ZÁRÓAKKORD

A Beneš-dekrétumok továbbélése nemcsak a felvidéki magyarok megaláztatásának utólagos legitímálása, de szöges ellentétben áll az újraegyesülő Európa szellemével és mindennemű emberjogi és közösségi jogi normával. Ennek ellenére sem Csehország, sem Szlovákia nem semmisítette meg Beneš 1945-ben hozott – és 1946-ban ratifikált – elnöki dekrétumait.

Sőt: Prágában, 2005 májusában – a cseh miniszterelnök jelenlétében –, felavatták Eduard Beneš szobrát és emléktábláját, emléket állítva annak az egykori csehszlovák köztársasági elnöknek és külügyminiszternek, aki elnöki rendeleteivel és diplomáciai ügyekedésével megkísérelte kiirtani a felvidéki magyarságot. A szobor felavatása a jelenkor szégyenteljes aktsa, s nemcsak Beneš személyének állít emléket, hanem a felvidéki magyarok és a szudétanémetek háború utáni genocídiumára kísérletet tevő elnöki dekrétu-

moknak, a kitelepítéseknek, a fűtetlen marhavagonoknak, az ötvenkilós csomagoknak, a kényszermunkának, a több tízezer magyar család megcsonkításának.

A szlovák parlament pedig 2008-ban nagy többséggel – 120 igen szavazattal (a parlament 150-tagú) – határozatot fogadott el a második világháború utáni rendezés érinthetlenségéről, amellyel lényegében szentesítette a magyarok háború utáni kitelepítését, deportálását elrendelő Beneš-dekrétumok érvényességét. E parlamenti határozat egyrészről elítéli a *kollektív bűnösség* elvét, másrészről kimondja, hogy tiszteletben tartja a győztes és vesztes államok közötti egyezményeket.

A politikai, történettudományi és társadalmi szembenézést a Beneš-i örökséggel nem lehet megkerülni, és nem maradhat el az áldozatok, valamint azok hozzátartozóinak megkövetése és anyagi kárpótlása sem. Ez mindegyik Csehország és Szlovákia, valamint a két ország vezetőinek, törvényhozásának és kormányának a felelőssége. Az Európai Uniónak sem a jogrendje, sem filozófiája nem ismeri el a népek *kollektív bűnösségének* elvét. A felvidéki magyarság ennek ellenére mindmáig *kollektív bűnös*. Egy megtörtént genocídium-kísérletet nem lehet olcsó bocsánatkérésekkel elintézni. Politikai gesztusra van szükség, amely elítéli Eduard Benešnek a felvidéki magyarok és a szudétanémetek kiirtását szolgáló dekrétumait, és kimondja, hogy a felvidéki magyarság *nem kollektív bűnös*. Mély emberi meggyőződés, hogy akiktől e kötet szól, s akik e könyv hasábjain megszólalnak, emlékeznek, ők is így kívánják. Úgy legyen!

TARICS PÉTER

okl. politikai szakértő, újságíró

JEGYZETEK

1. *Esterházy Lujza: Szívek az ár ellen* (Püski, Budapest, 1991, 86. o.)
2. *České Slovo*, 1922. június 3.
3. *Esterházy Lujza: A huszadik esztendő* (Új Élet, Budapest, 1942, 56.)
4. *Beneš, E.: Šest let v exilu a druhé světové války – Hat év az emigrációban és a második világháborúban* (Prága, 1946, 46. o.)
5. *Beneš, E.: Šest let..., 93. o.*
6. *Otáhalová, L. – Červinková, M.: Dokumenty z historie československé politiky 1939-1943 – Dokumentumok az 1939-1943 közötti csehszlovák politika történetéből* (Prága, 1966, 648. o.)
7. *Otáhalová – Červinková: Dokumenty..., 653. o.*
8. *Tarics Péter: Magyarok a Felvidéken 1918-1993* (Püski, Budapest, 1994, 19. o.)
9. *Československé listy*, 1944. augusztus 1.
10. *Gottwald, K.: Spisy XII. – Iratok.* (Prága, 1955, 154.)
11. *Janics Kálmán: A Kassai Kormányprogram és a magyarság „kollektív bűnössége”.* (Pannónia, Pozsony, 1990, 45.-46. o.)
12. *Janics, A Kassai..., 46. o.*
13. *Janics, A Kassai..., 48. o.*
14. *Janics, A Kassai..., 48.-49. o.*
15. *Janics, A Kassai..., 49.-50. o.*
16. *Benešovy dekréty I.-II. – A Beneš-dekrétumok.* Szerk.: *Markéta Matoušková* (Adonai, Csehország, 2002, 11. o.)
17. *Benešovy..., 19. o.*
18. *Benešovy..., 51. o.*
19. *Benešovy..., 107. o.*
20. *Benešovy..., 187. o.*
21. *Karel Kaplan: Pravda o Československu 1945 – 1948 – Csehszlovákia igazi arca 1945 – 1948* (Panoráma, Prága, 1990, 119. o.)
22. *Štátní ústřední archiv, Praha – Állami Központi Levéltár, Prága. Csehszlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságának állaga 100/24-es fond, 45. kötet, 864. egység*
23. *Új Otthon, Budapest, 1948. január 31.*
24. *Janics Kálmán: A hontalanság évei* (Madách, Pozsony, 1979, 231-232.o.)
25. *Új Otthon, Budapest, 1948. augusztus 1.*
26. *Tarics, Magyarok..., 188. o.*

Eduard Beneš aláírja a dekrétumokat

II. Rákóczi Ferenc fejedelem szobrának hányatott sorsa

Borsiban, Rákóczi szülőháza előtt álló szobrot 2013. február 28-án éjjel barbár módon ledöntötték és ellopták. Ez a hányatott sorsú szobor történetének újabb, tragikus fordulata.

Mozdonyvezetők kezdeményezték a szoborállítást

A Rákóczi-szobor eredetileg Zólyom főterét díszítette. Talapzatában egy fémtokban helyezték el, 4 ív pergamenre írva a szobor keletkezésének történetét.

A fejedelem és bujdosótársainak földi maradványait 1906-ban hozták Kassára.

A korabeli feljegyzés így szól: „A magyar mozdonyvezetők, kik a dicső hamvakat szállító vonatot vezették és így az ünnepségben részt vettek, közvetlenül szemlélhették az igaz kegyelet megható megnyilvánulásait. Látták az örömtüzek kigyulladását a hazai

bérceken, látták az örömkönyvek csillogását a szemekben és hallották a fohászokat, melyek a magyarok Istenéhez szálltak. A magyar mozdonyvezetők keblében magyar szív dobog és midőn az ünnepségek végével elmondották kartársaiknak a látottakat és hallottakat, megszületett a szobor eszméje.”

Mihajlovits Sándor, a szegedi Rókus-fűtőház főnöke és Schemmel György mozdonyvezető kezdeményezte a szoborállítást azzal, hogy azt a magyar mozdonyvezetők szövetsége valósítsa meg. Petheő Tivadar, a Magyar Szent Korona alá tartozó Mozdonyvezetők Országos Szövetségének elnöke, miután szűkebb körben tájékozódott, 1906. decemberében az ügyet a szövetségi választmányi ülés elé terjesztette a javaslatot, amit egy emberként elfogadtak.

Vita tárgyát képezte, hogy hol álljon a szobor. Havas Dávid fő-

mérnök, fűtőházfőnök amellet érvelt, hogy a Felvidék olyan városában kellene állnia, melyhez a fejedelmet történelmi hagyományok fűzik, de ahol egyben számos mozdonyvezető állomásozik. Így esett Zólyomra a választás. Havast és Szenes Pál főmozdonyvezetőt bízták meg azzal, hogy lépjenek kapcsolatba Zólyom város vezetésével. A város kedvező válasza után, Mayer Ede (1857-1908), akadémiai szobrászművész megtekintette a helyszínt és nyomban hozzálátott a szobor megmintázásához. Ezt teljesen ingyen vállalta.

A mintát 1907. február 12-én a mutatták be. Zala György és Telcs Ede szobrászok, a zsűri tagjai, magas színvonalúnak nyilvánították és az ércöntésre az engedélyt megadták. Így a Szövetség csak a 3.500 koronás kiöntési költséget viselte.

Mayer Ede többek közt a budapesti Szent István Bazilika szobrai és domborművei egy részének alkotója, valamint az ő keze munkája a kassai Nemzeti Színház épületének néhány szobra is.

Az ünnepélyes szoboravatás Zólyomban volt

A szobrot 1907. június 2-án többnapos ünnepség keretében leplezték le. Az ünnepélyen részt vett a kormány, a parlament, a hazai vasúti igazgatóságok tagjai, számos külföldi és hazai mozdonyvezető.

A különvonat június 1-jén, 10.00 órakor indult a Keleti pályaudvarról. Délután 3 órakor érkezett Zólyomba. Az ünnepélyes fogadtatás és elszállásolás után este 7-kor ismerkedési estélyt tartottak. 22 órakor zenés takarodó zárta az első napot. Másnap 10 órakor díszközgyűlést tartottak a város-

háza dísztermében, majd egy óra múlva felvonultak a szoborhoz. 11.30-kor került sor a fejedelem szobrának leleplezésére. Ezt ebéd követte, majd kirándulás Szliácsra, a fürdőbe. A napot társasvacsora és táncmulatság zárta, mely reggel háromig tartott. Akkor indult a vonat a Keletibe, ahová reggel 8 órakor szerencsésen megérkezett. A külföldi vendégek számára 13 órakor ebédet adtak, 17 órakor értekezetet tartottak velük. Az utolsó napon, június 4-én a külföldi kartársaknak bemutatták a főváros nevezetességeit és vacsorával fejeződött be a rendezvénysorozat - áll a korabeli feljegyzésekben.

1920-ban az „elpusztított műemlékek” sorsára jutott

Apám, Balassa Géza (1914-1994) tanár, művészettörténész 1975. júniusában vetette papírosra a szobor további sorsára vonatkozó jegyzeteit:

„1918 után megalakult a sovén Csehszlovák Köztársaság. El kellett tehát mindent távolítani, ami emlékeztetett a múltra.” A szobor helyére Masaryk-fákat ültettek, melyeket zólyomi fiatalok kivágtak. Szobor-rongálásért ítélték el őket. Bothár Sándor ügyvéd, Petrogalli Oszkár munkatársa hiába érvelt a bíróságon, hogy a fák nem minősíthetők szobroknak.

1921-ben írta Petrogalli Az elpusztított műemlékek c. írását. Idézzünk belőle:

„Egyiptom gúlái, piramisai és szfinxei évezredek óta bizonyítékaik eltűnt korszakok és népek nagyságának s nem akadt még olyan ember, aki azok ledöntését javasolta volna, arra való hivatkozással, hogy mindezt a fáraók építették és aki felépítette az a baromi sorban élő, rabszolga nép volt. (...) A francia nagy forrada-

lomnak minden tényét védelmezték. Mentséget és magyarázatot tudtak találni a királygyilkosságra, a tömeges mézárásokra. A francia nemzet díszé virágát elpusztító testvérháborúkra. De hogy a nép, a hatóságok jóindulatú elnézése és néma hozzájárulása mellett lerombolta XIV. Lajosnak gyönyörű lovassobrát, annak igazolására mentséget nem tudtak felhozni. Csak magyarázatot adtak annak. Magyarázták azzal, hogy akkor már a nép kivetkőzött minden nemesebb érzéséből, elvesztette nyugodt, józan gondolkodását, nem volt már érzéke a szép és hasznos iránt. S bár azok voltak Franciaország urai akiknek ugyanilyen volt a lelkiállaguk, vagy akik politikai céljaik érdekében nevelték ilyenné a népet, ezeknek még nem lehetett meg az erkölcsi bátorságuk, hogy szembeálljanak a néppel, amikor az az ő tanításuk szellemében cselekszik.

Szomorúan látjuk, hogy most más felfogás kezd itt érvényesülni. A hivatalos hatalomhoz közelálló lapok örömmel, meglelégedéssel hoznak mind sűrűbb egymásutánban híreket szobrok ledöntéséről. Felelőtlen emberek, akik a nyilvánosság elől szerényen visszahúzódnak, lerombolták a dévényi milléniumi szobrot is. Nemsokára rá a zólyomhegyi emlékművet juttatták ugyanerre a sorsra. A kassai és lőcsei honvédszobrokat nem hivatalos elemek már régebben elpusztították. Hivatalos segédlettel távolították el Bethlen, Rákóczi, Kossuth szobrokat. A még épen maradt magyar műemlékek eltávolítására a szükséges pénz előteremtéséről – így mondják a kormánylapok – az állami költségvetés gondoskodik. Nem a magyar dicsőségünkre, nemzeti önérzetünkre való hivatkozással követeljük mi műemlékeink sértetlen fenntartását. Tud-

juk, hozzá vagyunk szoktatva, hogy ha erre hivatkozunk, választ nem kapunk. De követeljük ezt a kultúra, az emberi önérzet nevében, követeljük a köztársaság demokratikus jelszava alapján. Ha a protestánsok el tudják tűrni azt, hogy templomukban a katolikus vallás igazságait hirdető szobrok, oltár megmaradjanak, ha a pápák Rómája megőrizte, megvédte a pusztulással szemben a pogány Róma műalkotásait, ha a felszabadult spanyolok nem rombolták le a kiűzött mórok emlékműveit, úgy a Csehszlovák Köztársaságnak is legyen meg az erkölcsi ereje, hogy fenntartsa és megőrizze a műemlékeket, még ha azok azt hirdetik is, hogy ez a föld egyszer Magyarországhoz tartozott.

A múltat nem lehet eltörölni azal, hogy annak dicsőségét hirdető emlékeit eltávolítjuk, még kevésbé lehet a múlt emlékeinek ledöntött omladékaira felépíteni a jövőt.”

A szobrot Zólyom-várában rejtették el...

Balassa Gézát 1943-ban múzeum létrehozásával bízták meg Zólyomban, ahol tanárként működött. A múzeum a következő évben meg is nyílt. Ekkor találta meg teljesen váratlanul a Rákóczi-szobrot a városháza udvarán álló gazdasági épületben, szénába csomagolva a lépcső alatt. Egy városi gazda dugta el, akinek nevét apám időközben elfelejtette. Ezután a zólyomi vár kápolnájába rejtette el, nehogy anyagát aktuálpolitikai szobor elkészítésére használják föl.

Ezzel kapcsolatosan megalapozatlan legendák is terjedtek, melyek szerint, amikor a szobrot eltávolították volna a város főteréről, azt a zólyombrézói öntödébe kívánták szállítani, de a sofőr a

kocsikísérőt elküldte, s a szobrot maga vitte a várba. Ezt egy ember képtelen lett volna megtenni. Ezért mindig kíváncsi voltam rá, mennyit is nyom ez a szobor valójában. Most megtudtam. Miután három részre vágták, mindegyik részt megmérték. A egyik mellrész 105 kg, a másik 106 kg és a fejrész 40 kg, azaz 251 kg. Az előbb említett legendát tehát ez teljes mértékben cáfolja.

... majd Fülekre került

A zólyomi várban a szobor egy ideig biztonságban volt, mert annak felújítása apám vezetése alatt történt. Ő úgy emlékszik, hogy 1967-ben szállíttatta Fülekre, mert a gimnázium a fejedelem nevét kívánta fölvenni. Az átszállításnál Molnár Zoltán tanárral egyeztetett.

A minap hívott föl Duray Miklós azzal, hogy ő már 1960-ban látta Füleken elrejtve a szobrot.

A politikai rendszer lazulása után valóban kiállították a füleki múzeum udvarán, de a szovjet inváziót követően a szobornak ismét bujdosnia kellett. Ekkor jutott apám tudomására, hogy Borsi szobrot keres.

Borsiban 1969-ben avatták fel

Apám följajánlotta, majd Borsiba szállíttatta és 1969. május 31-én ismét ünnepélyesen fölavatták a szobrot.

Május 30-án, szombaton a borsi kultúrházban szimpóziumot rendeztek, melynek keretében Czine Mihály irodalomtörténész előadást tartott a fejedelem életéről és munkásságáról. Ezután kuruc estét tartottak, melynek főszereplője Béres Ferenc népdalénekes és Burka Sándor klarinétos volt. Mayer Ede alkotását másnap dél-

után 14 órakor leplezte le Tolvaj Bertalan, a Szlovák Szocialista Köztársaság nemzetiségi titkárságának vezetője. A koszorúzás alatt a kastély egyik ablakából tárogató szólt.

Az ünnepség után a többezres közönség a helyi park szabadtéri színpada körül gyülekezett. Czine előadása után Burka Sándor kuruc dalokat adott elő. Fellépett a nagykaposi vegyeskar, a kistárkányi és bacskai táncegyüttes és más szlovák és magyar csoportok.

A műsor második részében a Csemadok fennállása huszadik évfordulója alkalmából kitüntetésekkel adtak át. A dal- és táncünnepélyt a magyarországi vendégek fellépése zárta – amint az ünnepségről a Zempléni Szó 1969. június 11-i száma lejegyezte. Még a zólyomi múzeumban kalldott el a mellszobor kucsmájának forgója, amit Balassa Géza igyekezett megszerezni, de leveleit válaszra sem méltatták. A forgót azonban néhány éve pótolták, s így már a szobor csonkítatlanul állt.

Egy alkalommal valaki jóindulatúan letisztította róla a patinát, csak a szeme körüli redők miatt

nem tudta, így fénylő orcával, „fekete” szemekkel állt ott a szobor. Javasoltam, sürgősen tárgyaljanak egy szakemberrel, hogy helyrehozzák ezt a baklövést. Más alkalommal meg valaki fáradt olajjal öntötte le, hogy „tartósítsa”. Ezek a beavatkozások azonban a szobornak nem ártottak.

Valamikor kerítés övezte a kastélyt és a parkot, de az idővel annyira lepusztult, hogy el kellett távolítani. Így azóta a szobor még ebben a minimális védelemben sem részesült.

2013-ban ellopták, feldarabolták a szobrot

Február 28-án este fél nyolc tájt, egy kocsival hazafelé tartó hölgy vette észre, hogy egy piros TV-jelzésű - azaz Töketeremesi járásbeli - furgon áll a kastély előtt. 23 óra tájt Kázmér István, a kastély gondnoka egy furcsa tompa zajra lett figyelmes. Úgy tűnt neki, mintha egy üres hordó huppant volna le a földre. De nem tulajdonított ennek semmilyen jelentőséget. Eszébe sem jutott, hogy a szobrot veszély fenyegetheti.

Március 1-jén reggel a déli olda-

lon érkezett a kastély udvarába. Épp a tetőzetet javítják a munkások. Majd a főkapun át távozott és akkor vette észre, hogy a szobor nincs a helyén. Először nem akart hinni a szemének.

Előtte vagy százan mehettek el a kastély előtt munkába és iskolába, de senkinek sem tűnt föl a szobor hiánya. Akinek azután mégiscsak szemet szúrt, úgy vélte, bizonyára javítani vitték, hiszen közeledik a fejedelem születésének évfordulója.

Kázmér ezután a polgármesteri hivatalba ment és értesítették úgy a magyar, mint a szlovák rendőrséget, meg a környékbeli fémfelvásárlókat.

A sátoraljaújhelyi rendőrség három címet adott, mert a piros furgont ismerték. Több esetben szállított ócskavasat különböző magyarországi gyűjtőhelyekre, ahol följegyezték a szállítók adatait. A rendszám alapján is tudható volt, a magyarországi elkövetők kizárhatók ebben az esetben. Néhány órával később megtalálták H. O. borsi lakos garázsában a három részre vágott szobrot és a szentesi turulmadarat is, melynek egy szárnya hiányzik. Úgy tűnik, a szép magyar vezetéknevvel rendelkező H. O., aki egyébként Kassán dolgozik vasúti munkásként, nem vett részt a lopásban.

A furgonban ülő három személy késő estig várakozott. Vagy öt ház áll a szobortól 30-50 m-re, de a házak zöme üres, kettőben is csak öreg nénikék laknak. Így a szobor ledöntését nem hallotta senki. Csak Kázmér István, aki nem tudta mire vélni a már említett hangot.

Jobb oldalára döntötték a szobrot, mely egy tenyérnyi darabon megsérült. A betonon látszik is a nyoma. Majd végighúzták a talapzaton.

A királyhelmeziek furgonja megállt a szobor mellett, föltették rá és elhajtottak. A kocsi nyomai jól ki-vehetők. Kerekei jó mélyen belesüppedtek a nedves talajba. Utána a tettesek elszállították H. O.-hoz, aki azt rögtön földarabolta.

A boltban emlékeztek, hogy az előző napon vásárolt három fémvágó korongot. Tehát előre eltervezett akcióról volt szó. Még szerencse, hogy tovább nem darabolták. De kérdés, el tudták-e volna adni, hiszen a vak is látja, milyen szoborról van szó.

Az elkövetők egyike H. O. feleségének féltestvére. A házban, melyben ma H. O. lakik feleségével, a 80-as években gyakori vendég voltam. Akkor Zöld Frigyes képzőművész lakott benne, akinek munkáit egy alkalommal a Bécsi Napló mutatta be. Agyvérzést kapott és élettársa Pestre vitte, hogy majd ott kezelik. Sajnos, azóta sem hallottam róla.

Id. H. O.-t, aki a házat fia számára felújította, nagyon megdöbbenette az eset és mindenkitől bocsánatot kért azért a barbárságért, amit a fia elkövetett.

Áprilisban már ismét a régi helyén a szobor

Minden jó, ha a vége jó: 2013. április 16-tól újra a kastély előtt látható a szobor, amelyet sikerült teljesen felújítani, hogy nyoma sincs rajta a vandalizmusnak. „Nagyságos Fejedelmünk hazatérhet szülőfalujába, szülőházába, hogy azt soha többé ne keljen elhagynia” - mondta Laczkó Lajos a II. Rákóczi Ferenc Polgári Társulás elnöke Borsiban.

Balassa Zoltán

A Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja

Első alkalommal emlékeztünk meg április 12-én a felvidéki kitelepítések áldozatairól, miután a magyar Országgyűlés tavaly decemberben elfogadott határozatával e napot jelölte meg a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapjául. Azért ezt a napot, mert hatvanhat esztendővel ezelőtt, 1947-ben ezen a napon vette kezdetét a felvidéki magyar közösség elleni csehszlovák irtóhadjárat, vagyis a felvidéki magyarok kitelepítése szülőföldjükről – e napon indult meg az első transzport Magyarország felé.

Az eredeti határozati javaslatot még 2012. március 12-én önálló indítványként Dr. Molnár Attila, a Fidesz képviselője – Komárom polgármestere – nyújtotta be, majd több módosító indítványt is fűztek hozzá a képviselők. Így került bele a szövegbe pl. Mile Lajos LMP-s képviselő javaslatára a csehországi kényszermunkára kitelepített magyarok családokról szóló kiegészítés, vagy éppen –Szili Katalin javaslatára – az elűzöttek vagyonuktól megfosztására tett utalás.

Az Országgyűlés végül a 86/2012 (XII.7.) szám alatt fogadta el a határozatot, amely a következőket mondta ki:

1. Az Országgyűlés április 12-ét, a II. világháború utáni lakosságcsere-egyezményben a magyar lakosság Felvidékről való kitelepítésének kezdőnapját országgyűlési emléknappá nyilvánítja.

2. Az Országgyűlés

- szükségesnek tartja méltóképp megemlékezni a beneši dekrétumok következtében a Csehszlovák Köztársaságból kizárt, Magyarországra telepített mintegy 100 ezres magyarságról;

- tisztelettel adózik azon családoknak, akik állampolgárságuktól, közösségüktől megfosztva, szülőföldjükről elűzve kemény akarással otthont teremtettek maguknak ;

- támogatja olyan megemlékezések szervezését, oktatási anyagok készítését, amelyek a Felvidékről való kitelepítéssel kapcsolatosak .

A határozat indokolásában a honatyák megemlékeztek a múlt század - és különösen a második világegést követő időszak - igazságtalan békediktátumairól, melyek újabb jogfosztások és konfliktusok forrásaivá váltak. Az Országgyűlés ezért kinyilvánította, hogy ezen súlyos nemzeti tragédiák tárgyilagos feldolgozása alapvető követelmény. S bár a világháború utáni deportálások, népirtások okait és hatásait részben már feltárták és megvitatták "felelős politikai erők", a munka csak akkor nevezhető teljesnek, ha megtörténik a beneši dekrétumok miatt meghurcolt, kifosztott szlovákiai magyarság történetének teljes körű bemutatása. "A csehszlovákiai magyarokat a kollektív bűnösségükre hivatkozva megfosztották állampolgárságuktól, vagyonuktól, kultúrájuktól, ki űzték szülőföldjükről, kényszermunkára deportálták, megtiltották anyanyelvük használatát. A beneši dekrétumok ma is ható következményei mérgezik a szlovák és a magyar nép együttélését . A megbékélési folyamathoz hozzájárulhat, hogy a felvidéki magyarság II. világháború utáni jogfosztása, s annak következményei a parlament napirendjére kerülnek ." - áll az országgyűlési határozat indokolásában.

Az emléknapon a magyarság – és korántsem csak a Felvidéken – rendezvények egész sorával em-

lékezett meg méltó módon a felvidéki üldözöttekről:

A **Rákóczi Szövetség** az emléknapi alkalmából pályázatot hirdetett középiskolások és egyetemisták számára, amely önálló kutatómunkára ösztönözte a jelentkezőket. A gálaműsorral egybekötött eredményhirdetésre a budapesti Magyarok Házában került sor április 12-én. A gálaműsor keretében felvidéki művészek, középiskolások alkotta kórus és néptáncosok műsora mellett dokumentumfilmmel, történelmi előadással és a lakosságcsere keretében áttelepített magyarok leszármazottainak néptánc műsorával emlékeztek a szülőföldjükről elűzöttekre.

A Losonc melletti **Miksi**ben Beer Miklós váci megyéspüspök április hatodikán szentelte fel a kitelepítettek és a világháborúban elhunytak emlékére készített harangot, melyet a kis palóc faluból elűzött Trizna Lajos öntetett.

Kalondán a helyi Palóc Ház udvarán emlékeztek az Ipoly-menti palócok, ahol egyúttal emlékművet is állítottak a felvidéki magyarság mártírjának és példaképének, gróf Esterházy Jánosnak. A díszvendég Csáky Pál volt.

Szímón a Csemadok helyi alapszervezete és a település önkormányzata Hazahív a harangszó címmel szervezett találkozót a kitelepített falubeliek számára az emléknapi alkalmából. A találkozóra április 20-án került sor, melynek keretében Illés Béla fafaragó által készített emlékoszlopot is avattak.

Magyarország **pozsonyi** nagykövetsége egy táncjáték és egy kiállítás bemutatásával hajtott fejet az áldozatok emléke előtt. A rendezvény célja a megemlékezés és tiszteletadás volt, azon beszédek vagy nyilatkozatok nem hangoztak el.

Dél-Komárom, A kitelepítettek emlékműve a monostori erődben

Kassán Magyarország pozsonyi nagykövetsége, Dr. Balogh Csaba nagykövet- és Magyarország Kassai Főkonzulátusa, Czibalmosné Molnár Éva főkonzulasszony vezetésével április 9-én Esterházy János gróf életéről készült monodramát bemutató előadás megszervezésével emlékezett a kitelepítettekre.

Tornalján a gimnáziumban rendhagyó történelemórával emlékeztek április 12-én. Ferencz Mihály, a gimnázium diákja prezentációval elevenítette fel az 1945-1948-as eseményeket, a Beneš-dekrétumokat, a kitelepítést, a lakosságcserét, a kassai kormányprogramot valamint a környező falvakban - Gömörpanyiton, Oldalfalán, Runyán - megtörtént eseményeket. Ezután levetítették a Magyar Kálvária 1945-1948 című dokumentumfilmet.

Zsitvabesenyő község is megemlékezett meghurcolt polgáraitól: az elhunytak tiszteletére szentmisét tartottak a helyi római katolikus templomban, majd em-

lékművet szenteltek a kitelepítettek emlékére.

Dunaszerdahelyen is emlékművet avattak, mégpedig a Magyar Megmaradásért Polgári Társulás szervezésében. Az emlékművel a Beneš-dekrétumok, a lakosságcsere, a reszlovákizáció és a kitelepítések szenvedő alanyai előtt hajtanak fejet. Az eseményen számos felvidéki és magyarországi szervezet képviseltette magát és fejezte ki tiszteletét koszorúval a jogfosztottság áldozatai emléke előtt. A Magyar Közösség Pártja vezetősége részéről Berényi József elnök, Dunaszerdahely városa Hájos Zoltán polgármesterrel, A. Szabó László alpolgármesterrel képviseltette magát. Jelen volt a város négyszer megválasztott korábbi polgármestere, Pázmány Péter is. Koszorúzott többek között a Magyar Polgári Kör, a HVIM és a Pázmánemum Polgári Társulás is.

Tatán Szarka László történész, a Selye János Egyetem Tanárképző Karának tanára tartott előadást. Megtekinthető volt az „Ott-

hontalanok” című kiállítás is, amely a kitelepítéseknek állít emléket.

Dél-Komáromban a felvidéki kitelepítettek emléknapján rendkívüli ünnepi ülést tartott a város képviselő-testülete, majd a monostori erődben folytatódott a megemlékezés. A rendezvény fővédnöke Kövér László Házelnök volt.

A **budapesti** Ady Endre Gimnáziumban Tóth Ágnes, Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Intézetének tudományos főmunkatársa tartott előadást április 12-én „Hatalmi törekvések metszéspontjában. Németek és magyarok Kelet-Közép Európában 1945-1950” címmel.

Mezőberényben a határon túli magyar ifjúsági szervezetek részére rendezett konferenciát a Felvidékről kitelepítettek emléknapja alkalmából a Békés megyei Fidelitas. Az eseményre április 20-án került sor, melyen részt vett Samu István, a Via Nova Ics alelnöke is.

Elűzve és megalázva

Vali néném és a tőlem négy hónappal fiatalabb Jóska fia Debrődről való kilakoltatása lelkileg annyira meggyötört, hogy 64 év múltán sem tudok napirendre térni felette. 1947-ben gyerekkoromnak abban a szakaszában éltem, amikor a szüleimnek vagy a másoknak feltett miértjeimre mindenképpen választ akarom kapni. Annyira csökönyös voltam, hogy sokszor még pofonokkal sem tudtak ettől elriasztani.

De az azóta eltelt 64 év alatt sem tudtak sem a szüleim, sem a mindenkori (cseh)szlovák kormány megnyugtató választ adni arra, miért űzték el nénémet és a fiát akkor Debrődről? Miért alázták meg a határon, szedték el néném ékszereit, ruháit, még a Jóskaéit is?

– Beneš bácsi honnan tudja, hogy Vali nénje és Jóska rossz emberek, amikor nem is ismeri őket? – kérdeztem gyermeki ésszel, de választ nem kaptam. – Én ismerem őket, és tudom, hogy jók! Honnan tudja, hogy bűnösök? Ki vagy kik ellen vétettek és mikor? Miért csak a bútoraik egy részét vihetik magukkal? Miért nem jöhet Vali nénje férje vissza, Debrődre, amikor itt akartak élni? Most mi lesz Vali nénje szüleivel, ki fog vigyázni a sógor bácsira és a nagynénémre, ha megöregszenek? És miért mondják, hogy rosszak a magyarok és jók a szlovákok, amikor ők tesznek nekünk rosszat?

Valami hasonló szóáradattal soroltam akkor is a kérdéseimet apámnak, anyámnak, bátyáimnak, mindenkinek körülöttem, akik másnap reggel ott voltak, amikor apámmal a szekér ülésén az elűzöttek kigördültek Szabó sógor udvarából, hogy búcsút intsenek annak az embertömegnek, amely a házuk előtt összegyűlt. Mert búcsúztatásukra megjelent a falu minden lakója. Együtt sírtak, zokogtak, próbálták vigasztalni a vigasztalhatatlanokat. Ma sem tudok könnyek nélkül emlékezni erre. A távozásuk ma is ugyanúgy

fáj, mint akkor, amikor eltűntek szemünk elől a messzeségben.

– Mi lesz velük? Mi lesz velünk? Mi is sorra kerülünk...? – kavargtak bennem a megválaszolatlan kérdések.

Bár sok mindenre választ kaptam az évek során, az alapkérdésre, hogy miért űzték el őket és másokat is akaratuk ellenére szülőföldjükéről, nincs válasz, sem elnézés.

Debrődről még két további családot telepítettek ki. Erőszakkal, katonai felügyelet mellett, még a tavasszal. Az egyik Jani bácsi volt, a felső szomszédunk. Mivel nem voltak hajlandók elmenni, és nem írták alá a papírokat, a kitelepítésüket karhatalmi felügyelet mellett végezték. Az udvarunkon át biztosították a portájuk lezárását, amíg a kilakoltatás tartott. Nekünk mindaddig mozdulnunk sem lehetett az udvaron, beparancsoltak bennünket a házba. Amikor a fegyveres katonák behatoltak az udvarunkra, éppen kint voltam a dolgomat végezni. Ijedtemben a hólyagom tartalmát nem a földre, hanem a nadrágomra csurgattam, mert rám ordítottak, hogy takarodjak be azonnal a házba. Anyám törölggett le vizes ronggyal és adott rám tiszta

ruhát. A kérdéseim akkor is szinte ugyanazok voltak.

– Miért kell a szomszédéknak elmenniük, amikor senkinek sem ártottak? Hiszen szorgalmas, dolgozó és jó emberek voltak a feleségével együtt.

Szerettem őket és ők is engem. János bácsitól sok kérdésemre kaptam választ. Ő mutatta meg azt is, hogyan születik a kisborjú. Sokat dolgozott a házán is. Ott voltam a műhelyében, amikor a tornácot tartó gerendákra cifra díszítést faragott. Vagy amikor az eresz alá árnyékvető rácsokat tett. Nagyon tetszett, amikor mindenfelé kész lett, és kívülről-belülről kifestette a falakat is. Úgy nézett ki a háza, mintha új lenne. Vagy talán éppen azért kellett mennie, mert másnak is megtetszett a háza? De hogyan vehetik el tőle, csak úgy, semmiért? Hol itt az igazság, Beneš bácsi és a többiek, akik ezt végrehajtották? Nem szégyellik magukat az Istenke előtt?

Felnőtt fejjel sem tudnám másképpen megfogalmazni az akkor bennem kavargó sok-sok tisztázatlan és a mai napig lezáratlan kérdést. A dráma csúcsa az volt, amikor Vali néném 1956 után, ha jól emlékszem, 1957 tavaszán először jött vissza a szüleihez. Megérkezése után másnap bevitt magával Szepsibe, hogy cipőt vegyünk Jóska fiának. A lábunk mérete majdnem megegyezett, az enyém egy fél számmal volt csak nagyobb, ami még jól is jött, hiszen Jóska tovább hordhatta a lábbelit. Az akkori vámrendeletek szerint csak használt gyermekcipőket lehetett Magyarországra átvinni, ezért a felpróbált és jónak talált cipőt vagy cipőket napokig hordtam, hogy viseltesnek látszanak. A szepsi ci-

pőboltban néném javában válogatott a cipők közül, én meg sorra felpróbáltam, amit a kezembe nyomott, amikor egy kiöltözött, felékszerezett dáma jelent meg az üzletben. Vali nénembe, mintha villám csapott volna, öszszerezzen. A polcról éppen leemelt cipő dobozostól hullott a kezéből a földre. Arca falféhr lett, alig kapott levegőt. Próbáltam felállni és átadni neki a helyemet a próbapadon. De nem akart leülni. Megindult a kiöltözött dáma felé.

– Jó asszony, megnézhetem a nyakláncát? – kérdezte tőle.

– Tessék csak! – jött a gyanútlan válasz.

Vali nénje kezébe vette az aranylánc medálját, egy kis szív alakú érmet, amelybe egy gótikus V-betű volt bevésve.

– Kitől vette ezt a szép érmét és nyakláncot? – kérdezte.

– Nem vettem, az uramtól kaptam – válaszolta amaz. Vali nénje még jobban elfehéredett, még izgatottabb lett. Remegett a keze, ahogy elengedte a láncot, majd újra érte nyúlt. Tétovázott. Olyan érzésem volt, hogy le akarja tépni az asszony nyakából. A feszültség átragadt az el-árusítónőre is, aki Vali néném egykori iskolatársa volt. Csak az ismeretlen asszony viselkedett flegmán, lenézően. Nem tudta, nem tudhatta, mi játszódik le néném lelkében. Bennem a sejtés lángja már kigyúlt. Odamentem hozzá és megfogtam a remegő másik kezét.

– Nénje, ne, ne tegye! – húztam volna el, de nem tudtam elvoncsolni.

– Drága lelkem, ne haragudjon, nem akarok én semmit, csak hogy tudja: ezt a nyakláncot a férje tőlem vette el a határon, Tornanádaskán, amikor kitelepítettek Magyarországra. A jegy-

gyűrűt is, amit a kezén látok, a szép ruháját is, amiben itt áll. Csak, hogy tudja. Semmi másért.

Még mindig remegve elengedte a nyakláncot, amit a férjétől nászajándékba kapott. Az asszony, mint akit leforráztak futott ki az üzletből. Vali néném utána akart menni, de visszafogtam. Végre az eladó is megszólalt.

– Valika, ne tedd, ők itt az urak, csak magadnak ártasz, ha feljelented! – szólt rá.

Néném lerokkadt a próbapadra, és csak ült összetörve, magába roskadva, ziháló mellet. Borzalmas volt nézni, ahogy szenved, érezni a drámát, ami a lelkében zajlott. Újra eszébe jutottak és felszakadtak az 1947-ben kapott sebek. A megaláztatás, ahogy levetkőztették, átkutatták és elszedték minden értékét. Mi lett volna, ha férje nem unja meg a várakozást, ha Jóska sírása, anyja utáni vágyakozása nem hatja meg a francia határfelügyelőt és nem megy át a szlovák oldalra, hogy megnézze, mi történik a vámházban? Hatalmuk göggyében azok a

fináncok képesek lettek volna még tán másra is. Elég érthetően gúnyolódtak, szemtelenkedtek vele, és ok nélkül többször is maktatták, fogdosták. Tizenkét évesen, útban hazafelé Debrődre, amikor Vali néném mindezeket elmesélte nekem, elég érett voltam már ahhoz, hogy értsem, amit mond. De nemcsak értettem, vele együtt át is éltem az akkor elszenvedett megaláztatását.

Tragédia, megbocsáthatatlan embertelenség egy ország részéről, amiért szegény néném úgy távozott az élők sorából, hogy mindezért egy árva bocsánatkérő szót sem kapott senkitől. Háborgó lélekkel nyugszik a számára idegen földben, és holtában is jóvátételt követel. Nyugtalan örök álma azt a feladatot hagyta ránk, hogy mindaddig, amíg a jogtalanul elszenvedett sérelmekért ezek az emberek erkölcsi és anyagi elégtételt nem kapnak, legalább beszéljünk róla, ahol csak lehet.

Dunajszyk Géza

Kassa – Európa kulturális fővárosa

2013-ban a franciaországi Marseille mellett Kassát illeti az Európa Kulturális Fővárosa cím. Az egyik legkitűnőbb alkalom ez a „kiválasztott” európai városoknak arra, hogy megmutassák magukat országnak-világnak, no és persze arra is, hogy egy hatalmas adag „üzemanyag-fröccsöt” pumpáljanak bele a város kulturális életébe. Nem lebecsülendő ez egy olyan időszakban, amikor az úgynevezett gazdasági válság mindent visz...

Ennek megfelelően nagy várakozással voltak a kassaiak – és különösen a kassai magyarok – az Európa Kulturális Fővárosa program, illetőleg annak megnyitójára. Hogy aztán a szinte ünnepi hangulatú várakozásokból miként lett csalódás, azt Balassa Zoltán mindenki másnál jobban megírta a megnyitó után papírra vetett kiíróösszefoglalójában:

Kassa napokkal van túl a hivatalos megnyitón. Amilyen nagy volt a ricsaj, most olyan nagy a csend. Papírforma szerint, most már Európa egyik kulturális fővárosa vagyunk. Megszenvetjük a nyitó-

programot, melyről bizony eddig még semmi jót nem hallottunk.

A szervezők meg vannak vele elégedve, ami természetes farkasvakság következménye. A várható program sem működik mágnesként. Az egyik utazási iroda vezetője azt írta, lemondja a szállodai szállást, mert a műsorterv nem győzte meg. De mások is tanácsaltanak, mert a műsorokat tematika szerint ismertetik és nem időrendi sorrendben. Így egy vastag műsorfüzetet kellene állandóan forgatni, mert a neten sem találja meg az ember azt, amit szeretne.

A nyitóműsor része volt a székesegyház ünnepélyes kivilágítása. Ez valóban nagyon érdekes volt, de nem mindenki láthatta. Többen a következő napok valamelyikén elindultak, hogy gyönyörködjenek a nem mindennapi látványban, de csak a nagy sötétségben tudtak. Elég lenne otthon bezárkózni a spájzba, ugyanazt látnák. Dehát ezért nem kell annyi pénzt költeni. Megindult a mendemondák áradata is. Azért sötét a Dóm, mert a világitásra szánt pénzt lenyúlták. Bizonyíték-

kal a pusmogók nem tudnak szolgálni. Hacsak a sötétség nem az. De azt megfogni nem lehet.

Egyik ismerősöm ment az esti utcán, szembe vele jött barátja. – Mi van itt? Már száz méterről látlak! Hol vannak az emberek!? Micsoda falu ez? – Világfalu!

A város a szokásos módon van kivilágítva, vagy inkább elsötétítve. Egyrészt mintha a történelmi épületek szégyenkezni látnak. Sötétbe burkolóznak a históriára süket városvezetés és „Kulturkampfi”-irányítók miatt. Pirulnak a homályban, hogy zsbivásár kulisszáira méltatják csak őket. Kassabolygó lettünk! Mintha a történelmen kívüli úrben bolyonganánk.

Más is rácsodálkozott a sötétségre. – Ez európai város? Hiszen ez egy sötét lyuk! Hogyan kaphatta meg a fővárosi rangot egy évre? A háttér valóban szép, de mi a szellemisége? Ki tette híressé? – Márai. – De hisz ő nem volt szlovák!

Sokatmondó a Týždeň c. hetilap címlapja. Máraiból Kassán hegesztőt csináltak. Igen, ide súlylyedtünk. Éles láttelet! És ha már a

Márai Sándor szobra

nyitó program azt sugallta, hogy ez az év valamilyen úrprogram lesz, akkor bátran éljünk úrhasonlással. Gondolatiság nincs sok benne. A füstje majd elszáll és mi egy kicsit hideglelősen fogunk visszagondolni a talmi csillogásra, mely semmilyen szellemi gazdagodást nem fog nyújtani. A céltalan kreativitás rombol. Régiók együttműködése, multikulturalizmus, határokon átívelő kapcsolatok – robban a sok petárda, hogy minél nagyobb sötétség maradjon utána. Hiszen e sok szóvirág mögött nincs tartalom. Semmilyen jele nem mutatkozott meg az elmúlt négy évben az együttgondolkodás lehetőségének. A kassai polgárokkal nem folyt párbeszéd. Pályázni lehetett. Megindult a lóverseny, de ez még nem kultúra. Tülekedés van helyette meg unalom. A történelmi zavarodottságot önkéntelenül az exérsek is alátámasztotta nemzetileg elfogult véleményével Rákócziól. Pedig valamikor a fejedelem volt Kassa arca. Ez az ember soha.

Egyszer egy felvidéki gyökerekkel rendelkező öregúr megkérdezte tőlem: Mondd, miért haragszanak ránk annyira a szlovákok, hiszen olyan szép városokat ad-

tunk nekik! Akkor nem volt válasszom. Nem tudnak velem mit kezdeni. Zavarba hozza őket a sok idegenség, mert emelkedetten nem róluk mesélnek a kövek. Szerintük mellébeszélnek. Mert nem értik őket. Ezért! Haragjukban pusztítanak. Érdekes jelenség, de az érdemtelenül kapott kincsért a megajándékozott ritkán hálás. Zavarja őt, hogy hálásnak kellene lennie. Mert az eredményt nem saját érdemének tudhatja be. Pedig büszkélkedni szeretne vele, ám keserű szájjal kell tudomásul vennie, nem tud vele mit kezdeni. Nem hozzá szól, mert nincs hozzá köze. Úgy érzi, becsapták és ezért valamilyen irracionális düh fojtogatja. Akkor inkább rombol. Mert a nem

rá szabott múlt olyan rajta, mint tehéne a frakk. Csak egy jó tündér kellene, aki hamis álmából fölébresztené. De a politikusok és történészek, az újságírók és celebek, gyárigazgatók és érsekek nem tündérek. Azokat már rég elkergették.

Érdemes sétára indulni az első-tétített városban, mert az egyes épületekből szól a múlt. Bocskai lépte csikordul a friss hóban, hogy kancellárjával Kátay Mihállyal találkozzék. Amott Mátyás jön kíséretével a Királyi Házból misére. Az általa épített lépcsőn megy fel a karzatra. Klapka találkozik Görgeyvel a sikeres téli hadjárat után. Öreg Rákóczi György Lorántffy Zsuzsannával tárgyal Czeglédi István prédikátorral, Bethlen Gábor Alvinczi Péterrel vitázik elmélyülten, aki koronázását szorgalmazná. De a fejedelem tudja, nem álmodhat olyan álmot, amelyet akar, csak amit lehet. Nem is csak amit lehet. De olyan álmot, amit kell! Tinódi Lantos Sebestyén deák kincses Kassában a végekről gondolkodik magában, miközben hideg téiben fújja körmét házában a Kovács utcán. Jókai Mór tréfás pohárcsöntöt mond a Schalkházban. Alig várja, hogy megsárguljon a kassai bortól, mert Simplicissimus azt írta, aki helyi nedűt iszik, az megsárgul tőle. De ezek írója, Daniel Speer inkább a lúdversenyt nézi a Lő-

csei Ház előtt. Nem a nagy mese-mondó csipkelődése érdeklí, hanem az, ki lesz idén a lúd király. Johannes Bocatius koszorús költő verset ír a magyarokat pocskondiázó német tollforgatóknak, mit sem törődve vele, hogy a maticások mint nagy szlováknak állítottak már második emléktáblát neki. Sokat adnék érte, ha megtudhatnám, nekik vajon milyen verset írna! Az sem zavarja, hogy az Orbán-torony panoptikumában egy hiú politikus kölcsönözte neki arcát, mert egy közép-szerű könyvet írt róla. Nagy Lajos gondolatai arrafelé szállnak, amikor a város apját megsegítette a rozgonyi síkon. Megáll a címer előtt, amelyet adományozott és szabad királyi várossá teszi Kassát. Déryné hallgatja látszólag hidegen Csáky Tivadar udvarlását.

Kazinczy Barótival vitázik a régi és modern költészetéről. Nem értenek egyet. Petőfi Sándor megy el mellettem ingerülten, mert koszos a szállás és nem lát csinos leányokat, csak kifestett cégtáblákat. Tompa Mihály aggódik, meddig tart még a vizsgálati fogság a Fekete Sasban, mikor mehet már haza? Pedig nap közben szabadon sétálhat a városban. Ady Endre beszélget az Andrássy-nagykávéházban Szepessy Miksával irodalomról, színészekről, kulturális életről. Mire befejezik, néhány üveg bor kiürül. Amott meg Márai fagyaltelési versenyen vesz részt Matzner Lolával. Nem ártatlan dolog az ilyesmi, mert szerelem lesz belőle. – Mentsd a bőröd, nem nyúzlak meg! – figyelmeztet. S ha mindezt végig gondolom, jóleső érzéssel térek

haza. Esterházy János siet el még nagy léptekkel a Forgách-palota előtt. Társaival egy felvonulásra megy éppen. Utánuk nézek jóleső érzéssel. Én itthon vagyok itt. Nekem mesélnek a kövek, falak, téglák, árkok, kupolák, homlokzatdíszek, esőcsatornák. Hozzám szólnak a harangok, az orgona búgása, a híres kassai szél, a csikorgó ajtók. Az időtlen otthonosság érzését kapom. Minden kapualj ismerősöm. Itt fordult be Jakoby Gyula az elmaradhatatlan válltáskájával. Ott Roskoványi Pista állt a bárpult mellett. Korábban szöktél el a kellesténél – gondolom - és ez alkalommal már nem ugratjuk egymást. De feladatot is ad sok történelemből kilépett ismerős. Másoknak is át kellene adni ezt a csodát.

Hallgassuk, faggassuk a követket, mert máskülönben elveszítik küldetésüket és szétporladnak. Harsogjanak ha kell, ám a szülők által botfűlűekké tett utódok ezt nem hallják. Ez a büntetésük. Érdekes, elég más nyelvű iskolába járni és a múlt nem hív többé, nem mutat utat. Elidegenedik.

A hangoskodók hiába hiszik, övük a város. Még itt vannak, de már elveszítették. Örökre. Bármit mutat is a jelenlegi látszat. Márai és a többiek visszajönnek és elszámoltatják őket! Csak hívnunk kell őket. Az idei nagy banzáj meg egyszerűen kipukkad, mint a lufik, amit a megnyitó napján osztogattak.

Felnézek az egyik ódon ház homlokzatára, rajta német közmondás. „Minden Isten áldásán múlik.” Ezt használta Luther Márton a 127. zsoltár címéül, mely azt mondja: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáznak rá az őrök.” Nyugodtan térek nyugovóra. Várok és emlékezem.

Balassa Zoltán

A tömeges magány, vagy új kapcsolatok új távlatai?

Duray Miklós előadása *Az Információs társadalom kontra magyar társadalom* címmel a Magyar Tudományos Akadémián 2013. március 27-én tartott műhelykonferencián.

Mindenkit arra kérek, hogy az előadás címében feltett kérdésre a válaszom mesészerű indítását ne meseként értelmezze, inkább utópiaként vagy rossz álmoként, de semmiképpen sem a jövő lehetséges előrejelzéseiként, se valószínűsíthető változataiként.

Íme, kezdődik a válasz:

„Hol lesz, hol nem lesz, valahol a téridőben, a képzelt világban, vagy azon is túl, a felső encián mezőktől keletre és nyugatra, de mindenképpen a neten kívül rekedtek lakóterületétől távol: az elképzelhető és az elképzelhetetlen tér közötti mezsgyehatár vonalán találkozni fog két emberszabású replikáns – akiket a 21. század elejének ómagyar nyelvén még másodlatnak neveztek. Az egyikük testét fekete, redőnyszerű ruha borította. A másik, aki egyszerű, feketével pásztázott szürke hétköznapi öltözetet viselt, üdvözlés helyett csupán annyit kérdezett:

— Kit gyászolsz oly mélyen, kedves másom?

— Az anyámat – hangzott az egyszerű válasz.

— Halálát mi okozta?

— Hétköznapi hererák.

— Ó, szegény – hallatszott az együtt érző sóhajtás az oxigénhiá-

nyos levegőben. – Apám szintén a minap hunyt el méhnyak és végbélrák sajátos szövődésében.”

Itt kell megszakítani ezt a képtelen történetet, ami – reméljük – soha sem lesz valóság.

A rémtörténet alapötlete nem tőlem származik. Két svéd szerző (Bard, A., Söderquist, J.: *Netocracy. The new power elite and life after capitalism*. Reuters, Published by Pearson Education. 2002.) az ötletadó gazda, akik 2002-ben megjelent könyvükben a netokráciáról és az informacionalizmusról írták le jövőbelátó feltevéseiket.

A szerzők szerint világunk megváltozása az informacionalizmus következményeként nem csupán napi kapcsolatainkban és a társadalom szervezésében hoz gyökeres átalakulást, hanem megváltoznak eddigi biológiai reprodukciós szokásaink is. A netokraták replikációval (másodlással) fognak szaporodni és a szexualitás csupán a szórakozás egyik eszköze lesz. Ez, többek között azt is jelenti – következményszerűen –, hogy a nemiség elveszti biológiai szerepét és feloldódik a nemek közötti eredendő különbség. A replikáns akár naponta változtathatja nemi identitását. Egyszer nőként, mászor férfiként vehet részt a szórakoztató játékban. Kérdés: a feministák tudnak-e majd igazodni ehhez a gyakori szerepcseréhez?

Az előbb feltételezett, meseelemekkel leírt helyzet azonban a mai valóságtól sem túlságosan elrugaszkodott elképzelés, hiszen némely európai szabados szubkultúrák már ma is tiltják a gyerekek nemi identitásra való nevelését, hogy majd felnőtt korokban – ha erre vonatkozóan elegendő in-

formáció áll a rendelkezésükre – döntsék el: fiúk-e vagy lányok (lesznek). Ezért már napjainkban is találkozunk olyan gyerekekkel, akikben nincs kialakulva határozott nemi identitás és tanácstalanul állnak a terem közepén, amikor az "ódsi" óvónők (bocsánat: óvoszemélyek, nehogy valaki a foglalkozásra korlátozódó nemi előítéllettel vádoljon meg), arra adnak utasítást, hogy a fiúk álljanak balra, a lányok jobbra. Valószínűleg véget ért az a korszak, amikor a fiúk katonásdit, a lányok pedig főzőcskét játszottak.

Ugyanakkor ezekben a gyerekekben, az ilyen vagy hasonló körülmények között felnőtt fiatalokban másfajta identitás csírája sem fogant meg, legkevésbé a nemzeti identitása, hiszen egyesek számára – ide sorolandók egyes politikai csoportok és szemléleti irányzatok – a nemzeti identitás is csupán felnőttkori választás kérdése. Ennek is látjuk már jeleit az elszakított nemzetrészek tudatos asszimilánsainál, vagy számos magyarországi felnőtt fiatalnál (egyetemistánál) is, akik nem tudják meghatározni nemzeti identitásuk elemeit, mert csupán arra képesek visszavezetni magyar mivoltukat, hogy Magyarországon laknak, magyarországi állampolgársággal rendelkeznek.

Az említett svéd szerzők is előre jelzik a nemzeti identitás válságát. Ennek lényege abban rejlik, hogy minden jel szerint fokozatosan válik valóra Karl Marx előrelátása vagy inkább heves óhajtása az államok (mai értelmezésben a nemzetállamok) megszűnését illetően. Az információs társadalomban ugyanis a plurarkiára jellemző individualizmus annyira előrehaladott lesz, hogy az emberi társadalmat hagyományos módon már nem is lehet szervezni. Ezért a ma létező politikai szervezetek felbomlanak és a politikusok felesle-

ges bábokká válnak. Ez utóbbi következmény nem lenne baj, hiszen sok bábpolitikus létezik világszerte. Arról azonban egyelőre nem esik szó – sajnos – hogy az esetleges bomlás helyett a politikai szerkezetek átalakulhatnak, a pártok hátat fordíthatnának a mai hatalmpolitikai harcaiknak, felhagyhatnának a vetélytársak rágalmazásával, képességet mutathatnának a közös ügyekben való együttműködésre és csökkenhetne a korrumpálhatóság iránti fogékonyságuk.

A svéd szerzők által felvázolt kapitalizmus (a tőkeeszme) utáni életet akár egy katasztrófafilmbe illő jövőképnek is tekinthetnénk. Ez azonban mégsem egy új falanszter megjövendölése, hanem az emberi társadalom vészes kettészakadásának az előrejelzésével függ össze, ami nem hasonlítható össze a középkor szerves társadalmi megosztottságával. És ne feledjük, ez az újfajta megosztottság annak a lehetséges következménye, hogy a világháló ránk gyakorolt hatása alatt egyre inkább felszabadulunk a hagyományok kötetelmei alól, elszakadunk a folytonosságtól és főleg elveszítjük a hagyományos kapcsolatokat.

Ez azonban nem egy új keletű társadalmi gond. David Riesmann szociológus az 1950-ben megjelent *The Lonely Crowd* c. könyvében (magyarul: *Magányos tömeg*, amelyet a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó adott ki 1973-ban) kifejtette az emberi társadalom átalakulásának általa meghatározott három fázisát a hagyományostól a belülről irányítottól át a kívülről irányítottig. Riesmannek valószínűleg eszébe sem jutottak a kívülről irányítottságnak azok a lehetséges következményei, amikről ötven évvel később a svéd szerzők írtak, de az emberi társadalom átalakulásának az irányát egészen pontosan észlelte. Riesmann, ha még élne, empírián érlelt elméletét valószínűleg kiegészítené egy

negyedik társadalom típussal a „ki tudja honnan irányított”-al.

Az, hogy az emberi társadalmat ki tudja, honnan irányítják, nem új keletű kérdés, de az informatika fejlődésével a hatása megsokszorozódott. Ez a probléma világunkban azóta jelenvaló, amióta tudatosítjuk, hogy szervezett társadalmi létünknek két alaptípusa van: a zárt társadalom és a nyitott társadalom – a köztes állapotokról ne beszéljünk, mert azok mind átmeneti szakaszok.

A zárt társadalom egyrészt a szigorú törzsi, egyházi szabályok szerint szervezett társadalom, vagy az ilyen hagyományokra, szerkezeti elemekre, kapcsolati szabályokra épülő, és a befogadás elutasításának vagy korlátozásának elvén alapuló társadalom. De lehet ez sajátos civil szervezet vagy csupán valamilyen csoport. Ilyenek ma pl. a titkoszolgálatok, a bankok, a bankárcládok és az általuk irányított grémiumok, valamint a terrorista szervezetek is. Ma ezt a szervezési típust összefoglalóan ortodoxiának is nevezhetnénk, mert belső szigora azzal hasonlatos.

Ezen a zártságon ütött hatalmas, máig nem hegedő sebet kétezer évvel ezelőtt a világtörténelem legnagyobb reformátora, Jézus Krisztus. Az sem véletlen, hogy a názáreti Jézus egyik legnagyobb konfliktusa a kufároknak a templomból való kiűzése volt. Ezért nem a véletlen műve, hogy a zárt társadalomnak egyik mai leképződése éppen a pénz hatalom világa, amely már több száz éve éppen a Krisztus által megreformált, nyitottá tett világot igyekszik visszaterelni az ortodox típusú (zárt) társadalom elvei szerint működő intézmények, hálózatok és központok uralma alá – kihasználva a nyílt társadalmak sebezhetőségét.

A kufároknak a szentélyből való kiűzésével vált egyértelművé Jézus kortársai számára, hogy ez a

nem ortodox ember, egyesek szerint zélóta, egy más eszme, más értékrend hirdetője. Nem menettel szembe a korábbival, hanem új értékekkel gazdagítva fogalmazza meg a nyitottabb közösség jövőjéért kötendő új szövetséget. Az érdekeikben az új eszme által sértettek számára nem megváltó, hanem inkább áruló lett, de a követők szemében az új kor küldöttévé vált.

Ekkor kezdődött a zárt és a nyitott társadalom közötti küzdelem, aminek nyitányává lett a golgotai keresztre feszítés. Következményszerűen: azóta zajlik a nyitott társadalmak védekezése is a zárt típusú társadalmak visszahódítási kísérleteivel szemben.

Ez a küzdelem ma, a 21. században már a parttalan, virtuális térben történik. A hekkerek kísérlik meg néha feltörni a zárat, ugyancsak nagy zűrzavart keltve. De mivel a virtuális tér nyitottsága parttalan, ezért gyakran fogalmunk sincs arról, hogy az abban száguldozó adatok, információk csupán a szabad eszmecsere elemei, vagy a „ki tudja honnan irányítottság” terelő kutyái.

Ennek a szembenállásnak vagy átalakulásnak azonban van politikátörténelmi múltja is, ami a Kommunista Kiáltványban gyökerezik. Ebben lett programszerűen meghirdetve a korábbi társadalmi struktúrák átalakítása, ami önmagában rendben lett volna, hiszen sem a fejlődéssel, sem az igazságérzettel nem fért össze a kiváltságosakra és a kiszorítottakra felosztott addigi világunk. A Kiáltvány azonban csak egyetlen lehetséges megoldást kínált fel: a strukturálatlan, azaz bárminemű diktatúra, hatalmi szándék befészkelődésével szemben védtelen osztály nélküli társadalmat. Mára kiderült, hogy ez a megoldás vezetett el az értékorientált társadalmaknak a szétzilálásához és az érdekorientáltság felülkerekedéséhez, függet-

lenül attól, hogy az adott közegben az osztálynélküliség hatalmas ideológiává vált-e vagy sem.

Világunknak abban a részében, ahol a sebezhető nyitott társadalom irányítását a marxisták (bolsevikok, kommunisták) vették át, a hatalom kizárólagos birtokosai-ként, gyakorlatilag társadalmi méretben megsemmisítették a keresztény, ekkor már hagyományosnak tekinthető értékrendet. Ahol a kommunistáknak nem sikerült átvenni a hatalmat, ott a politikai baloldal és a liberális/libertinista értelmiség segítségével siettették annak a szemléletnek a megerősödését, mely az információt (nem az informatikát) rendelte a műveltség és a tudás fölé – fejére állítva ezzel a szellem épületét. Mert ha az információ (ami önmagában véve is érték) nem tudásra épül, akkor az azt befogadó embert össze-vissza sodorhatja – ezáltal manipulálhatóvá teszi, leginkább a piac illetve annak diktátorai által.

Az információ, az adat rendkívül fontos eleme napi tevékenységünknek, mint ahogy valamikor a pletyka is az volt – az is maradt, szaporítva ezzel az információs szennyhalmokat. Az információ sajátos működéséről azonban már sok évtizede létezik egy vicc, a kabátlopással kapcsolatban: egy ponton túl mindegy, hogy ő lopott-e vagy ellopták tőle, de kabátlopásba keveredett. A nem a matematika nyelvén, vagy a nem képlettel meghatározható adatnak, információnak elvesz / elveszhet az eredeti üzenete. Így válhat az információ akár veszélyes fegyverre is.

Az információs társadalomnak egyre több olyan tagja, vagy inkább résztvevője, élvezője van, aki a kabátlopásos anekdotának megfelelő, egyszerűsített szinten használja ezt az eszközt – úgy, mintha a kalapácsot nem a szög beverésére, hanem az ablaküveg kitörésére

használná. Ebből a tömegeből fog kifejlődni a majdani netokrácia, egy eddigiekhez nem hasonlítható új osztály (nem a Gyilasz által leírt „új osztály”, de ugyancsak az új viszonyokból kinövő új osztály), aminek a mellékvizén léteznek majd (vagy már most is) azok a felhasználó tömegek, akik az információ (a netes pletyka) értékét a műveltség fölé emelik. Akik által a világhálón kószáló információk globális szellemi forrássá válnak, de nem a művelődés forrásává. Egy új műveltség forrásává. Ezzel kapcsolatban Garaczi Imre Egzisztencia és apokalipszis c. (Pro Philosophia Füzetek 2000-ben megjelent 21-22. számának 47-55. oldalain) tanulmányában így sóhajt fel: „Nem csak az a probléma, hogy a globalitás leértékeli a nemzeti kultúrákat, hanem az is, hogy általában a szellemi kultúra visszaszorulóban van.”

Tudatosítanunk kell, ezek a felvázolt változásirányok és az értékek folyamatosságát veszélyeztető új és még újabb körülmények a posztmodern irányzatok velejárói is, amit röviden úgy foglalhatnánk össze, hogy az egyén vagy a közösség eljut a szétesésnek és a tudathasadásnak abba az állapotába, amikor már önmagával sem azonos – ennek a legkézzelfoghatóbb példája a nyelvi identitás megrendülése. Apró példa erre a koviubi, tükítőj stb. új szavaink. Néhány további példával azonban arra kívánok utalni, hogy ezen a téren sokkal nagyobb a gond mintsem gondolnánk: nagy nyomás helyett egyre gyakrabban mondjuk: magas nyomás; nagy érték helyett: magas érték; drága helyett: magas ár; nagyfeszültség helyett: magas feszültség stb.

Manapság hajlamosak vagyunk arra, hogy a liberalizmust használjuk szitokszóként, holott inkább a posztmodernnek a vonzókörébe tartozó, ma a piac kizárólagosságát hirdető neoliberaliz-

mus köntösében megjelenő libertinizmus veszélyeiről kellene beszelnünk, hiszen ez rombolja le a közösségeket összetartó hagyományokat. Ezzel párhuzamosan a parttalanság veszélyeire kellene felhívni a figyelmet, mert ez ugyanúgy vezet a szétesés felé, mint a műveltségi háttér nélküli kiszolgáltatottságunk az információáramlásnak. Az értékszűrőt ezért az emberben kell kiépíteni és nem az államhatalom kezébe kell adni a kulcsot, hogy kikapcsolja az internet szolgáltatást.

Bevezető kérdésünk arra vonatkozott, vajon létre jöhetnek-e új, szerves kapcsolatok az egyedekre bomló, az érzelmi kapcsolatokat már a gyerekkorban elhanyagoló vagy lebecsülő, belső vezérlési rendszerüket elvesztő társadalmakban. Amelyekben a tömegnek a magánya, és egyre inkább a tömeges magány válik uralkodóvá annak következtében, hogy lebontjuk a hagyományos kapcsolati hálókat, mellőzzük az eddig érvényesített szervező elveket, ahelyett, hogy újragondolnánk azokat.

Ebben a vonatkozásban bennünket legfőképpen az érdekel, hogy a nemzet hagyományos és belülről irányított állapotából mi őrizhető meg, és az információs társadalom hogyan illeszkedhet a nemzeti értékek megmentésének törekvéseihez. Hogyan lehet az információs társadalom segítségével az emberi társadalom kívülről irányítottságát a szerves működési elveknek megfelelően a rendszerelvű kezelésébe visszairányítani és a ki tudja honnan irányítotttság hatásait ellensúlyozni?

Többek között például az érdekel bennünket, hogyan lehet gazdasági, művelődési, létminőségi, kapcsolati és informatikai védőhálóval megvédeni a magyar nemzetet, amely a hagyományos nyitottságából adódóan sérülékeny,

és a jelenlegi szétdaraboltsága miatt kiszolgáltatott a romboló vagy alárendelő, célzott törekvéseknek. Egyben tudatosítanunk kell, hogy ezek, a támadásnak minősíthető külső hatások részben a zárt típusú szervezetek irányából, részben azoknak a „poszt-nemzeti” illetve a hagyományos nemzetfejlődést nem megélt közösségeknek politikai intézményei és szervezetei felől érkeznek, amelyeket az abszolutizmus idején verbuváltak – akár erőszakkal is – közösséggé vagy államszervezési eszközökkel kényszerítették ki politikai nemzetté válásukat.

Nem szégyen a nemzeti önvédelem, ha nyilvánosan, az adott kornak megfelelő eszközökkel történik és mások ellen nem irányul. Még ha a zárt és a nyitott társadalmak közötti harc manapság nem így zajlik. A nemzetek fölötti küzdelem egy része a hitelminősítő szervezeteken keresztül történik, más része a nemzetek fölöttinek nyilvánított emberjogi és egyéb szakmainak nevezett szervezeteknek vagy a sajtónak a segítségével, de egyre jobban észlelhető a világhálón is.

A napi lét élhető minőségének megteremtése és megőrzése mellett, a nemzet önvédelme szempontjából a múltat a jövővel összekötő információs híd megteremtése a legfontosabb, aminek a jelenbe ágyazott pillérére hárul a perdöntő szerep. Talleyrandnak tudnak be egy mondást – még ha ennek eredetisége nem is bizonyított –, miszerint el kell venni a nemzet múltját ahhoz, hogy kiszolgáltatottá, megsemmisíthetővé váljon. Egyesek ugyan ennek a mondásnak az igazság tartalmában is kételkednek, az viszont

nem vonható kétségbe, hogy a nemzeti tudatnak szerves része a múlt ismerete, akkor is, ha jelenlegi felfogásunk szerint elsősorban alkalmazható, piacképes tudással és problémamegoldó képességekkel kell rendelkeznie az embernek – a múlt ismerete nem tartozik az ilyen tudáskörbe.

Nem véletlenül fejtette ki Ernst Renan francia közgondolkodó a Sorbonne-on 1882-ben tartott előadásában, hogy a nemzet a történelmi fejlődés eredménye, amelyet az egymással közösséget vállalók akarata hozott létre. Szerinte minden működőképes nemzet kollektív emlékezetének forrása a történelmi múltja, ez alapozza meg összetartozás tudatát, ez teremti meg jelenbéli közös élményeinek viszonyítási alapját, és a jövőbéli terveinek tér-idő keretét. Száz évvel később, 1982-ben Roger Scruton, sajátos politikai értelmező szótárában (*A Dictionary of political Thought*, Macmillan, London, 1982), ha nem is szó szerint, de lényegében ugyanezt állítja: A nemzetet azon egy nyelvet vagy nyelvjárást beszélő és azonos szokásokhoz és hagyományokhoz igazodó emberek alkotják, akik egy körbehatárolt (meghatározott) területen laknak (akik ennek alapján elégséges öntudattal rendelkeznek ahhoz, hogy mindez egy jogrend alapját is alkossa) és egy közös vezető személy irányításával képzelik el közös érdekeik érvényesítését. Mindketten tulajdonképpen azt állítják, hogy a nemzet egy félig zárt, félig nyitott információs rendszer.

Mindmáig állítjuk, hogy a magyar nemzet egységes, pedig az érvényes Alaptörvény ellenére sem az. Megosztottsága szinte olyan,

mintha egy nemzetben belül kettő létezne, mintha a nemzetben belül csapna össze a zárt társadalom a nyitottal. Ennek ellenére a magyar nemzet rendelkezik az egyetemeség összes ismérvével, hasonló törvényszerűség alapján létezik, mint a Naprendszer – a kultúra, a közös múlt, a nyelv és a hagyományok vonzási rendszere és ezek rendszerszerű különbözőségei tartják össze. Eddig legalábbis így volt, annak dacára, hogy mintegy egyharmada más államok alattvalóként él elszakítottágban vagy kiáramlás okán. A további egyben tartás a legfőbb nemzeti cél, ehhez kell keresni az eszközöket.

Vészforgatókönyvek szerint tekinthetünk az informatika eszközeire, a világhálóra úgy, mint a visszaélésekre, a társadalomrombolásra lehetőséget adó eszközökre (egyéb vívmányokhoz hasonlóan), de bennük rejlik a társadalom egyben tartásának, az eddig elképzelhetetlen kapcsolatok létrehozásának és a szétszakított nemzet egyben tartásának lehetősége is, legalább a virtuális térben. Vizionálhatjuk tehát a társadalom, a nemzet hagyományos kapcsolatrendszerének felbomlását, ugyanakkor a világháló segítségével megtervezhetjük a kapcsolattartásnak és a kapcsolatteremtésnek az új módozatait is: az államhatárokon átívelő oktatási hálózatokat, közművelődési fórumokat, játékos és lexikon jellegű történelemtanítást, nemzeti információs hálózatot stb.

Az ember által létrehozott eszközöket az ember működteti. Teheti ezt a saját kárára – de miért ne tegye a saját hasznára?

Duray Miklós

Felvidéki Magyarok - elektronikus folyóirat - Kiadta a SZÖVETSÉG A KÖZÖS CÉLOKÉRT (SZAKC)

Felölös kiadó: POGÁNY ERZSÉBET, a SZAKC igazgatója / Kapcsolat: 815 57 Pozsony, Május 1. tér 10-12.

815 57 Bratislava, nám. 1. mája 10-12., e-mail: szovetseg@szakc.sk

Szerkesztette: SZŰCS DÁNIEL * Műszaki szerkesztő: ORISKÓ NORBERT

2013-1.

A FOLYÓIRAT MEGJELENÉST A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATTA.

nka
Nemzeti Kulturális Alap